

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

HAREKET-İ MİLLÎYE REDD-İ İLHÂK HEY'ETİ
VE
BALIKESİR KONGRELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

HAZIRLAYAN
Fuat ÖZER

DANIŞMAN
Prof.Dr.Reşat GENÇ

Ankara-1988

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	
GİRİŞ	
A- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINA KADAR TÜRK-AVRUPA MÜNASE- BETLERİ (Millî Mücadele'yi Hazırlayan Sebep ve Âmiller).....	1
Şark Meselesi.....	9
Büyük Devletlerin Osmanlı İmparatorluğu üzerinde- ki Emelleri.....	12
Çarlık Rusyası	14
İngiltere	14
Fransa	14
B- I.DÜNYA SAVAŞI	17
Birinci Dünya Savaşı Sırasında Yapılan Osmanlı İmparatorluğu'nun Taksimine Dair Gizli Anlaşmalar	20
1) Ekim 1914-Nisan 1915 Arasında Yapılan Anlaşma. a- İstanbul Anlaşması	20
2) Nisan 1915-Mart 1917 Arasında Yapılan Gizli Anlaşmalar a- Londra Anlaşması	22
b- Sykes-Picot Üçlü Mütabakatı.....	22
3) Mart 1917-Ekim 1918 Arasında Yapılan Anlaşma- lar a- Saint-Jean de Maurienne Anlaşması	24
C- MÜTAREKE VE BARIŞ KONFERANSI	
Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918).....	26
Paris Barış Konferansı	29
Yunanistan'ın Toprak Talepleri	30
İzmir'in Yunanlılar'a Verilmesi	34

BİRİNCİ BÖLÜM

HAREKET-İ MİLLÎYE REDD-İ İLHÂK CEMİYETİNİN KURULUŞU	
I- MÜTAREKE'DEN İZMİR'İN İŞGALİNE KADAR KARASI SANCA- ĞINDA GENEL DURUM	36
Âsayış Meselesi ve Rum Propagandaları	38
Edremit Mitingi ve "Edremit, Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin Kuru- luşu	43

Edremit'ten Hariciye Nezaretine Çekilen Telgraf..	45
Bütün Cihana Hitaben Çekilen Telgraf	45
Padışah'a Çekilen Telgraf	46
İzmir'de Toplanan "Büyük Batı Anadolu Kongresi"..	47
II-İZMİR'İN İŞGALİNE TEPKİLER VE İLK MÜDAFAA HAZIR-	
LİKLARI	49
İşgalin Haber Alınması ve İlk Çalışmalar	50
Okuma Yürdü'nda Yapılan İlk Toplantı ve Alınan	
Kararlar	51
Alaca Mescit Toplantısı	55
Ayvalık'ın Yunanlılar Tarafından İşgali	60
Kuva-yı Milliye	61

İKİNCİ BÖLÜM

BALIKESİR KONGRELERİ

Balıkesir'de Toplanan Kongreler ve Toplanma Tarih-	
leri	68
I.Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	71
II.Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	78
III.Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	79
IV.Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	82
I.BALIKESİR KONGRESİ (26-31 Temmuz 1919)	
Balıkesir Millî Kongresi	83
Balıkesir Millî Kongresi Kararları	83
Kongre'nin Padışah'a Çektiği Telgraf	88
Sadaret Makamına Çekilen Telgraf	89
İtilâf Devletleri Mümessillerine Çekilen Telgraf.	90
Balıkesir Millî Kongre Kararları'nın Özellikleri,	
Önemi ve Sonuçları	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARASİ-SARUHAN İLVALARI HAREKET-İ MİLLÎYE HEY'ET-İ	
UMÛMÎYE İÇTİMA'LARI (II.ve III.Balıkesir Kongreleri)	99
II.BALIKESİR KONGRESİ (16-22 Eylül 1919).....	100
II.Balıkesir Kongresi'nin İtilâf Devletleri Mümes-	
sillerine Verdiği İlk Muhtıra	102
İtilâf Devletleri Mümessillerine Verilen İkinci	
Muhtıra	103
III.BALIKESİR KONGRESİ (19-21 Kasım 1919)	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR ŞİMALİ MINTIKASI HEY'ET-İ UMÛMİYE İÇTİMA'I	
(IV.BALIKESİR KONGRESİ 10-23 MART 1920)	111
Hey'et-i Merkeziye Âzaları	112
Teşkilât Kısmı	113
Kadro	114
Bütçe	116
BALIKESİR KONGRELERİ 'NİN İSTANBUL HÜKÛMETLERİ VE HEY'	
ET-İ TEMSİLİYE İLE MÛNESEBETLERİ	119
SONUÇ	123
BİBLİYOGRAFYA	125
EKLER	132

Ö N S Ö Z

I.Dünya Savaşı'nı sona erdirmek maksadıyla imzaladığımız Mondros Mütarekesi, savaşı sona erdirmek yerine memleketimizin işgaline yol açarak Türk Milletini yeni bir savaşın içine itmiştir. Daha öncekilerden farklı olarak, Millettin kendi içinden çıkardığı kuvvetlerle gerçekleştirdiği bu savaşı "Millî Mücadele" terimi en iyi şekilde ifade etmektedir.

Millî Mücadele, işgal bölgeleriyle bu bölgelere komşu olan vilâyetlerde başlatılan mahallî mücadelelerin bir bütünüdür. Bu mücadeleyi Kuvayı Milliye birlikleri yürütmektedir. Fiklen Devlet ve Hükümetin bulunmadığı bu devrede, Kuvayı Milliye faaliyetlerini düzenleyerek onun sevk ve idaresini gerçekleştirecek teşkilâtlara ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu teşkilâtlar da "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhâk" cemiyetleridir.

İşgal altındaki İzmir'e komşu olan ve devamlı işgal tehditleri karşısında bulunan Karasi Sancağı dahilinde, işgallere karşı silâhla mukabelede bulunmak maksadıyla ve sahil bölgelerinden başlayarak, İzmir'in işgalinden itibaren hızlı bir teşkilâatlanma başlatılmıştır. Sancak merkezinde teşkil edilen, "Balıkesir Redd-i İlhâk Hey'eti", bu teşkilâatlanma işini daha düzenli hale getirmek için, sayıları dörde ulaşan, "Balıkesir Kongreleri" ni toplamıştır. Bu heyet, ilk kongrede "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti" adını almıştır.

Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ve topladığı Balıkesir Kongreleri'ni konu alan bu çalışmamızda, öncelikle, Millî Mücadele'yi hazırlayan sebep ve âmiller üzerinde durarak Türkiye'yi Mondros Mütarekesi şartlarına getiren tarihî gelişmeleri incelemeyi uygun bulduk. Böyle bir çalışma için uzun kabul edilebilecek bu giriş, Millî Mücadele gerçeğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi günümüzde karşılaştığımız bazı meselelerin temel sebebini gösterecektir.

Bu çalışmada üzerinde durduğumuz diğer bir konu, nisbeten az bilinen ve daha çok rivayetlere dayanan, Balıkesir Redd-i İlhâk Hey'eti'nin kuruluş safhasıdır. Bu konuyu, o dönemde yayınlanan mahallî gazeteleri inceleyerek mümkün olduğu kadar aydınlatmaya çalıştık.

Özellikle üzerinde durduğumuz asıl konu ise, Balıkesir Kongreleri'nin sayısı ve bu kongrelerin toplanma tarihleridir. Bu konuda bugüne kadar devam eden çelişkili bilgileri, mahallî gazeteler, Balıkesir Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri ve Harb Tarihi Vesikaları üzerinde yaptığımız incelemelerle ortadan kaldırmaya çalıştık. Balıkesir Kongreleri'nin toplanma tarihleri ve kongre sayısının tesbitine yönelik bu çalışmamızın hedefine ulaştığı kanaatindeyim. Yalnız konunun hâlâ bilinmeyen yönleri vardır. Bunların da bilhassa arşivlerde yapılacak yeni araştırmalarla açıklığa kavuşturulması ve Balıkesir Kongreleri'nin Millî Mücadele içindeki öneminin ortaya konulması gerekmektedir. Bizim bu kısa çalışmamız yapılacak daha geniş araştırmalara ışık tutacak ve bu konuda atılan ilk adım olacaktır.

Bu konu üzerinde çalışma yapmama imkân ve fırsat hazırlayan Uludağ Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof.Dr. Fatih C.BABALIK'a ve bu çalışmaların yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Prof.Dr. Reşat GENÇ'e teşekkür ederim.

Fuat ÖZER
Balıkesir 1988

G İ R İ Ş

A- I.DÜNYA SAVAŞI'NA KADAR TÜRK-AVRUPA MÜNASEBETLERİ Millî Mücadele'yi Hazırlayan Sebep ve Âmiller

Avrupa Büyük Devletleri (Düvel-i Muazzama)nın "büyüklük amaçları" ve üstünlük sağlama arzuları"nın gerçekleştirilmesi gayesine yönelik "nüfûz alanlarını genişletme ve yayılma" siyasetlerinin, bu devletler arasında başlattığı diplomatik, siyasî, askerî rekâbet ve çatışmalar, 1914 yılı Ağustos'unda, sonradan "I.Dünya Savaşı" olarak adlandırılan büyük felâketi doğurmuştur. (1) Avrupa devletlerinin uzun yıllar devam eden rekabet ve çatışmalarının bir hesaplaşması niteliğindeki bu savaşın en yakın hedeflerinden biri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sahip olduğu Boğazlar, Anadolu ve Ortadoğu toprakları idi. (2)

Sanayi İnkılâbı'nı tamamlayıp dünyada teknik üstünlüğü ele geçiren Avrupa devletleri, bilhassa 1880'lerden itibaren hız verdikleri sömürgecilik faaliyetleri ile dünyanın, Osmanlı İmparatorluğu toprakları dışında kalan bölümünü hemen tamamıyla ele geçirmişlerdi. Artık sıra coğrafi, stratejik ve sahip olduğu zenginlikleri itibariyle dünyanın en önemli bölgelerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu topraklarının taksimine gelmişti. Böylece "müstakil

---

(1) Pierre Renouvin, Birinci Dünya Savaşı (1914-1918), çeviren Adnan Cemgil, 3.baskı, Altın Kitapları Yayınevi, İstanbul-1982, s.111; Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl Kurtuluş Savaşımız (1919-1922), T.C.Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, cilt 1, Ankara-1973, s.XV, XVIII.

(2) Ahmet Rıza, Batının Doğu Politikasının Ahlâken İflâsı, çeviren Ziyad Ebüzziya, Uçdal Neşriyat, İstanbul-1982, s.42; E.E.Adamof, Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu'nun Taksimi Planı, çeviren Kur.Yrb.Babaeskili Hüseyin Rahmi, Belge Yayınları, s.94;

kalmak suretiyle Doğu Milletlerine kötü örnek olan Türk Milletinin imhası" da gerçekleşmiş olacaktı. (3)

Bu topraklara sahip olmak asırlardan beri Avrupa devletlerinin ortak hedefi idi. Osmanlı İmparatorluğu toprakları bilhassa 19.asırdan itibaren Avrupa diplomasisinin bir mücadele sahası haline getirilmişti. (4) Bütün bunlara ilâve olarak Avrupalılar'ın Türkler'e karşı Haçlı Seferleri'nden beri bitmek tükenmek bilmez bir kinleri de vardı. "Haçlılar'ın intikamı"nı almak isteği, "Haçlılar'ı Müslümanlara karşı ayaklandıran kin ve intikam hisleri" nin yaşıntılmasına sebep olmakta idi. (5)

Yukarıda kısaca temas ettiğimiz bütün bu sebepler 1.Dünya Savaşı'nı "daha başlangıcından itibaren -Türkiye katılsın katılmasın- (Osmanlı İmparatorluğu) için bir varolma veya yokolma savaşı" haline getirmişti. (6) Böylece aslında, Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki bir büyük hesaplaşma, aslında bu hesaplaşmanın dışında olan ama hesaplaşmanın hedefi haline getirilen Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa arasındaki bir büyük hesaplaşmaya dönüştürülmüştür. Nitekim İtilâf Devletleri'nin daha savaşın başlangıcında barışın hedefleri konusunda üzerinde anlaşmaya vardıkları tek ortak konu, "Alman militarizminin yok edilmesi" (7) idi. Fakat savaş sonrasında bu gerçekleştirilmemiştir. Buna mukabil Türk Milleti en ağır şekilde cezalandırılmaya kalkışılmıştır. Savaşa iştirak eden üç imparatorluk tarihe karışırken bu imparatorluklar içinde en ağır şartlar Osmanlı İmparatorluğu için hazırlanmıştır. (8) Türkiye, adeta savaşın tek suçlusu ilân edilmiştir.

---

(3) Yusuf Hikmet Bayur, Türk Devleti'nin Dış Siyaseti, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973, s.17

(4) Fahir Armaoğlu, 20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, Türkiye İş Bankası yayınları, İstanbul-1983, s.51

(5) Ahmed Rıza, a.g.e., s.24,42

(6) Adamof, a.g.e., s.94

(7) Laurence Evans, Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924) çeviren, Tefik Alanay, Milliyet Yayınları, I.baskı, İstanbul-1972, s.37; Kurtuluş Savaşımız, s.XXI

(8) Ahmed Rıza, a.g.e., s.30

İtilâf Devletleri, savaş içinde yaptıkları gizli anlaşmalarla Osmanlı İmparatorluğu topraklarını aralarında taksim ettikleri gibi, İmparatorluğun aslî unsuru olan Türk Milleti'nin anavatan topraklarını da işgal etmeye ve bu topraklar üzerinde birtakım küçük devletçiklerle kendilerine ait nüfûz bölgeleri kurmaya başlamışlardı. İtilâf Devletleri bu uygulamaların Türkler'in sebepsiz yere savaşa girmeleri, Boğazlar'ı kapatmak suretiyle savaşı, iki yıl uzatmaları ve en mühimi de Anadolu'da, hristiyanlara karşı uyguladıkları imha hareketlerinin bir sonucu olduğunu ileri sürmüşlerdir. (9)

Fakat, Mütareke'den itibaren Türkiye'ye tatbik edilen hakaret ve cezalara baktığımız zaman, bu hakaret ve cezaların, iddia edildiği gibi "sâdece bir harb cezası" olmadığı, aksine Avrupa'nın, temeli Haçlı Seferleri'ne kadar uzanan tarihî Türk düşmanlığından doğan büyük bir kinin neticesi olduğu açıkça görülür. (10)

Nitekim savaş içinde, barış hedeflerinin: "...Osmanlı İmparatorluğunun katletici tahakkümü altında kalmış, Türk olmayan milletlerin kurtarılması ve Batı medeniyetine tamamen yabancı olduğunu ispat etmiş bu İmparatorluğun, Avrupa'dan kovulması" (11) olduğunu ileri süren Müttefikler'in bu sözleri aslında, "Türkler'e esir olan hristiyanları kurtarmak, gasbedilmiş mukaddes beldeleri geri almak" tan bahseden Fransa kralı VIII.Şarl'ın: "bütün gücümüzle Türkler'in hristiyanlığa karşı iktisab ettiği kötülükleri men etmek istiyoruz. Bu zalim Türkler'in Avrupa'dan atılması, mukaddes

---

(9) Göthart Jaeschke, Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1971, s.54; Yuluğ Tekin Kurat, Batılı Kaynakların Işığı Altında İzmir'in İşgali Sorunu (15 Mayıs.1919), VII. Türk Tarih Kongresi (Ankara 25-29. Eylül.1970) Kongreye Sunulan Bildiriler, cilt 2, TTK Basımevi, Ankara-1973, s.843

(10) Ahmed Rıza, a.g.e., s.40

(11) Kâmuran Gürün, Savaşın Dünya ve Türkiye, Bilgi Yayınevi, I. basım, İstanbul-1986, s.20-21; G. Jaeschke, a.g.e., s.36; Pierre Renouvin, a.g.e., s.323; Tefik Bıyıkoglu, Atatürk Anadolu'da (1919-1921) I, Kent Basımevi, İkinci basım, Ankara-1981, s.2

toprakların, hıristiyanlardan aldıkları bütün ülkelerin geri alınması uğruna canımız pahasına bütün çarelere başvur-
mağa yemin ettik."⁽¹²⁾ şeklindeki sözlerinin tekrarından başka bir şey olmadığı açıkça görülür.

Yine 1.Dünya Savaşı sonunda Türkler'i "milletler topluluğu içinde kötülüğü temsil eden bir millet olarak" değerlendiren İngiliz Başbakanı Asquith ile⁽¹³⁾ De Carra'nın Türkler'i ilim ve sanatların düşmanı ilân eden sözleri⁽¹⁴⁾ ve Clamenceau'nun Türkler'i, medeniyet, insanlık ve ilimlerin düşmanı ilân eden sözleri⁽¹⁵⁾ aynı zihniyetin ürünüdürler. Bu zihniyet, asırlardan beri Avrupalılar'ın Türkler hakkında değişmeyen düşünceleriyle beslenir. Avrupalılar burada olduğu gibi hıristiyanların menfaatlerini koruma iddialarını aslında istilâ ve imha tasavvurlarını örtmek için devamlı kullanırlar.⁽¹⁶⁾ Eğer buna imkân bulunamaz ise bu takdirde "buraların halkının ikinci derecede bir ırka mensup oldukları ve 'insaniyet' için tehlike teşkil ettikleri ileri sürülür. İlâhi bir hak sahibiymiş gibi, onlara, medeniyetin nimetlerinin tattırılacağı iddia olunur."⁽¹⁷⁾ Bugün de istilâ maksadıyla yapılan bütün sömürgecilik, mandaterlik, hayat sahası ve harbsiz nüfûz gibi hareketler işte hep bu "insaniyet" veya "din" maskesi altında gerçekleştirilerek dünya kamuoyunun tasvibi sağlanmağa çalışılır. Bu, Avrupa'nın değişmez siyasetidir.

İşte bu örneklerde de görüldüğü gibi 1.Dünya Savaşı sonunda karşılaştığımız haksız muameleler aslında iddia e-

---

(12) T.G.Djuvara, Emir Sekip, Türkiye'yi Parçalamak İçin 100 Plân, Haçlı Taassubu-Türkiye Düşmanlığı, çeviren : Yakup Ustün, Ankara-1978, s.57

(13) Yuluğ Tekin Kurat, Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması, İkinci baskı, Turhan Kitabevi, Ankara-1986, s.50

(14) Djuvara, a.g.e., s.136

(15) Clamenceau'nun Türkler'i kötüleyen düşüncelerini yansıtan muhtırası için Bkz. Kazım Karabekir, İstiklal Harbimiz, İkinci baskı, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1969, s.79-80 ; Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.7, Mart 1954, vesika No.141

(16) Ahmed Rıza, a.g.e., s.35-36

(17) Aynı eser, s.27

dildiği gibi, Türkiye'nin 1.Dünya Savaşı'na sebepsiz yere girmiş olması veya hıristiyanları imha hareketine kalkıştığı için cezalandırılması değildir. Burada asıl hedef, Lloyd George'nin, 20.mart.1917 de toplanan Dominyonlar Konferansında da açıkça ifade ettiği gibi, "Dünyanın en verimli ve en şanslı bölgelerini kötü idare eden Türkler'in" elinden bu toprakları almak ve böylece "bu ünlü toprakları mazideki ihtişamına kavuşturmak ve oraların bir kere daha, dünyanın servet ve refahına katkıda bulunur hale gelmesini temin etmek" tir.⁽¹⁸⁾ Görüldüğü gibi savaşa sebepsiz girmek veya hıristiyanları imha iddiaları bu istilaya insani ve medeni bir gerekçe hazırlamak içindir.

Eğer ileri sürülen bu gerekçenin haklılığını kabul edersek, o takdirde, ortaya Türkiye savaşa girmemiş olsaydı Osmanlı İmparatorluğu yıkılmayacaktı gibi bir sonuç çıkar ki, bu, tarihi gerçeklere tamamiyle ters düşer. Bu takdirde Erasme'nin "Hıristiyanların varolması, Türkler'in ezilmesiyle mümkün olacaktır" şeklindeki sözlerinde ifadesini bulan ve Türkleri tarih sahnesinden silmeye yönelik Türkiye'yi parçalama planlarını ve gerek savaş öncesinde gerekse savaş içerisinde yapılan gizli anlaşmaları görmezlikten gelmek olur.⁽¹⁹⁾ Zaten savaş sonunda kabul ettirilmeye çalışılan Sevr projesi de 1.Dünya Savaşı'nın sonucu değil, tarihî Avrupa emperyalizminin Türkiye'ye karşı giriştiği asırlık "yoketme savaşının son aşaması"⁽²⁰⁾ olduğu bir gerçektir.

Avrupa devletlerinin 1.Dünya Savaşı öncesinde yaptıkları diplomatik temasları incelediğimizde açıkça görülecektir ki Türkiye, eğer savaşa girmemiş olsaydı yine de parçalanmaktan kurtulamıyacaktı. Bu defa savaşın galipleri,

(18)

Gürün, a.g.e, s.22

(19)

Djuvara, a.g.e., s.20

(20)

Seha L.Meray, Osman Olcay, Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Andlaşması ile İlgili Belgeler), A.U.Siyasal Bilimler Fak.Yayınları, Ankara-1977, s.IX

rakiplerini bertaraf etmiş olmanın vereceği hareket serbestliği içinde tek başına yakalayacakları Osmanlı İmparatorluğunu yine aralarında savaş içinde yaptıkları gibi taksim etmeye kalkışacaklardı. (21) Çünkü, daha savaş başlamadan ve Türkiye İttifaklardan herhangi birine dahil olmadan önce İtilâf devletlerinin, Boğazlar üzerindeki Rus taleplerinin kabulüne yönelik diplomatik mutabakatları ve Türkiye de bir Ermenistan kurma tasavvurları (22) bunu açıkça göstermektedir. Bu durumda, savaşa girmeme gibi bir davranışın "ellerini bağlayarak, kendi akibetine karar verilmesini beklemek" ten başkaca bir manası olmazdı. (23) Bu gerçeklere dayanarak diyoruz ki, Osmanlı Devleti İtilâf devletlerinin iddia ettiği gibi savaşa, sebepsiz girmiş değildir. Savaş öncesinde ortaya çıkan durum Türkiye'nin savaşın en yakın hedefi haline geldiğini gösteriyor. (24) Bu durumda Osmanlı Devleti'nin kayıtsız kalması ve savaşta tarafsızlık siyasetini takip etmesi mümkün görülüyordu. Çünkü böyle bir savaşta tarafsızlık ancak, "silahlı bir tarafsızlık olabilirdi. Buna da imkânımız yoktu. (25) Osmanlı Devleti, "mevcudiyetini korumak ve zaten muhtel (çığnenmekte) olan bağımsızlığına karşı vaki olacak saldırıları bertaraf etmek" (26) gayesiyle doğrudan toprak bütünlüğünü hedef almayan bir ittifakın içerisinde olmayı menfaatine uygun görmüştür. Böylece de dünyanın o günkü yapısı Osmanlı Devletini

(21) Adamof, a.g.e., s.95

(22) M.K. Atatürk, Nutuk, c.3 (Vesikalar), Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1973, vesika 142, s.1080-1081; Akdes Nimet Kurat, Türkiye ve Rusya, XVIII. Yüzyıl sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri (1789-1919), A.U.D.T.C.F. Yayınları, Ankara-1970, s.182, 209-210

(23) Adamof, a.g.e., s.94-95

(24) Reşat Sagay, XIX. ve XX. Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseleler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-1972, s.125; Adamof, a.g.e., s.94-95

(25) Atatürk, a.g.e., c.3, s.1080

(26) Sagay, a.g.e., s.126

savaşa girmeğe mecbur etmiştir. (27) Osmanlı Devleti I.Dünya Savaşına, işte bu mecburiyet dolayısıyla ve "sadece bağımsızlığını muhafaza ve müdafaa kaygusunu düşünerek" girmiş (28) fakat dört yıllık kahramanca bir mücadeleden sonra, müttefiklerinin savaştan çekilmesi üzerine mağlubiyeti kabul etmiş (29) ve mütareke teklifinde bulunmuştur. 30 Ekim 1918 de imzalanan mütareke ile Osmanlı Devleti, Wilson'un ortaya koyduğu "Barış Prensipleri" müzakerelere esas olmak üzere, "adilâne bir barış antlaşması" imzalamanın yolunu açmak istemiştir. (30) Ne var ki, Müttefikler, Almanların bizimle aynı şartlardaki mütareke isteklerini kabul ederek onların imzaladığı mütarekeyi, "Wilson Prensipleri"ne dayandırmış iken Türkiye'nin imzaladığı Mondros Mütarekesi'ni Wilson Prensiplerine dayandırmamışlardır. (31)

Oysa Başkan Wilson, "14.Nokta" dan topladığı prensiplerine ilâve olarak 27.Eylül.1918 de açıkladığı barış prensiplerinde:

"Adalet prensibinin bütün milletlere eşit şekilde tatbik edilmesi; sadece bir veya birkaç milletin özel menfaatlerinin barışa temel teşkil edemeyeceği; Milletler Cemiyeti içinde özel anlaşmaların yapılamayacağı; milletlerarası her türlü anlaşmanın bütün dünyaya açıklanması ve gizli anlaşmaların ortadan kalkması" gerektiğini ileri sürüyordu. (32)

Bu açık prensiplere rağmen Mondros Mütarekesinin "14 Nokta" ya dayandırılmamış olması, Avrupalıların hemen her konuda karşımıza çıkan çifte standart uygulamasını göstermektedir. Bu barışın ilk prensibi kabul edilen, "Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkının Türkler'e uygulanmayacağıının ilk işaretidir." (33)

(27) Enver Ziya Karal, Atatürk'ten Düşünceler, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul-1981, s.188

(28) Sagay, a.g.e., s.125

(29) Gürün, a.g.e., s.32-33; Bayar, a.g.e., s.5

(30) Gürün, a.g.e., s.33

(31) Evans, a.g.e., s.133

(32) Gürün, a.g.e., s.27

(33) Evans, a.g.e., s.29; Djuvara, a.g.e., s.30

Avrupa Devletlerinin bize karşı farklı davranışları yanında asıl dikkat çekici olan Başkan Wilson'un tavrıdır. Bir yandan dünyaya adalet dağıtan, kurulacak barışın prensiplerini ortaya koymak suretiyle barış havariliği yapan Başkan Wilson diğer yanda da kendi prensiplerini bizzat kendisi çığnıyor ve "Türkiye'nin Avrupadaki varlığına son verilmesi"⁽³⁴⁾ gerektiğinden ve hatta savaş sırasında, İngiliz ve Fransız devlet adamlarından bazılarının "savaşı, düşmanı ezinceye dek sürdürme" düşüncelerini "çok üzücü bulurken"⁽³⁵⁾, konu Türkler olunca hiç tereddütsüz: "Türkiye bütünüyle ortadan silinmeli"⁽³⁶⁾ diyebiliyordu.

Kalıcı, adil ve şerefli bir barıştan yana olduğunu iddia eden Başkan, sadece dinî sebeplerle düşman olduğu Türkler'e⁽³⁷⁾ böyle bir barışı nedense uygun görmüyordu. İngiliz ve Fransız devlet adamlarının düşmanlarını ezme konusundaki arzularını frenlemeğe çalışan Başkan, kendisi de bir Türk düşmanı olduğu için "Mütareke ile eli kolu bağlanan Türk milleti çok ağır muamelelerle karşı karşıya kaldı. Gerçekten, Türkiye gibi harbe katılmış olan Macaristan, Bulgaristan böyle zelil bir muameleye tabi tutulmadılar."⁽³⁸⁾

İşte böylece varlığını ve toprak bütünlüğünü korumak düşüncesiyle savaşa giren ve bu uğurda dört yıl kahramanca mücadele eden bir millet, bu mücadeleden ezilmeden çıkmasına rağmen barışa kavuşmak düşüncesiyle imzaladığı Mütareke'den sonra yeniden varlığına son verilme noktasına geldi. Bu durum yeni bir mücadelenin başlatılması mecburiyetini de beraberinde getirmiştir. Daha önce yapılan mücadelelerden tamamiyle farklı olan ve doğrudan doğruya bizzat milletin kendi kendine gerçekleştirdiği bu mücadeleyi "Milli Mücadele" terimi en iyi şekilde açıklamakta ve ifade etmektedir.

---

(34) Evans, a.g.e., s.29

(35) Renouvin, a.g.e., s.358

(36) Evans, a.g.e., s.30

(37) Y. Kurat, a.g.m., c.2, s.844

(38) Ahmed Rıza, a.g.e., s.30

Millî Mücadele, savaşın galipleri sıfatıyla, bütün dünyaya şâmil bir nizâm kurma hakkını kendilerinde gören İtilâf Devletleri'nin⁽³⁹⁾, Osmanlı Devleti'ne kabul ettirdikleri, "kayıtsız şartsız bir teslim anlaşması niteliğindeki" Mondros Mütarekesi'ni⁽⁴⁰⁾ de ihlâl etmek suretiyle savaş sırasında yaptıkları gizli anlaşmaların yürürlüğe girmesi demek olan haksız işgalleri üzerine başlamıştır.⁽⁴¹⁾

Bu sebeple Millî Mücadele'yi doğuran sebep ve âmilleri, Türkler'in Avrupa'ya ayak basmalarından itibaren hasıl olan siyasi cereyan ve hadiselerde aramak gerekir.⁽⁴²⁾ Başka bir ifadeyle Millî Mücadele, 1. Dünya Savaşı'nın sonucu değil, Avrupa'da "Şark Meselesi" adıyla bir meseleyi gündeme getiren, Türk-Avrupa Münasebetleri'nin ortaya çıkardığı olaylar zincirinin son halkasıdır. Millî Mücadele'nin Türk ve Dünya Tarihi içindeki mânâsı, işte bu Türk-Avrupa münasebetlerinin tarihi seyriyle iyi bilinmesiyle anlaşılabilir. Bu maksatla Şark Meselesi teriminin ifade ettiği mânânaya bu meseleye Avrupa Devletlerinin bakış açılarına ve meselelerin kendi menfaatlerine göre halli konusunda ortaya koydukları siyasetlerine kısaca temas etmek konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından faydası olacaktır.

Şark Meselesi

19. Asırda Avrupa diplomasisinin başlıca konusunu teşkil eden, "Osmanlı Devleti'nin geleceği" meselesi, diplomatik ve siyasi bir terim olarak, "Şark Meselesi" terimi ile ifade edilmeye başlanmıştır.⁽⁴³⁾ Devletlere ve zamana göre devamlı olarak şekil ve mekan değiştirmekle beraber, genel

(39) Kurtuluş Savaşımız, s. XXIV

(40) Y. Kurat, a. g. m., c. II, s. 842

(41) Aynı makale, c. II, s. 843

(42) Nizamettin Karacebe, Türk Ulusal Savaşının İlk Parçası, (Mondros Mütarekesinden TBMM'nin Açılışına Kadar) 117 Sayılı Askeri Mecmuanın Tarih Kısmı, 1 Haziran 1940, sayı 57, Askeri Matbaa, İstanbul-1940, s. 3

(43) Bayram Kodaman, Şark Meselesi, Emperyalizm ve Ermeniler, Kaynaklar, sayı 2, Kış 1984, Şekerbank Yayınları, s. 9

olarak Osmanlı Devleti ve sahip olduğu toprakların geleceği ile ilgili meseleleri ifade eder. Bugünkü dünya milletlerini ilgilendiren yönüyle Şark Meselesinin diplomasinin gündemine gelişi yani Avrupalı diplomatların birleşerek konuyu milletlerarası bir konferansın gündemine getirmeleri 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşmasıyla olmuştur. (44) Meselenin milletlerarası bir konferansın gündemine gelmesi, Osmanlı Ülkesinde, Rusya'nın yayılma siyaseti ile Avrupa devletlerinin koloni siyasetleri arasındaki rekabetin sonucunda olmuştur. (45)

Aslında Şark Meselesinin doğuşu çok eskilere dayanır. Meselenin doğuşu konusunda da birtakım farklı görüşler vardır. Meselâ Fransız Tarihçi Albert Sorel'e Şark Meselesi, "Türkler'in Avrupa'da görülmesi ile doğmuştur." (46) Fakat bazı tarihçiler bu meseleyi, "İslâmiyet Dünyası ile Hıristiyanlık âleminin Doğu'da başlayan münasebetlerine dayandırmaktadırlar." (47) Buna göre de meselenin temelinde Sâlip (Haç) Hilâl Münasebetleri" bulunmaktadır. (48) Haç'ı Avrupa temsil ederken Hilâl'i Avrupa'da asırlarca yalnız Türk milleti temsil ettiği için Şark Meselesi bu yüzden "Türk-Avrupa Münasebetleri" ni ifade eden bir terim haline gelmiştir.

Avrupa'nın ortak dini hıristiyanlığı dünyaya yaymak suretiyle dünya hakimiyeti kurmağa çalışan Kilise'nin bu idealleri önüne aşılması imkânsız bir engel olarak çıkan İslâmiyet ve onun temsilcisi olan Türk Milleti, Avrupa'nın ortak düşmanlığına hedef olmuştur. Avrupalılar, Türkler'e karşı duydukları bu düşmanlıklarını ilk defa ve en şiddetli şekilde "Haçlı Seferleri" ile ortaya koymuşlardır. (49) Türkler'in dini konulardaki büyük müsamahasına rağmen Avrupalılar, Türkler hakkında daima dar ve çok menfi manada bir ta-

(44) Necdet Kurdakul, Osmanlı İmparatorluğundan Ortadoğu'ya, Belgelerle Şark Meselesi, Dergah Yayınları, İstanbul-1976, s. 9, 36

(45) Sagay, a.g.e., s. 71

(46) İsmail Soysal, Fransız İhtilâli ve Türk-Fransız Diplomatik Münasebetleri (1789-1802), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1964, s. 36

(47) Aynı eser, s. 36

(48) Kodaman, a.g.m., s. 9

(49) Djuvara, a.g.e., s. 20

assubun içinde olmuşlardır. (46) Batı'nın, yayılma ve sömürgecilik siyasetine karşı koyan Türkler, Avrupa'da, bu taassuptan istifade ile halka, Hıristiyan Batı Medeniyeti'nin en büyük düşmanı olarak gösterilmiştir. (47)

Haçlı Seferleri'nin başarısızlığı uğramasından sonra, Türkler'in, Balkanlar üzerinden Avrupa içlerine doğru olan ilerleyişi karşısında, yeni seferler tertiplenmesi istekleri, Türkler'e karşı yeni bazı teşebbüsler doğurmuş fakat, bunlardan da arzu edilen netice elde edilememiştir. (48)

Gerek Haçlı Seferleri'nde ve gerekse, Osmanlı Devleti'nin Avrupa içlerine doğru ilerleyişleri karşısında tertiplenen seferler, hep Kilise'nin teşvik ve tahriki ile ortaya çıkmıştır. Bu seferler, Kilise tarafından, "Kutsal toprakları kurtarmak" ve "Doğu Hıristiyanları'nın menfaat ve varlıklarını korumak" gibi birtakım dinî sebeplere bağlanmaya çalışılmışsa da (49) savaflara iştirak edenler, yalnız dinî düşüncelerle bu savaflara katılmamış oldukları gibi Kilise de aslında hükümlerlik ve siyasî kudretini artırma arzusu içindeydi. Hatta Haçlı Seferleri, zamanla siyasî ve ticarî seferler hâlini aldı. (50) Fakat herşeye rağmen, Türklerle yapılan savaflar, Avrupa'da hep "Haç-Hilâl Mücadelesi" olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Hatta yakın dönemlerde Kilise'nin yerini "Foreign Office" (İng. Dışişleri), "Quai d'Orsay" (Fr. Dışişleri) ve "Consulta" (İtalya Dışişleri) almış ve yapılan mücadele de artık yayılmacılık ve sömürgecilik gayesiyle yapılmakta olmasına rağmen, devletler yine "Haçlılar zamanında olduğu gibi, resmen bir Pan-Hıristiyan propagandası yapıyor." (51) Hıristiyanları, Türkler'in

(46) Soysal, a.g.e., s.1

(47) Osman Ulagay, Amerikan Basınında Türk Kurtuluş Savaşı, Yelken Matbaası, İstanbul-1974, s.7-8

(48) Soysal, a.g.e., s.1; Djuvara, a.g.e., s.20

(49) Ahmed Rıza, a.g.e., s.35-36, 69

(50) Aynı eser, s.78

(51) Soysal, a.g.e., s.35

zulmünden kurtarma iddialarını ileri sürüyorlardı. Aslında bu, "istilâ ve imha tasavvurlarını örtmek için kullanılan bir riya maskesidir." (52)

Görüldüğü gibi, gayesi, mekân ve şekli zamana göre - değişiklikler arz etmekle beraber, Avrupalılar'ın, üzerine da ima, "Haçlı zihniyeti ve Haçlı taassubu" ile eğildikleri, "Şark Meselesi", iki safhada cereyan etmiştir. Malazgirt'ten Karlofça'ya kadar olan dönemdeki ilk safhada, Avrupa, Türkler'e karşı savunma durumunda olmuştur. Bu safhada Şark Meselesi, önce Türkler'i Anadolu'ya sokmamak, sonra da Türkler'in Avrupa içlerine doğru ilerlemelerini durdurmak şeklinde anlaşılmıştır. Fakat bütün uğraşmalarına rağmen, Türkler'in Viyana kapılarına dayanmalarına mâni olamamışlardır.

Karlofça Andlaşması (1699) ile başlayan ikinci safhada ise Şark Meselesi, "Türkler'i Avrupadan atmak" düşünce sinden başlayarak, Mondros Mütarekesi' (30 Ekim 1918)nden itibaren de "Türkler'i Anadolu'dan çıkarmak" şeklinde anlaşılmağa başlanmıştır. İşte, Mondros Mütarekesi ile başlayan işgallerin gerçek mânâsı budur: "Anadolu'yu da paylaşarak Türkler'in istiklâline son vermek." (53) Bu, Şark Meselesi'nin kesin olarak ve bir daha Avrupa diplomasisinin gündemi ne gelmeyecek şekilde halledilmesi olarak değerlendiriliyordu.

Başlangıcından Mondros Mütarekesi'ne kadar aşağı yukarı, 830 yıllık süre içerisindeki Şark Meselesi teriminden ne anlaşıldığını ana hatları ve genel mânâsı ile aldık. Oysa bir de Avrupa Büyük Devletleri' (Düvel-i Muazzama) nin bu çerçevede içinde Osmanlı Devleti'ne karşı tâkip ettikleri politikaları vardır ki, burada da hedef aynı kalmakla beraber, tâkip edilen politika, zamana ve mekâna göre bir takım farklı uygulamaları beraberinde getirmektedir.

Büyük Devletlerin Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Emelleri

Avrupa devletlerinin, Anadolu'ya girişlerinden iti-

(52) Ahmed Rıza, a.g.e., s. 36

(53) Kodaman, a.g.m., s. 10

baren, Türkler'i durdurmak ve geldikleri Asya bozkırlarına tekrar göndermek maksadıyla yaptıkları ortak mücadeye rağmen, XV. asır ortalarında, Türkler, Avrupa'nın doğusunda muazzam bir devletler topluluğu kurmuş, XVII. asırda en geniş sınırlarına ulaştıktan sonra da, gelişen Avrupa karşısında za yıflamaya ve zamanla da hâkimiyet sahası daralmaya başlamıştır. İşte bu devrede Avrupa devletlerinin ortaya koyduğu mücadele, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırırken topraklarının taksimi meselesini gündeme getirmiştir. Bu konuda aralarında anlaşma sağlayamayan Avrupa devletleri, Osmanlı İmparatorluğu topraklarından en iyi şekilde istifade etmelerine imkân hazırlayacak bir politika tâkip etme gayreti içinde olmuşlardır.

Çarlık Rusyası'nın kuzeyde güçlü bir devlet olarak belirmesinden itibaren Osmanlı İmparatorluğu toprakları, bu topraklarda yayılma siyaseti tâkip eden Çarlık Rusyası ile koloni siyaseti takip eden Avrupa devletlerinin rekâbetine sahne olmuştur. Şark Meselesi de, bu iki siyasetin rekâbeti mânâsını almıştır. (54)

Çarlık Rusyası

Rusya'nın, takip ettiği siyasetin hedefi, Çar I. Petro tarafından tesbit edilmiş, II. Katerina zamanında da bu hedefe ulaşmak için en büyük adımlar atılmıştır. Deli Petro da denilen I. Petro'nun vasiyetnâmesinde esasları tesbit edilen Rus siyaseti, "sıcak denizlere ulaşmak" hedefine yönelmiştir. Çünkü Petro'ya göre Rusya'nın sıcak denizlere inmesi siyaseti, tarihî ve iktisadî bir zarurettir. (55)

Rusya, bu hedefe ulaşabilmek için Osmanlı İmparatorluğunu parçalamak, diğer devletlerle arasında taksim etmek, hatta mümkün olursa Osmanlı ülkesini toptan ele geçirmek yollarını zaman ve mekânın şartlarına göre denemiştir.

Rusya'nın değişmeyen siyasetinin ilk adımı ise, "İstanbul ve Boğazlar'ı ele geçirmektir." Balkanlar ve Doğu Anadolu topraklarımız diğer hedeflerdir. Rusya, hedefe ulaşma yolundaki çalışmalarında öncelikle Ortadoks unsurları kul-

(54) Sagay, a.g.e., s. 71

(55) Kodaman, a.g.m., s. 8; Sagay, a.g.e., s. 71; A, Kurat, a.g.e., s. 22

(56) Kodaman, a.g.m., s. 8

konuyu Şark Meselesinin ruhuna uygun bir din meselesi olarak göstermiş, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması (Madde 7) ile ortadoksların himayesi hakkını ele geçirmiştir. Buna ilâve olarak, Panislavizm siyaseti, Balkanlar'daki unsurları kullanmak suretiyle Batı'da Ermeni'leri kullanmak suretiyle Doğu'da genişleyerek Akdeniz'e ulaşma yolları aramıştır. Rusya'nın bu ideallerine, Osmanlı İmparatorluğu önce İngiltere daha sonra da Almanya ile birlikte karşı durmağa çalışmıştır. (56)

İngiltere

İngiltere'nin Osmanlı topraklarındaki hedefi ticari ve kolonyal menfaatlerini korumaktı. Türk-İngiliz münasebetleri bilhassa 1771'den itibaren Osmanlı İmparatorluğunun toprak bütünlüğünü koruma yönünde gelişirken 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı'ndan sonra ise Almanya veya Rusya ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayarak bu topraklardan iyi bir pay alma siyaseti takip edilmeye başlanmıştır. İngiltere böylece Ortadoğu'nun petrol bölgelerini ele geçirme ve Hindistan'a giden yolu koruma gayesi gütmüştür. Hint yolu ve petrol bölgelerinin alınması İngiltere açısından birinci derecede önem taşıdığı için İngiltere Ortadoğu'yu ele geçirmek için Araplar'ın yaşadığı bölgeleri hakimiyeti altına alma yönünde büyük gayret sarfetmiştir. (57) İngiltere'nin bütün devirlerdeki siyasetinin ana esası böl, parçala ve yönet olarak özetlenebilir. Bunun en güzel örneklerini Millî Mücadele sırasında Anadolu'da sergilemiştir.

Fransa

Fransa'nın da hedefi, tıpkı İngiltere gibi Osmanlı ülkesinde ticari menfaatlerini korumaktı. Bunun için de Osmanlı İmparatorluğu ile dost geçinmek ve işbirliği sağlamak hedefine yönelmiştir. Fransa Türkiyede'ki katolikler üzerinde himaye tesis ederek nüfûz kazanmak, Osmanlı ülkesinde

---

(56) Sagay, a.g.e., s.70-72; Kurdakul, a.g.e., s.37-42; Kodaman, a.g.m., s.8; Geniş bilgi için Bkz. Ali Kemal Meram, Türk-Rus İlişkileri Tarihi, Kitap Yayınları, İstanbul-1969, s.69, vd.

(57) Sagay, a.g.e., s.73; Kurdakul, a.g.e., s.43-44; Kodaman, a.g.m., s.8; Armaoğlu, a.g.e., s.20, vd.

Fransız kültürünü yaymak suretiyle devlet adamlarınının Fransa'ya bağılılıklarını temin etmek istemiştir. Fransa'nın nihayi hedefi ise Osmanlı İmparatorluğu toprakları paylaşılacak olursa bundan kendisine iyi bir pay almaktır.

Fransa, Osmanlı İmparatorluğu içinde tesis ettiği nüfuz sahaları ve menfaat bölgelerine ilâve olarak bilhassa Suriye ve Kilikya bölgesini doğrudan doğruya ele geçirerek bu bölgeleri tabî zenginliklerini ülkesine kazandırmak istiyordu. (58)

Kısaca Osmanlı ülkesindeki menfaatlerine temas ettiğimiz bu devletler dışında kalan Avrupa devletlerinden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve İtalya'nın Türkiye üzerindeki emellerini şu şekilde özetlemek mümkündür. Bir kara devleti olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun en büyük hedefi denize ulaşmaktır. Bu hedefe ulaşmak için Türkler'le Balkanlar'dan atma konusunda Ruslar'la işbirliğine girişirken çoğu zaman iki devletin Balkan siyaseti devamlı olarak çatışma halindedir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ortaya çıkan fırsatlardan istifade ederek Selânik üzerinden denize bir çıkış kapısı açmaya yöneliktir. Ne var ki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu 1. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı İmparatorluğu üzerinde tatbiki çalıştığı parçalama siyaseti ile kendisi karşı karşıya kalmış, Büyük devletler, Hasta Adam adını verdikleri Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce Avusturya-Macaristan işini halletme isteğini doğurmuş. Bu İmparatorlukta 1. Dünya Savaşı'ndan sonra tasfiye edilmiştir. (59)

Almanya, Türkiye topraklarından en iyi şekilde istifade etmek arzusunda olduğundan Osmanlı İmparatorluğunun bilhassa Rusya ve İngiltere tarafından parçalanmasının önüne geçme gayreti içerisindeydi. 1. Dünya Savaşı'nı İttifak devletleri gurubunun kazanması halinde Türkiye'ye tamamen "Alman himayesi altına girmiş olacaktı." (60) Yayılma siya-

(58) Sagay, a.g.e., s.73-74; Kurdakul, a.g.e., s.44-53; Kodaman, a.g.m., s.8-9; Soysal, a.g.e., s.7, vd.

(59) Yusuf Hikmet Bayur, Türk İnkılabı Tarihi, cilt 2, kısım 4, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983, s.619

(60) Evans, a.g.e., s.27

seti takip eden diğer bir Avrupa devleti de İtalya idi. İtalya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz kıyısındaki topraklarına göz dikmişti. Bu isteklerini gerçekleştirmek için çok değişik siyasi ve diplomatik yollara başvurmuş ve hatta Trablusgarb'ın işgali sırasında olduğu gibi askerî faaliyetlerin içinde olmuştur.

Bu kısa açıklamalardan da anlaşılacağı üzere genelde Avrupa devletleri'nin nihai hedefi, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamak ve onun mirasını aralarında taksim etmektir. Bu konuda anlaşılan Avrupa devletleri mirasın paylaşılması konusunda anlaşamadıkları için Osmanlı İmparatorluğu'nun geleceği konusu birçok diplomatik münasebetin esasını teşkil etmiş. Bu konuda birçok taksim anlaşmaları yapılmış ama birtürlü bütün devletlerin üzerinde ittifak edecekleri bir anlaşma uzun zaman hazırlanamamıştır. Bilhassa 19. asır boyunca hemen her diplomatın elinde Osmanlı İmparatorluğu'nun müstakbel taksimi ile ilgili bir proje bulunmaktaydı. Hatta bu yüzden uzun zaman Avrupa'da bir genel savaşın Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasını paylaşma meselesinden doğacağı yaygın kanaat haline gelmiştir. Avrupa devletleri 19. asır sonunda yaptıkları birtakım taksim anlaşmalarına ilâve olarak 1913-1914 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasından büyük devletlerin alacağı payı tespit etmişler ve bunun gerçekleştirilmesini de savaş sonrasına bırakmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'na Osmanlı devletinin Almanya yanında katılması üzerine savaş içinde (1915-1917) İtilâf devletleri yaptıkları gizli anlaşmalarla bu toprakların taksimini yeniden gerçekleştirmişlerdi. İşte Mondros Mütarekesi ile başlayan işgaller bu gizli anlaşmaları yürürlüğe sokma gayretleridir. İtilâf devletleri Şark Meselesini bu şekilde sona erdirmenin memnuniyeti içerisinde iken kendi kaderi ile ilgili bir konuda hiç hesaba katılmayan Türk milleti başlattığı Milli Mücadele ile kendi kaderine hakim olarak bütün bu planları bozmuştur. (61)

---

(61) 1. Dünya Savaşından önce yapılan taksim anlaşmaları ile ilgili bilgi için Bkz. Bayur, a.g.e., 1973; Armaoğlu, a.g.e.; Sultan II. Abdülhamid Han, Devlet ve Memleket Görüşleri, Çığır Yayınları, İstanbul, s. 31-38, 301-304

B- BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI

Avrupa'da "Büyük Harp"⁽⁶²⁾ bizde ise "Harb-i Umûmî" veya kısaca "Seferberlik"⁽⁶³⁾ olarak adlandırılan "1914-1918 Savaşı", daha sonra genel olarak "1. Dünya Savaşı" adıyla tarihe geçmiştir.

Avrupa devletleri arasındaki tarihi rekabetten doğan ve otuz devletin iştirak ettiği bu savaş dünya tarihinin o zamana kadar kaydettiği en büyük felâkettir.⁽⁶⁴⁾

1. Dünya Savaşı ile tarihte ilk defa Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki bir savaş Avrupa dışına da taşarak bütün dünyayı etkilemiş, mevcut üç imparatorluk savaş sonunda tasviye olurken dünyanın siyasi yapısında da çok büyük değişiklikler meydana gelmiştir.

Avrupa devletleri arasında bilhassa 19. asırda şiddetlenen tarihî rekabetin temelinde devletlerin büyüklük amaçları ile üstünlük sağlama düşünceleri yatmaktaydı. Dünya üzerinde yayılma, hakimiyet ve nüfûz sahaları ele geçirme siyaseti işte bu düşüncelerle devamlı beslenmekteydi.⁽⁶⁵⁾

Avrupa devletleri Viyana kongresinde Napolyon'un tahrip ettiği Avrupa sistemini ve bozduğu Avrupa haritasını yeniden düzenliyerek Avrupa'da bir "kevvet dengesi" sağlamışlardı. "Viyana sistemi" ne dayanan bu dengenin kurulmasından sonra devletler meydana getirdikleri ittifaklar vasıtasıyla içeride bu dengeyi devam ettirmeye çalışırlarken bütün devletler dikkatlerini Avrupa dışındaki topraklara çevirmişlerdir.⁽⁶⁶⁾

Fakat 19. asır sonlarına doğru İtalya (1870) ve Almanya (1871) nın diğer Avrupa devletlerinin zararına olarak siyasi birliklerini sağlamaları üzerine Avrupa'daki mevcut kuvvet dengesini bozmuş ve Avrupa'da devletler arası rekabet yeniden hızlanmıştır. Yeni devletler mevcut devletlerle her saha-

(62) Renouvin, a.g.e., s.17

(63) İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, cilt 4, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1972, s.410

(64) Birinci Dünya Savaşı Bilânçosu için Bkz. Renouvin, a.g.e., s.569-570; Salih Polatkan, Dünya Savaşları, Eko Matbaası, İstanbul-1972, s.71,72

(65) Renouvin, a.g.e., s.111,112

(66) Fahir H. Armaoğlu, Siyasi Tarih Dersleri, 1789-1919, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara-1961, s.88-91

da rekabete başlayan Avrupa'nın bu yeni devletlerinden Almanya'nın kazanmış olduğu diplomatik üstünlük sebebiyle onun etrafında İtalya ve Avusturya-Macaristan'ın katılmasıyla "Üçlü İttifak" kurulmuştur.

Üçlü İttifak'ın kurulması ve bu ittifakın kurucusu olan Almanya'nın 1890'lardan itibaren takip etmeye başladığı "Dünya politikası" (Weltpolitik) İngiltere, Rusya ve Fransa'nın zararına gelişmeye başlayınca bu devletler aralarındaki anlaşmazlık konularını hallederek "Üçlü İtilâf"ı meydana getirmişlerdir. Böylece Avrupa birbiriyle rekabet halinde iki bloka ayrılmıştır. Blokların meydana gelmesi askerî kuvvetleri arttırmak ve silâhlanma yarışını hızlandırmıştır. Devletlerin kuvvetlerini arttırması ve hızla silâhlanması neticesinde savaş öncesi şartları tamamiyle hazırlamıştı.

Avrupa devletlerinin teknik ve askerî yönden kuvvetlenmeleri sömürgecilik yarışına hız vermiş bu devrede Osmanlı Devleti ise iyice zayıflamaya başlamıştır. Devlet kendisini tehdit eden Avrupa devletleri karşısında toprak bütünlüğünü sağlamada yetersiz hale gelince ve özellikle Viyana kongresinden itibaren Osmanlı devletinin geleceğini Avrupa diplomasisinin en önemli meselesi haline gelince bu tehditlere karşı tek başına karşı koyma imkânından mahrum olan Osmanlı devleti "denge politikası"na yönelmiştir.⁽⁶⁷⁾ Osmanlı devleti devletler arası rekabetten istifade ederek onlardan birini yanına almak suretiyle varlığını devam ettirmeye çalışmıştır.

Rusya'nın Doğu Anadolu, Balkanlar ve Boğazlar üzerindeki tarihi emellerini gerçekleştirmek için bütün imkânlarını seferber etmesi ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun da Balkanlarda Selânik üzerinden denize bir çıkış yolu arama siyasetleri⁽⁶⁸⁾ Osmanlı Devlet adamlarını önce İngiltereye daha sonra da Almanya'ya yaklaştırmıştır.

(67) Coşkun Uçok, Siyasi Tarih Dersleri, üçüncü baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul-1955, s.102

(68) Renouvin, a.g.e., s.117

fakat aslında bütün devletlerin ortak hedefi Osmanlı devleti'nin elinde bulunan topraklardan en iyi şekilde istifade etmektir. Devletlerin nihai hedefi ise Osmanlı devletinin yıkılması ve topraklarının paylaşılması idi. Ne var ki, devletler, bu konuda anlaşamıyor, bunun için de değişik yollardan bu topraklara sahip olmanın yollarını arıyorlardı. I. Dünya Savaşı öncesinde Türk toprakları Avrupa devletlerinin devletlerarası rekabetinin odak noktası haline gelmişti.

Avrupa'da İtilâf ve İttifak guruplarının teşekkül etmesinden sonra artan silahlanma yarışı Avrupa'da bir genel savaşın çıkmasını bir an meselesi haline getirmişti. Yaygın kanaate göre bu savaş Osmanlı İmparatorluğunun mirasının paylaşılması meselesinden doğacaktı. 1912 yılında patlak veren Balkan Savaşı bu genel savaşın başlangıcı olarak görülmüş, fakat savaşın seyri beklenenin tersine gelişince savaş Balkanlarda mevzii bir savaş olarak kalmıştır.

28 Haziran 1914 günü Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Arşidük Francois Ferdinand ve eşinin Sırp'lı bir terorist tarafından öldürülmesi olayı, beklenen genel savaşın patlamasına yol açmıştır. 28 Haziran suikastinden Ağustos ayı başlarına kadar yapılan diplomatik temaslar savaşın çıkmasını önlemeye kâfi gelmemiştir. (69)

Osmanlı İmparatorluğu 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile, Almanya'nın Rusya ile bir savaşa tutuşması halinde Almanya ile birlikte savaşa girme şartını taşıyan bir ittifak anlaşması imzalamış, 4 Ağustos 1914'te savaş patlak verdiği zaman Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilân etmiştir. Bilindiği gibi daha sonra gelişen olaylar 1 Kasım 1914 günü Osmanlı Devleti'nin de, savaşa dahil olmasına yol açmıştır.

İtilâf devletleri savaşın başlangıcında savaşın hedefleri konusunda tam bir anlaşmaya varmış değillerdi. Anlaşabildikleri tek ortak konu, "Almanya'nın en ağır şekilde cezalandırılması" ve "Alman militarizminin yok edilmesi idi" (70) fakat, 1915 yılı başında Rusya'nın İstanbul ve Boğaz-

(69) 28 Haziran ile 1 Ağustos Arasındaki Diplomatik Temaslarla İlgili Geniş Bilgi için Bkz. Karl Helfferich, İtilâf-ı Müselles Devletleri'nin Neşriyatına nazaran Harb-i Umumi'nin Menşeleri, çeviren Reşit Safvet, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık Osm. Şrk., İstanbul-1331/1915

(70) Kurtuluş Savaşımız, s. XX-XXI; Renouvin, a.g.e., s. 120

lar üzerinde tarihi emellerini hatırlatınca İtilâf Devletleri arasında Osmanlı İmparatorluğu topraklarını taksim maksadıyla birtakım gizli anlaşmalar imzalanmıştır. Böylece, savaşın başında Almanya'yı hedef alan İtilâf devletleri savaş sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimi meselesini birinci plâna almışlardır. (71)

1.Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun Taksimine Dair Gizli Anlaşmalar:

Uzun zaman Osmanlı İmparatorluğunun taksimini düşünen Avrupa Devletleri bu konuda bir anlaşmaya varamamışlardı, fakat 1913-1914 yıllarında bütün Avrupa Devletleri arasında Osmanlı mirasından her devletin alacağı payı gösteren birtakım anlaşmalar yapılmıştı. Savaş içerisinde ise İtilâf Devletleri kendi aralarında Osmanlı İmparatorluğu topraklarını yeniden taksim etmişlerdir. Bu maksatla yapılan gizli anlaşmaları başlıca üç grupta toplamak mümkündür:

1- İtalya'nın savaşa girişinden evvelki devrede yapılan anlaşmalar.(Ekim 1914-Nisan 1915)

2- İtalya'nın savaşa girmesiyle Rus İhtilâli arasında geçen devrede yapılan anlaşmalar.(Nisan 1915-Mart 1917)

3- Rus İhtilâlinden Mondros Mütarekesine kadar geçen devrede yapılan anlaşmalar.(Mart 1917-Ekim 1918)

Savaşın başlamasıyla 1915 yılı başına kadar geçen devrede Türkiye'nin taksimi halinde savaşa girmesi şartıyla İzmir ve çevresini Yunanistan'a verilebileceğine dair İngiliz teklifi dışında önemli bir gelişme olmamıştır. Fakat, Çanakkale cephesinin açılmasına karar verilince Rus istekleri gündeme gelmiş, bunun üzerine de ilk gizli anlaşma olan İstanbul anlaşması İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanmıştır,

1-Ekim 1914-Nisan 1915 Arasında Yapılan Anlaşmalar a-İstanbul Anlaşması

Bu anlaşma bir konferans neticesinde tespit edilmiş olmayıp devletler arasında diplomatik yazışmalarla hazırlanmıştır. Yazışmaların başlangıcı 4 Mart 1915 tarihinde Rus

Dışişleri Bakanı Sazonof'un İngiltere ve Fransa'ya verdiği muhtıradır. Bu muhtıradaki Sazonof:

"Şayet (İstanbul)şehri ile (Boğaziçi)'ni, Marmara Denizinin ve Çanakkale Boğazının Batı sahilleri ve keza (Midye-Enez) hattına kadar Güney Trakya, daha başlangıçta Rus İmparatorluğunun sınırları içine sokulmazsa, hertürlü çözüm şekli yetersiz ve devamsız kalacaktır.

Ve yine stratejik neden ve zorunluluklardan ötürü, (Boğaziçi) ile (Sakarya) nehri arasında ve İzmit körfezi üzerinde belirtilecek bir noktada Asya sahilinin bir bölümü, Marmara denizindeki adalarla (Bozcaada) ve İmroz Adaları İmparatorluğumun sınırları içine sokulmalıdır.

Fransa ve İngiltere'nin yukarıda sözü edilen bölgelerdeki özel çıkarları, büyük bir dikkat ve itina ile korunacaktır."(72)

İngiltere bu Rus taleplerini uygun gördüğünü belirten cevabını 12 Mart 1915 günü Petrograt'taki Büyükelçiliği vasıtasıyla Rus Dışişleri Bakanı Sazonof'a bildirir. 12 Mart tarihli İngiliz muhtırasında:

"Büyük Britanya ile Fransa'nın gerek Osmanlı İmparatorluğu, gerekse diğer yerlerdeki istekleri gerçekleştirilirse, kraliyet hükümeti de İmparatorluk Hükümeti tarafından İstanbul ve Boğazlar hakkında ileri sürülen ve mahiyeti 4 Mart 1915 tarihinde Mösyo Sazonof tarafından İngiliz Büyükelçisine bildirilen hususlara muafakat eder."(73) denilmektedir.

4 Mart tarihli Rus muhtırasına Fransa ancak 10 Nisan 1915 tarihinde uygun cevap vermiştir. 10 Nisan 1915 tarihli Fransız muhtırasında:

"İstanbul ve Boğazlar ile ilgili muhtıradaki ileri sürülen isteklere Cumhuriyet Hükümeti, ancak savaşa-başarıyla bir sonuca ulaşmaya kadar devam edilmesi; ve Rus muhtırasında da yer aldığı üzere Fransa ile İngiltere'nin gerek Doğu'da, gerek öteki yerlerdeki planlarının gerçekleştirilmesi halinde rıza ve muvafakatını gösterecektir."(74)

Böylece kâğıt üzerinde de olsa Rusya ele geçirme arzusu duyduğu İstanbul ve Boğazlar'a sahip olma imkânına kavuşmuştur.

(72) Adamof, a.g.e., s.189-190

(73) Aynı eser, s.199

(74) Aynı eser, s.213

2-Nisan 1915-Mart 1917 Arasında Yapılan Anlaşmalar
a-Londra Anlaşması

İkinci guruptaki gizli anlaşmalar 26 Nisan 1915 tarihinde imzalanan Londra Gizli Anlaşması ile başlamıştır. Londra Anlaşması ile Anadolu'nun Batı kıyılarında toprak vaadleri alan İtalya bu anlaşma ile İtilâf Devletleri safında 1.Dünya Savaşı'na iştirak etmiştir. 26 Nisan tarihli bu anlaşmanın 8,9 ve 10.maddeleri Türkiye ile ilgilidir, 9.maddeye göre: Türkiye Asyası'nın tamamen taksim edilmesi halinde İtalyan'ların alacağı pay İngiliz, Fransız ve Rus paylarından az olmayacaktır. Bu pay İtalya'nın bugün hak ve menfaatlerinin bulunduğu Antalya ve çevresindeki mntıklarardan olacaktır. (75)

İtalyanlar Anadolu'dan bu şekilde pay koparırlarken aslında İngiltere, Fransa ve Rusya Osmanlı Devleti topraklarının diğer bölümlerini kendi aralarında taksim etmek için müzakerelere devam etmekteydiler. Bu müzakerelerden İtalya'nın uzun müddet haberi olmayacaktır. İtalya bu müzakereler neticesinde ortaya konulan anlaşmaların ancak 1916 yılı Eylülünde haber alacak ve yeni taleplerde müttefiklerinin karşısına çıkacaktır.

b-Sykes-Pico Üçlü Mutabakatı

İstanbul ve Londra Gizli Anlaşmalarıyla Anadolu'dan Ruslar'ın ve İtalyan'ların alacakları paylar tesbit edildikten sonra Türkiye Asyası'nın İngiltere ile Fransa arasında nihai şekilde taksimine sıra geldiğini düşünen İngiltere ve Fransa, bu toprakların iki devlet arasında ne şekilde taksim edileceğini tesbit etmek üzere görüşmelere başladılar. Bu görüşmeleri İngiltere adına Doğu işleri uzmanı Sir Mark Sykes, Fransa adına da Beyrut eski Başkonsolosu Francois George Picot yürütmüşlerdir. Sykes-Pico 3 Ocak 1916 tarihinde vardıkları mutabakatı Rus Dışişleri Bakanı Sazonof'a takdim etmişler ve yapılan görüşmelerden sonra ilk olarak 26 Nisan 1916 tarihinde Rusya'nın alacağı Doğu Anadolu topraklarının sınırları tesbit edilmiştir. Bu mutabakata göre Rusya Van, Bitlis, Erzurum ve Trabzon Vilâyetlerini, Karadeniz

(75) Sagay, a.g.e., s.132; Bayur, a.g.e., 1973, s.12

kıyısında, Trabzon'un batısında, tesbit edilecek bir noktaya kadar olan toprakları ilhâk edecektir. Ayrıca, Van ve Bitlis'in güneyine doğru, Muş, Siirt, Dicle vadisi, Cezire-i İbn-i Ömer ile İmâdiye'ye hâkim dağlar arasındaki arazi ve Mergever bölgesi Rusya'ya bırakılacak; Rusya da buna mukabil, Ala dağ ile Kayseri, Akdağ, Yıldızdağı, Zara, Eğin ve Harput arasındaki arazinin Fransa'ya aidiyetini onaylayacaktır. (76)

Rusya'nın alacağı toprakların batı sınırını tesbit etmekle görevli bir özel komisyon kurulur ve bu komisyon, Çar'ın arzusu olan, Sinop'un da dahil olacağı, Karadeniz kıyı kesiminin Rus bölgesi içine alınması meselesi ile meşgul oluyor.

26 Nisan 1916'da sağlanan Petrograd mutabakatı ile Rus bölgesinin tesbitinden sonra, İngiltere ile Fransa, aralarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Asya topraklarının diğer bölümlerinin taksimi meselesini görüşerek, 9 ve 16 Mayıs'da Paul Cambon ve Sir E. Grey arasında teatî edilen mektuplarla mutabakata varırlar. (77) Buna göre, İngiltere, Irak'ın güneyinde, Basra ile Bağdat'ı içine alan bölgeyi ve Hayfa Limanını; Fransa ise, Suriye'nin kıyı bölgesi ile Kilikya ve Orta Anadolu'da Sivas'a doğru uzanan üçgenin güneyinde kalan bölgeyi alacak; Şam, Homs ve Halep'in batısından, Halep ile Revandiz'in kuzeyinden geçen bir hattın güneyinde kalan yerlerde Fransa ile İngiltere'nin himâyesi altında bir veya birkaç Arap devleti kurulacaktır. İngiltere ile Fransa'nın himâye bölgelerini Kudüs hizasından İran'da Urmîye gölüne doğru giden çizgi ayırmaktadır. Güney bölge, İngiliz, kuzey bölge ise Fransız himâyesinde olacaktır. Filistin, Hıristiyanlık âleminin ortak malı ve milletlerarası bir idare altında bulunacak; Hayfa ile İskenderun serbest liman olacak, Beyrut limanı ile oraya giden bir geçit Arap devletletlere ait olacaktır. (78)

(76) Adamof, a.g.e., s. 286; Sagay, a.g.e., s. 134; Y. Kurat, a.g.e., 1986, s. 19-20

(77) Adamof, a.g.e., s. 152, 366

(78) Bayur, Türk İnkılâbı Tarihi, Cilt III, Kısım IV, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983, s. 4-5; Evans, a.g.e., s. 108-109

21 Ekim 1915'te İngiliz Dışişleri Bakanı Sir E.Grey' in isteği üzerine başlayan Sykes-Picot görüşmeleri sonunda 3 Ocak 1916'da esasları tesbit edilip Sykes-Picot-Sazonof üçlüsü arasında yürütülen görüşmelerle Osmanlı İmparatorluğunun Asya topraklarının üç devlet arasında taksimi meselesinde 26 Nisan 1916'da Rus, 9 ve 16 Mayıs 1916'da Arap bölgesi ile Fransız ve İngiliz payları tesbit edilmiş bu konuda nihai mutabakat, 23 Ekim 1916 tarihinde sağlanmıştır. (79)

3-Mart 1917-Ekim 1918,Arasında Yapılan Anlaşmalar
a-Saint-Jean de Maurienne Anlaşması

Sykes, Picot ve Sazonof arasında yapılan görüşmeler İtalya'dan habersiz olarak yürütülmekteydi. Hazırlanan taksim anlaşmaları ancak 5 Ekim 1916'da İngiltere Dışişleri Bakanı tarafından İtalya'ya tebliğ edilir. Bu yeni yapılan anlaşmanın kendisinden habersiz yapılması ve Fransa'ya ayrılan payın kendisinin payından büyük olması İtalya'yı kızdırmıştır. İtalya müttefiklerine müracaat ederek Londra anlaşmasıyla kendisine ayrılan payın Mersin ve İzmir arasındaki sahil bölgesi ile Konya Vilâyetini içine alacak şekilde genişletilmesini talep eder. İtalyanlar'ın bu isteklerine Rusya ve Fransa karşı çıkarlar. Rusya, Boğazlar bölgesini zorlayabileceği ve Avrupalı bir devletle komşu olmak istemediği için itiraz eder. Kendisi ile komşu olacak Türkiye'nin ayakta kalabilmesi için İzmir'de kendisine bir çıkış kapısı bırakılması gerektiğini düşünmektedir. (80) Fransa ise Mersin'den vazgeçmemektedir. İngiltere bu konuda açıktan bir itiraz ileri sürmemekle birlikte Rus tezini desteklemekle yetinmekte idi. (81)

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun müttefiklerinden ayrı bir mütareke imzalamak için teklifte bulunması üzerine (82) İtalya'nın ortaya çıkardığı meseleleri biran önce halletmek isteyen üç devletin Başbakanları 19 Nisan 1917'de İtalya sınırındaki küçük bir kasaba olan Saint-Jean de Maurienne (di San Giovanni de Moriana) 'de buluşurlar. Rusların

(79) Gürün, a.g.e., s.17, 68-69

(80) Bayur, a.g.e., 1983, c.III, k IV, s.18

(81) Y. Kurat, a.g.e., 1986, s.20-21

(82) Sagay, a.g.e., s.136

katılmadığı bu toplantıda Rusya'nın rızasının alınması şartıyla, İzmir, sözlü olarak İtalyanlar'a vaad edilir. 8 Ağustos 1917'de Londra'da yapılan toplantıda Saint-Jean de Marienne kararları yazılı hale getirilir ve 18 Ağustos'ta imzalanan bir muhtıra ile Rus hükûmetinin tasdiki şartıyla İzmir İtalyanlar'a bırakılır. (83)

1. Dünya Savaşı içinde yapılan ve yukarıda kısaca açıklamaya çalıştığımız bir dizi gizli anlaşmayla Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde İngiltere ve Fransa doğrudan ele geçirecekleri topraklar yanında bir takım nüfuz bölgeleri ele geçirmişler; Mersin'den Bursa'nın güneyine kadar uzanan sahil bölgesi de İtalyanlar'a verilir. Fakat bu son anlaşmada Rus tasdiki şartı vardır. Bu tasdik gerçekleşmediği için Balfour bu mukavelenin hükümsüz olduğunu ilân eder. (84)

Rusya'da 1917 Ekim ihtilâli ile çarlık yıkılmış, iktidara Bolşevik'ler geçmiştir. 24 Kasım 1917'de Bolşevikler Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimine dair olan bu gizli anlaşmaları açıklamışlardır. (85) Bu haber 29 Kasım tarihli İstanbul gazetelerinde'de yer almıştır. Bolşevikler 7 Aralık 1917'de bu gizli anlaşmaları "kenenlemyekün addetiklerine dair bir beyanname neşretmişler" (86) 22 Aralık 1917'de de "halkların kendi kaderlerini kendilerinin serbestçe belirlemeleri" tezini ileri sürmüşlerdir. (87)

Bu gelişmeler başta İngilizler olmak üzere müttefiklerini telâşlandırmış, onları barışın hedefleri konusunda yayınladıkları beyannamelerinde daha yumuşak bir ifade kullanmaya sevketmiştir. Bunlar arasında gizli anlaşmalardan vazgeçtikleri intibainı uyandıracak kadar yumuşak olanlar bile vardır. (88) Fakat mütareke tatbikatı bunun bir aldatmaca olduğunu gösterecektir.

(83) Bayur, a.g.e., 1983, c. III, k. IV, s. 26-39; Adamof, a.g.e., s. 529

(84) Jaeschke, a.g.e., s. 208

(85) Bayur, a.g.e., 1973, s. 21

(86) Aynı eser, 1973, s. 12

(87) Renouvin, a.g.e., s. 405

(88) Bayur, a.g.e., 1973, s. 22; Tefik Bıyıkoğlu, Türk İstiklâl Harbi I, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1962, s. 22

C- MÜTAREKE VE BARİŞ KONFERANSI

Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918)

Savaşın son yıllarında müttefiklerimizin durumunun iyice sarsılması ve artık zaferden ümitlerin kesilmesi üzerine savaşa son verme imkânları araştırılmaya başlandı. Müttefiklerimiz savaştan daha az zararla kurtulmak düşüncesiyle ayrı ayrı mütareke isteğinde bulunmaya başladılar. 1918 yılı Eylülünde Bulgar cephesinin yarılması üzerine Bulgaristan 25 Eylül'de mütareke isteğinde bulundu ve 29 Eylül'de de mütareke imzalayarak savaştan çekildi. 4 Ekim 1918'de de Almanya ve Avusturya-Macaristan mütareke yapılmasına aracılık etmesi isteği ile Başkan Wilson'a müracaat ettiler. (89)

Böylece yalnız kalan Osmanlı Devleti 5 Ekim 1918'de Wilson'a aracılık teklifinde bulundu. (90) 14 Ekim 1918 günü İspanya aracılığıyla Başkan'a ulaştırılan Türk teklifinde, Başkan'ın, "8 Ocak 1918 tarihinde Kongreye gönderdiği beyannamesinde ve bilhassa 27 Eylül tarihli nutkunda çizdiği program müzakerelere esas olmak üzere kabul edildiği belirtilmiştir." (91)

Hükümet, Başkan Wilson'dan daha cevap gelmeden Büyükdada savaş esiri olarak bulunan İngiliz generali Townshend'den aracılık yapmasını istemiş, General, 17 Ekimde Sadrazam Ahmet İzzet Paşa ile yaptığı görüşmede teklifimizi kabul etmiş, ilke olarak hükümetin:

- 1- Boğazların İngiliz Donanmasına açılması,
- 2- Irak ve Suriye'ye Padişah'ın idaresi altında muhtariyet tanınması,
- 3- Balkanlardaki sınırların Londra Anlaşmasında (1913) olduğu gibi kalması,
- 4- İngiliz ve Hintli savaş esirlerinin derhal serbest bırakılması. (92)

(89) Gürün, a.g.e., s. 31-32; Bayur, a.g.e., 1973, s. 14

(90) Bıyıkoğlu, a.g.e., I, s. 27; Jaeschke, a.g.e., s. 32; Y. Kurat, a.g.e., 1986, s. 35; Gürün, Bu tarihi 4-8 Ekim tarihleri arasında gösteriyor. Bkz. a.g.e., s. 32

(91) Gürün, a.g.e., s. 33; Y. Kurat, a.g.e., 1986, s. 35-36

(92) Bıyıkoğlu, a.g.e., I, s. 29; Y. Kurat, a.g.e., '86, s. 40

Şartlarının benimsenip benimsenmeyeceğini sormuştur. Bu İngilizlerin mütareke ile elde etmek istedikleri neticeyi gösteren önemli bir ipucudur. Generalin aracılığı ile 27 Ekim'de Lîmni adasının Mondros limanında bulunan İngilizler'in Agamemmun zırhlısında başlayan müzakereler 30 Ekim 1918 günü anlaşmayla neticelenmiş, 1. Dünya Savaşı'nı sona erdiren Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mütareke'yi Osmanlı Devleti adına Bahriye Nazırı Hüseyin Rauf ile Sadullah ve Reşat Hikmet Bey'ler, İngiltere adına da İngiliz Akdeniz Filosu Komutanı Visamiral Galthorpe tarafından imzalanmıştır.

Görüşmelere çok iyimser bir hava ile giden Türk heyeti, Wilson'a yaptığı teklifte de açıkça belirtildiği gibi Wilson Prensiplerinin müzakerelere esas olacağı inancındaydı. Fakat barış görüşmelerinin ilk adımı olacak ve iyi niyetle hazırlanmış bir mütareke metni yerine, İtilâf devletlerinin savaş içinde yaptığı gizli anlaşmaların yürürlüğe konulmasına imkân hazırlayacak bir mütarekename imzalamak zorunda bırakılmıştır.

Toplam 25 maddeden ibaret olup, maddeleri incelendiğinde bazı maddelerin belirsiz ve istenildiği şekilde yorumlanmaya müsait oldukları dikkat çekicidir. Nitekim Mütarekeden sonra başlayan haksız işgaller, mütarekenin 7. Maddesi'nin uygulanması olarak gösterilirken 10. Maddedeki Toros Tünelleri'nin hangileri olduğu, 16. Maddedeki Kilikya tabirinden nerelerinin anlaşılacağı farklı yorumlara sebep olmuştur.

Hükümetin Mütarekenin imzalanışından bir gün önce yani, 29 Ekim'de çektiği telgrafta, bilhassa Boğazları işgal edecek kuvvetler arasında Osmanlı Birliklerinin de bulunması; İstanbul'un 7. Madde hükmü dışında tutulması ve en mühimi de Osmanlı limanlarından faydalanacak gemiler arasında ve işgal için gelecek kuvvetler arasında Yunan gemilerinin ve kuvvetlerinin bulunmaması yolundaki istekleri devletin hassas olduğu ve endişe duyduğu konuları göstermektedir. (93)

(93) Bıyıkoğlu, a.g.e., cilt I, s. 36

Hükümetin hassasiyet duyduğu bu konuda kendisine iletil-
diğinde Calthorpe, bunların Mütareke metnine sokulmasına
razi olmamış, sadece gizli bir mektupla bu konularda taah-
hütte bulunması kararlaştırılmış ve Amiral böyle bir taah-
hüt mektubunu Rauf Bey'e vermiştir. (94)

Rauf Bey İstanbul'a döndüğünde gazetecilere verdiği
beyanatta:

"Bu Mütareke, yenen ile yenilen arasında yapılmış
bir mütareke değil, savaş halinden çıkmak isteyen denk iki
kuvvetin aralarındaki düşmanlığı durdurmaları hali gibi
bir şeydir." diyordu. (95) Ne var ki bu Mütareke'nin sanı-
lanın aksine Türkiye üzerinde tam bir "İngiliz diktası" ol-
duğu kısa zaman sonra öğrenilecektir. (96) Mütareke'nin da-
ha mürekkebi kurumadan başlayan işgaller ve işgal bölgele-
rinde yapılan zulüm açıkça gösterecektir. Çünkü itilâf dev-
letleri ve bilhassa İngiliz'ler yalnız bizi mahvetmek azmiy-
le hareket ediyorlardı. "Mütareke onlar için bizi, silâhsız,
teşkilâtsız ve başsız bırakıp daha az zahmetle gayelerine
ermek için bir vasıttan ibarettir." (97) İşgallerin de göster-
diği gibi İtilâf devletlerinin ilk hedefi Türkler'i Avrupa-
dan atmak ve Hıristiyan unsurlarının haklarını savunmak ba-
hanesiyle kendileri için önemli gördükleri Türk toprakları-
nı ele geçirmektir. Townshend'in teklifinden de açıkça anla-
şılacağı gibi İngiltere'nin birinci derecede önem verdiği
problem Boğazlar'ı silâhlardan arındırıp işgal etmek ve İs-
tanbul'u kontrol altına almaktır. Mütareke hükümleri, İti-
lâf devletlerinin isteklerini yerine getirmelerine imkân ve-
resek tarzda yorumlanmaya müsaitti. Mütareke maddeleri ara-
sında bizim lehimize değerlendirilebilecek bir hüküm bulun-
madığı gibi bilhassa 7.ve 24.Maddeler Osmanlı Devleti'nin
devlet olma vasıflarını ortadan kaldıracak nitelikte idi,

Bütün bu menfi şartlara rağmen bazı çevreler ümitli
bir bekleyişin içindeydiler. Bunlar bilhassa Wilson'un bi-
zi de içine alan prensiplerinin bizim lehimize yorumlanaca-
ğını zannederlerdi.

(94) Bıyıkoğlu, a.g.e., cilt I, s.37, mektup Ek-2, s.200

(95) Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar,
cilt I, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara-1977, s.126

(96) Bıyıkoğlu, a.g.m., s.597

(97) Bayur, a.g.e., 1973, s.21

Paris Barış Konferansı

Osmanlı Devleti ile İtilâf devletleri arasındaki savaş durumuna son vermek için 30 Ekim 1918'de Mütereke imzalanırken İtilâf devletleri, Türkiye'ye tatbik edilecek barış şartlarının tesbitini Barış Konferansına bırakmışlardı. Gerçi daha önce de temas ettiğimiz gibi İtilâf devletleri Türkiye'nin nihai taksimi konusunda 23 Ekim 1916'da aralarında mutabakat sağlamış, Sykes-Picot Üçlü Mutabakatı adıyla anılan bir gizli anlaşma imzalamışlardı. Fakat çarlık rejiminin yıkılması ve ABD Başkanı'nın kalıcı bir barış yapılması konusunda aktif rol oynamak istemesi ve gizli anlaşmaları tanımayacağını açıklaması ortaya yeni bir takım meseleler çıkartmıştır.

Türkiye'nin taksimi konusunda kararlı olan İtilâf devletleri, ortaya çıkan yeni duruma uygun bir taksimi gerçekleştirecek barış şartlarının tesbiti işini Konferansa bırakmışlardı. Wilson da, Türkiye'ye uygulanacak işlemin Barış Konferansı'na bırakılmasını kabul etmişti. (98)

İtilâf devletleri temsilcileri Barış Konferansı gündemini tesbit etmek için 30 Kasım 1918'de Londra'da bir araya gelerek 1 Aralık 1918'de başlayan üç günlük bir hazırlık konferansı topladılar, bu toplantıda Barış Konferansı'nın 18 Ocak 1919'da Paris'te toplanması kararlaştırılır. (99) Bu arada Konferans sekreteryası kurularak çalışmalarına başladı.

Paris Barış Konferansı Sekreteryasına ilk teklif Yunanistan Başbakanı Venizelos'tan gelir. Venizelos 30 Aralık 1918 günü Konferans Sekreteryasına verdiği bir muhtıra ile Yunanistan'ın toprak taleplerini resmen açıklamıştır. (100)

(98) Evans, a.g.e., s. 36; Gürün, a.g.e., s. 27.

(99) Gürün, a.g.e., s. 41

(100) Dimitri Kitsikis, Yunan Propagandası, çeviren Hakkı Devrim, Kaynak Kitapları, İkinci Baskı, İstanbul-1974, s. 14, 30, 97; Kurat, a.g.e., 1986, s. 54; Kenan Akyüz, "Konferans Ocak 1919'da Açıldığı İçin Kitsikis'in verdiği tarih yanlış görünüyor." Bkz. Yahya Akyüz, Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu (1919-1922), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s. 68, n.1, derken Konferans Sekreteryasının Aralık 1918'de kurulmuş olduğunu dikkate almıyor. Nitekim Konferans 18 Ocak'ta açılmış Faysal Arap Davasını 1 Ocak'ta bildirmiştir.

Venizelos, verdiği muhtıra ile Yunanistan'ın toprak taleplerini açıklarken ayrıca Polybius adını kullanarak yazdığı bir kitapla bu talepleri dünya kamuoyuna da duyurmaya çalışıyordu. (101) Aynı zamanda Fransa'nın büyük gazetelerinde Yunan propagandası yaptırıyor ve bizzat kendileri de birçok gazete çıkarıyorlar. (102) Böylece dünya kamuoyunu da arkalarına alarak Konferansı baskı altında tutmaya çalışıyorlardı. Zaten dünya kamuoyu da bu konuya yatkındı. Çünkü Türk'e karşı Grek demek Hilâl'e karşı Haç demekti. (103)

18 Ocak 1919'da çalışmalarına başlayan Paris Barış Konferansı'nı, "Onlar Konseyi" idare etmekteydi. Konsey, Konferans Sekreteryasına daha önce verilmiş olan muhtıralardaki Türkiye'den toprak talepleri konusunu görüşürken tarafların konsey önünde bu taleplerini açıklamalarını uygun görmüş ve ilk olarak da 3-4 Şubat 1919'da Başbakan Venizelos tarafından Yunanistan'ın toprak talepleri açıklanmıştır. (104) Türk tarafının görüşlerini ise Konsey önünde Damat Ferit Paşa açıklamış, Konsey adına verilen cevap ise çok ağır olmuştur. (105)

Yunanistan'ın Toprak Talepleri

Venizelos'un 30 Aralık 1918'de resmen açıkladığı ve 3-4 Şubat 1919'da Onlar Konseyi önünde tekrarladığı toprak talepleri aslında Yunanlıların "Megalo-idea"nın hedefleri olarak tespit ettikleri ve asırlardan beri sahip olmaya çalıştıkları bölgeleri içine alıyordu. (106) Yunanlılar, Balkanlara inmek isteyen Çarlık Rusyası'nın himayesinde ve Rus çarı'nın manevi liderliği altında 1814'de Odesa'da Etniki Eteryacı Cemiyeti'ni kurarak, en geniş sınırları içinde Bizans İmparatorluğu'nu yeniden diriltmek için faaliyete geçmişlerdir. Cemiyet faaliyet programı olarak Megalo-idea'yı kabul etmişti. İlk olarak bağımsız bir Yuna-

(101)

(102) Y. Kurat, a.g.e., 1986, s. 54

(103) Akyüz, a.g.e., s. 19

(104) Djuvara, a.g.e., s. 135; Ahmed Rıza, a.g.e., s. 24

(105) Kitsikis, a.g.e., s. 18; Gürün, a.g.e., s. 78; vd.

(106) Karabekir, a.g.e., s. 79-80

(106) Hamdi Ertuna, Necati Ökse, Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1975, s. 22

nistan kurulmasını öngören Megalo-idea, fırsatlardan istifade etmek ve Avrupa devletlerinin desteğini sağlayarak nihai hedefe ulaşmak gayesine uygun olarak hazırlanmıştı.

1829'da imzalanan Edirne Antlaşması ile bağımsız bir Yunanistan kurarak Megalo-idea'nın ilk hedefini gerçekleştiren Yunanlı'lar 1.Dünya Savaşı'na kadar hep Osmanlı Devleti'nin zararına olarak topraklarını genişletip Megalo-idea'nın hedeflerinden pek çoğunu gerçekleştirmişti. 1.Dünya Savaşı sırasında ve daha sonra diğer hedefleri gerçekleştirmek için çalışmalarına hız vermişler, bilhassa dünya kamuoyunu etkilemek için propaganda faaliyetlerini iyice arttırmışlardı. Bunun yanı sıra Türkiyede'ki toprak taleplerini nüfus esasına dayandırabilmek için Türkiyede'ki rum nüfusunu arttıracak çalışmalar yapmaktaydılar.

Yunanlı'lar Megalo-idea'nın hedeflerinden biri olan, "Batı Anadolu'nun Yunanistan'a ilhakı" konusunu gerçekleştirmek için bu bölgedeki rum nüfusunu devamlı arttırma gayreti içindeydiler. Nitekim Kırım Harbi sırasında Edremit'te sadece 2 rum ailesi varken 1909 senesinde 1500 haneyi aşkın Rum Midilli adası ve diğer bölgelerden getirilerek buraya yerleştirilmiştir. Edremit köylerinde bir tek rum yok iken, yapılan bu göç ettirme sayesinde bilhassa sahil köylerinde rumlar, ekseriyeti teşkil edecek kadar çoğalmaya başlamışlardı. Bu uygulamaya hemen bütün ege sahillerinde rastlamak mümkündür. (107)

Mütareke döneminde bu göç ettirme işi daha değişik bir şekle bürünmüş, Yunanistan'dan göçmen adı altında silâhlı çeteler getirilerek nüfuslandırma işi daha tehlikeli bir hale sokulmuştur. (108)

Venezelos'un 30 Aralık 1918 tarihli muhtırasında yeralan toprak talepleri Trakya ile Batı Anadolu'nun büyük bir bölümünü içine alıyordu. Yunanistan Kuzey Epir, Doğu ve Batı Trakya, Batı Anadolu ve Karadeniz kıyıları ile Rodos, Oniki Adalar, Kıbrıs, İmros, Bozcaada, Meis adasından ibarettir. (109)

(107) M. Şefik, İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Millî Cidali, 104 Sayılı Askeri Mecmuanın Tarih Kısmı, 1 Mart 1937, sayı 45, Askeri Matbaa, İstanbul-1937, s. 67

(108) Atatürk, a.g.e., cilt 3,

(109) Kitsikis, a.g.e., s. 14-21; Evans, a.g.e., s. 127

Venizelos'un muhtırasında yer alan Batı Anadolu, kabaca İzmit'in doğusundan Antalya körfezinin batısından geçmek üzere Karadeniz'den Akdeniz'e çizilecek bir hattın batısında kalan bütün bölgelerdir. Venizelos bu bölge içerisinde Bandırma'nın 25 km kadar doğusundan Fethiye'nin güneyinde, Kalkan ilçesi yakınlarında Akdeniz'e ulaşan bir hattın batısında kalan toprakları istiyordu. Bu bölgede bugün Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın ve Muğla Vilâyetlerimiz bulunmaktadır. (110) Venizelos hedef olarak seçtikleri bu toprakların hepsinde çoğunluğun Yunan asıllı olduğunu iddia ediyordu. (111) Burası o zamanki idari taksimatımıza göre Bursa şehri ve Mudanya hariç Bursa Vilâyeti'nin bir kısmı ile Balıkesir ve Bandırma dahil Karasi Sancağı, tamamen Türk nüfusu ile meskûn Denizli Sancağı hariç, bütün Aydın Vilâyetini içine alıyordu. Venizelos'un teklifinde Çanakkale ve İzmit Sancakları milletlerarası bir devlet haline getirilmesi düşünülen İstanbul'a bağlanmaktadır. (112)

Böylece Venizelos, "Ege'yi, bir Yunan denizi" durumuna sokmak istiyor. Bugün de Yunanistan'ın en büyük ideali budur. "Ben Skinos Adasını (Ege denizi'nin tam ortasındadır) Hellenizmin coğrafi merkezi saymışımdır." diyen Venizelos, "iki kıtaya uzanan ve beş denize açılan Yunanistan" ı gerçekleştirmek; bir ayağı Asya'da, bir ayağı Avrupa'da olacak "Büyük Yunanistan" ı, Bizans-Grek İmparatorluğu'nu yeniden kurmak demek olan, "Megalo-idea" yı gerçekleştirmeye çalışıyordu. (113)

(110) Y. Kurat, a.g.e., 1986, s. 56; Tansel, a.g.e., c.1, s. 160
Gürün, a.g.e., s. 78; Türk İstiklâl Harbi, c.2, k.1, s. 7

(111) Ahmet Bekir Terek, Yunan Hedefleri ve Stratejisi Karşısında Gerçekler ve Türkiye, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, sayı 29, Şubat 1970, s. 17, Yaygın şekliyle Megalo-idea şeklinde ifade edilen Yunan emelleri, bu kaynakta, "Megali-idea" şeklinde geçmektedir. Bkz. s. 17 Ayrıca Salahi R. Sonyel, Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, c.1, Mondros Bırakışmasından BMM'nin Açılışına kadar, TTK Bas. Ank. 73, s. 30

(112) Kitsikis, a.g.e., s. 18; Tansel, a.g.e., s. 160, n. 40

(113) Kitsikis, a.g.e., s. 9

Venizelos, Yunanistan'ın Türkiye'den toprak taleplerini, Wilson'un "Onikinci noktası" ile "milletlerin kendi kendilerini idare etme hakkına"⁽¹¹⁴⁾ ve Lloyd George 'nin 5 Ocak 1918'de açıkladığı Barış Prensiplerinin ikincisi olan, "topraklarla ilgili konularda halkların kendi mukadderatlarına kendilerinin hakim olması prensibi"ne dayandırmaya çalışıyordu.⁽¹¹⁵⁾

Açıklanan Yunan talepleri ile yukarıda belirttiğimiz bu üç prensibi bağdaştırmak mümkün değildi. Her ne kadar Venizelos, Batı Anadolu'da 818.222 ruma karşı 1.017.398 Türk'ün bulunduğunu⁽¹¹⁶⁾ ve Anadolu'nun bir uzantısı saydığı Adalar'la⁽¹¹⁷⁾ birlikte Rum nüfusunun 1.188.395'e yükselmesine karşı Türk nüfusu 1.042.650 'de kaldığını, ayrıca diğer Hıristiyan ve Museviler'in sayısının da 110.000 i bulunduğunu iddia ediyor.⁽¹¹⁸⁾

Bu iddialara karşılık bizzat Amerikalı delege Profesör Westerman'a göre, "Rum çoğunluğu yalnız İzmir Sancağında var. Yunanistan'ın istediği toprakların bütünü üzerinde %32 Rum'a karşılık %63 Türk yaşamaktadır."⁽¹¹⁹⁾ Amerikan delegasyonunun ve İtalya'nın karşı çıkmasına rağmen İngiltere, "ilelebet kendine tabî olmaya devam edecek bir devlet görünümünde olduğu için" Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesini istiyordu.⁽¹²⁰⁾

İngiltere daha savaşın başlangıcında Yunanistan'ın savaşa katılması şartıyla Türkiye'nin taksimi halinde İzmir'i alması gerektiğine karar vermiş⁽¹²¹⁾ fakat Yunanistan ancak 1917 yılında savaşa katılmış ve Paris Konferansında da bu talepleri ileri sürme imkânını elde etmiştir.

(114) Evans, a.g.e., s.127

(115) Gürün, a.g.e., s.24

(116) Sadece Aydın Vilâyetinde 1.291.962 Türk bulunmaktaydı. Bkz. Gökbilgin, a.g.e., s.5

(117) Lozan'da bizim bu konudaki tezimize başta Venizelos olmak üzere karşı çıkılmıştır.

(118) Kitsikis, a.g.e., s.33; Y.Kurat, a.g.e., '86, s.56

(119) Kitsikis, a.g.e., s.33; Y.Kurat, a.g.e., '86, s.59

(120) Gürün, a.g.e., s.283

(121) Tansel, a.g.e., c.1, s.158, n.30; Gürün, a.g.e., s.78

İzmir'in Yunanlılar'a Verilmesi

İngiltere savaşın başlangıcında İzmir'i Yunanlılara teklif etmiş iken, 26 Nisan 1915 tarihli Londra Gizli Anlaşması ile kendisine Anadolu'dan pay verilmesi karşılığında Müttefikler yanında savaşa giren İtalya'ya, 19 Nisan 1919 tarihli Saint-Jean de Maurienne Gizli Anlaşması ile İzmir bölgesini vermeyi, Rusya'nın tasdiki şartıyla kabul etmişti. (122)

Savaş içinde Batı Anadolu'yu İtalya'ya vermeyi kabul eden İngiltere, İtalya'nın kuvvetlenmesinden çekinerek fikir değiştirmiş ve bu anlaşmanın Rusya tarafından tasdik edilmediğini ileri sürerek hükümsüz olduğunu belirtmiştir. Başkan Wilson ise gizli anlaşmaların kendisini bağlamayacağını ileri sürerek İtalyanlar'ın İzmir'i almalarına karşı çıkmıştır. (123)

Amerikan delegasyonunun, "bu bölgenin Türkiye'den ayrılmasına karşı çıkması; Lord Granville'in, "Yunan taleplerinin reddedilmesini tavsiye etmesine rağmen, Yunan arazi isteklerini incelemekle görevli komisyon 30 Mart 1919 tarihli raporunda İzmir ve arka bölgesinin Yunanistan'a verilmesini kabul ve tavsiye etti. (124) Komisyonun bu raporuna başta Calthorpe olmak üzere değişik çevrelerden itirazlar geldi. Calthorpe böyle bir şeyin "tarafalarına saadet ve refah getirmeyeceği; İngiliz Genelkurmay Başkanı Henri Wilson tehlikeli bulduğu; Lord Curzon, "Yunanistan'ın Aydın Vilâyetinde barış ve güvenliği sağlayamayacağı düşünceleriyle İzmir'in Yunanistan'a verilmesine karşı çıkarırken İngiltere'nin İzmir temsilcisi Dixon, Yunanlı'lar İzmir'e çıkacak olurlarsa katliam olur." şeklindeki ikazına rağmen (125) İngiltere ve Fransa sırf Türkler'i cezalan-

(122) Kitsikis, a.g.e., s.18, 31; Renouvin, a.g.e., s.328; Jaeschke, a.g.e., s.2, 60; Gürün, a.g.e., s.17

(123) Y.Kurat, a.g.e., '86, s.60

(124) Gürün, a.g.e., s.33; Tansel, a.g.e., c.1, s.164; Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü, Mondros'tan Erzurum Kongresine, cilt:1, Ankara-1982, s.77

(125) Tansel, a.g.e., c.1, s.164-165

dırmak düşüncesiyle⁽¹²⁶⁾, sadece dinî sebeplerle Türkler'e düşman olan Başkan Wilson'un, ortaya attığı prensiplere ters düşmesine rağmen, Venizelos'un toprak taleplerini dinî ve şahsî açıdan desteklemesi neticesinde⁽¹²⁷⁾ Paris Barış Konferansı'nda İzmir ve arka bölgesinin Yunanlılar' a verilmesi kabul edilmiş ve bu karar İtilâf devletleri tarafından dünya kamuoyuna bir "genel güvenlik meselesi" olarak takdim edilmiştir.⁽¹²⁸⁾

2 Mayıs 1919 günü İtalyanlar'ın İzmir'e bir filo gönderdikleri ve İzmir'i işgal edecekleri konusunda Yunanlılar tarafından ortaya atılan rivayetlerin dolaşmaya başlaması⁽¹²⁹⁾ üzerine Müttefikler duruma müdahale etme kararı almışlar ve "Türkler'in yeni bir hıristiyan katliamına giriştiği" ve Batı Anadolu'daki Rumlar'ın "Türk'lerin baskısına maruz kaldığı"⁽¹³⁰⁾ şeklinde aslında tamamen asılsız ve doğrudan doğruya her zaman yapıldığı gibi istilâ düşüncelerini gizlemeye yarayan yalanlarla 6 Mayıs 1919 günü Konferans, İtalyanlar'ın bulunmadığı bir toplantısında Yunanlılar'ın İzmir'i işgal etmeleri kararını alıyor.⁽¹³¹⁾ 15 Mayıs 1919 günü de tamamiyle "haçlı saldırışı görünüşünü alan" Yunan işgali bütün vahşetiyle başlatılıyor.⁽¹³²⁾

İzmir güvenlik gerekçesiyle Yunanlı'lar tarafından işgal edilirken, Milletlerarası Komisyon'un 7 Ekim 1919 tarihli raporunda da belirtildiği gibi aslında, "Mütareke'den beri Aydın Vilâyetinde hıristiyanlar tehlikede değillerdi. Güvenlik şartları, Mütarekenamenin 7.maddesine dayanarak İzmir'in işgalini gerektirmez, Asayişin korunması için yapılan işler, gerçekte, bir ilhâkın bütün şekillerini göstermektedir."⁽¹³³⁾

(126) Gürün, a.g.e., s.22; Akyüz, a.g.e., s.45-46

(127) Y. Kurat, a.g.e., c.2, s.84

(128) Gürün, a.g.e., s.284

(129) Aynı eser, s.60

(130) Akyüz, a.g.e., s.44; Ahmed Rıza, a.g.e., s.35-36

(131) Gürün, a.g.e., s.78-81

(132) Akyüz, a.g.e., s.47; Ahmed Rıza, a.g.e., s.38

(133) Bıyıkoğlu, a.g.e., cilt:1, s.4

I. BÖLÜM

HAREKET-İ MİLLİYE REDD-İ İLHAK CEMİYETİ'NİN KURULUŞU

I- MÜTAREKE'DEN İZMİR'İN İŞGALİNE KADAR KARASI SANCAĞINDA GENEL DURUM

İkinci Meşrutiyet döneminde, Hüdâvendigâr Vilâyeti' inden ayrılarak müstakil sancak haline getirilen Karasi Sancağı⁽¹³⁴⁾, I. Dünya Savaşı sırasında ve Mütareke döneminde oldukça karışıklık içinde bulunmaktaydı.

Savaş sırasında devlet otoritesinin zayıflaması sebebiyle memleketin diğer bölgelerinde olduğu gibi Karasi Sancağı dahilinde de asayiş iyice bozulmuştu. Bölgede türeyen çeteler, halkın mal ve can güvenliğini tehdit etmekteydi. Asayişsizliğin çok fazla olduğu köyler bir yana şehir merkezinde bile asayiş iyice bozulmuş, halk şehrin kenarındaki tarlalarına bile emniyet içinde gidemez hale gelmişti.⁽¹³⁵⁾

---

(134) Eski Teşkilâtımızda Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlı olan Karasi Sancağı (Balıkesir, Bigadiç, Sındırgı, Başgelebe, Kemer, Ayazment, Kozak, İvrindi, Manyas, Şanlı, Ayvalık), 1233'ten evvel yeni teşkil edilen Hüdâvendigâr ve Kocaeli Eyaleti'ne bağlanıyor. 1261'de Merkezi Manisa olmak üzere Karasi ve Saruhan Sancakları birleştirilerek yeni bir Vilâyet vücuda getirilmiş ise de bir ara tekrar Hüdâvendigâr Vilâyetine bağlanan arası Sancağı (1296 malî senesinde) Biga Sancağı'nın ilhaki ile Karasi Vilâyeti haline getirilmiş, 1304 nisanında tekrar Hüdâvendigâr vilâyetine bağlanmıştır. Karasi Sancağı 15 Haziran 1325 senesinde ise müstakil sancak olmuştur. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçargılı, Karasi Tarihçesi, Vilâyet Matbaası, Balıkesir; Ses gazetesi, 27 Şubat 1335/1919 numara 20, sayı 1, sütun 3

(135) Ses gazetesi, 17 Teşrinievvel 1334/1918, n.1; Feyzi Hatipoğlu, Balıkesir'de Kuvayı Milliye Nasıl Teşekkül Etti?, Balıkesir Postası, 14 Mart 1945, n.641, s.2; Mehmet Vehbi Bolak, Kuva-yi Milliye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuva-yi Milliyeciler Nasıl Çalıştı, Balıkesir Postası, 14 Nisan-2 Mayıs 1950

Karasi Sancağı, gerek içinde bulunduğu âsayışsızlık ve gerekse bölgenin özelliği sebebiyle memleketimizin düşman işgal tehditlerine en çok maruz bulunan bölgelerinin başında geliyordu. Karasi sancağı kaderinin doğrudan doğruya İzmir bölgesine (Aydın vilâyeti) bağlı olması yanında bilhassa Çanakkale Boğazı, Marmara ve Ege Denizlerine kıyısı olması açısından, bir taraftan Yunanlıların, diğer taraftan da doğrudan doğruya İtilâf devletlerinin açık tehditlerine maruz bulunuyordu. Bölge bilhassa Yunanlılar'ın asırlardır göz diktikleri bir yer olup, iddialarına göre burası onlar için, "üçbin seneden beri Yunanistan'a günâgün (çok çeşitli), esbâb ile merbût" bir bölgeydi. (136)

İşte bu şekilde hem içten, hem de dıştan büyük tehditlere maruz bulunan bölgede halk gerçekten şaşırması bir vaziyette, ne yapacağını, başına nelerin geleceğinin bilememenin endişe ve şaşkınlığı içerisinde âdeta bir kurtarıcı bekler gibidir. (137) Fakat bir yerde beklediğini ve aradığını bulamamanın ümitsizliği içinde tevekkülle, "kadere rıza gösterme eğiliminde idi." (138)

Mütarekenin imzalandığı tarihten İzmir'in işgaline kadar geçen süre içerisinde bölgenin en önemli merkezi olan Balıkesir'de bazı renksiz ve sönük kıpırdanışlar dışında Milli Hareket bakımından pek önemli bir faaliyet görülmezse de (139) bilhassa Körfez bölgesinde, yani Ayvalık, Edremit, Havran ve Burhaniye havalisinde daha Mart 1919 başından itibaren çok ciddi mücadele hazırlıklarına girişilmiş, Sancak dahilinde "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhak" cemiyetleri kurularak (140) Yunan tehditlerine karşı tedbir

(136) Doğru Söz Gazetesi, 22 Mayıs 1335/1919, n.1, s.1

(137) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 14 Mart 1945, n.641

(138) Sabahattin Selek, Milli Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı), cilt:1, Örgün Yayınları, İstanbul-1982, s.216

(139) Selek, a.g.e., c.1, s.216

(140) Ses Gazetesi, 13 Mart 1335/1919, n.22, s.4, s.1; Gıyas Yetkin, Kuruluşundan Bugüne Edremit'te Olup Bitenler, Balıkesir-1957, s.34-35

alınmaya başlanmıştır. İlk faaliyetlerin burada başlamasının en önemli sebebi Rumlar'ın bu bölgeyi çok eskiden beri üs olarak kullanmalarıdır. Rumlar, daha 1803 yılında Ayvalık'ta kurdukları bir cemiyet vasıtasıyla Yunanistan'ın bağımsızlığına yol açan isyan faaliyetlerini buradan başlatmaları ve 1821 yılında gerçekleştirdikleri ilk isyandan itibaren burada sistemli bir şekilde faaliyet göstermektedir. (141)

İzmir'in işgalinden sonra ilk savunma merkezleri, başlangıçtaki suskunluğuna rağmen Balıkesir, Bandırma ve yine Balıkesir'den teşkilâtlandırılan Soma bölgesinde ortaya çıkmıştır. (142) İzmir'in işgali sonrasında hemen başlayan yoğun çalışmalarla Haziran ayı başında ilk Kuva-yı Milliye birliklerinin kurulmuş olduğunu dikkate alırsak bazı eserlerde geçen, "bölgenin Milli Mücadele yolunda derlenip toparlanması hızlı olmamıştır." şeklindeki değerlendirmelere katılmak pek mümkün değildir. (143)

Âsayis Meselesi ve Rum Propagandaları

Mütareke'nin imzalandığı haberi Balıkesir'de hükümetin, 2 Kasım 1918 tarihinde Vilâyetlere yaptığı tamimle öğrenilmiştir. Mütareke hakkında tafsilâtli bilgi ise 17 Ekim 1918'den itibaren Balıkesir'de, Çantayzade Hasan Basri Efendi tarafından çıkarılmakta olan "Ses Gazetesi"nde yer alan yazılardan öğrenilmiştir. Mütareke haberi memleketin her tarafında olduğu gibi burada da sevinç uyandırmış; Mütareke hükümlerinden bazılarının ağır olmasına rağmen endişe edecek bir durumun olmadığı, gazetede hükümetin resmî açıklamalarına da yer verilerek halka anlatılmaya çalışılmış, iyi bir Barış Antlaşması imzalanmasının mümkün olduğu, bunun için de gelişmelerin sükûnet ve itidalle takip edilmesi gerektiği halka tavsiye edilmiştir. (144)

(141) Rahmi Apak, İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Güven Basımevi, İstanbul-1942, s. 57

(142) Tansel, a.g.e., c.1, s. 271, n. 160

(143) Selek, a.g.e., c.1, s. 216; Mahmut Goloğlu, Millî Mücadele Tarihi, Sivas Kongresi, 2. kitap, Başnur Matbaası, Ankara 1969, s. 47

(144) Ses, 7 Teşrinisani 1334/1918, N.4, s.1, s.ü.4

Uzun zamandır devam eden ve memleketin harap olmasına sebep olan savaşın bitmiş olmasından halkın duyduğu sevinç uzun sürmemiştir. Çünkü bölgede çetelerin faaliyetlerini arttırmaları ve bilhassa Rum çetelerinin bölgeyi birinci derecede faaliyet sahası haline getirmesi bir yandan âsayiştirliğin tırmandırırken, diğer yandan da bölgeye yabancı müdahalesinin yapılacağı, hattâ bölgenin Yunanistan'a yerileceği söylentileri ortalıkta dolaşmaya başlamıştır.

Bölgede yaşayan Rumlar, Mütareke'nin ortaya çıkardığı otorite boşluğundan istifade ile Türkler'e karşı şımarıkça faaliyetlerin içindeyken, bölgede hayatlarının tehlikede olduğu iddialarını ortaya atarlarken, böyle bir müdahalenin sebeplerini hazırlamaktaydılar. Bu faaliyetlerin gayesi müslüman halkı göçe zorlamak, dışarıdan göçmen adı altında getirdikleri Rumlar'ı buralara yerleştirerek nüfus çoğunluğunu ele geçirmek ve böylece de müdahale şartlarını ve bölgenin Yunanistan'a bağlanma gerekçelerini hazırlama çalışması içine girmişlerdir.

Bölgede âsayiştirliğin had safhaya gelmesi ve bu konunun artık İstanbul gazetelerinde de ele alınmaya başlanması üzerine bölgede eşkiya takibine ağırlık verilmiş, mütareke'nin 7.maddesine dayanarak âsayiştirlik sebebiyle bölgenin işgal edilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bunun için de bizzat Umum Jandarma Kumandanı Miralay Refet Bey, yanına kâfi miktarda kuvvet alarak bizzat takip işlerini idare etmek maksadıyla Balıkesir'e gelmiştir. (145) Ayrıca, Bursa-Çanakkale-Balıkesir Bölge Jandarma Kumandanlığına Miralay ve Müfettiş Hilmi Bey, Kumandan Yardımcılığına da Binbaşı Anzavur Ahmet Bey tayin edilmişlerdir. (146)

Bu gelişmelere paralel olarak Mütareke uygulamalarını kontrol için görevlendirilen İtilâf devletleri Mümesilleri ile kontrol müfrezeleri de Karasi Sancağı dahilindeki görev yerlerine gelmeye başlamışlardır. Balıkesir İstasyonu ve Balya Fransız kuvvetleri tarafından işgal edi-

---

(145) Ses, 31 Teşrinievvel 1334/1918, N. 3, s. 2

(146) Ses, 7 Teşrinisani 1334/1918, N. 4, s. 2, s. 1

lirken silâhlı bir İngiliz birliği Balıkesir'e gelip yerleşmiştir. (147) Akçay gümrüğüne de bir subay ile dört İtalyan askeri gelmiş (148), Ayvalık'a da Binbaşı Smith komutasında bir İngiliz birliği yerleşmiştir. (149) Gerek bu işgaller ve gerekse ordudan firarların artması ve devlet otoritesinin zaafa uğraması sebebiyle memlekette bir iktidar boşluğu doğmuştur. (150) Buna bağlı olarak da âsayışsızlık ve şikâyetler had safhaya çıkmıştır. (151) Bu durumda en fazla Türk köylülerin zarar görmesine ve bunun da sebebinin bölgede faaliyet gösteren çok sayıdaki Rum çetesi olmasına rağmen en fazla sesi çıkanlar ve şikâyette bulunanlar Rumlar'dır. (152) Sayıları 3000 i aşan şakiler, köyleri basıp akla hayale gelmeyen zulüm ve işkenceler yapmaya başlamıştır. (153) Mütareke'den sonra çıkarılan Umumi âftan sonra başta Çerkez Ethem olmak üzere 422 şaki ve asker kaçağı silâhını bırakarak aman dilemiş, Aralık ayı başlarında bunların sayısı 1300'e ulaşmıştır. (154) Buna karşı Rum çeteleri iyice azmış, güpegündüz köy ve nahiyeleri basarak Türkler'i işkencelerle öldürürken, "Ey Türkler, sizi tamamen imha edeceğiz" diye açıktan tehditler savurmaya başlamışlardır.

Savaşın yaralarının sarılmasının, huzur ve sükûn arayan Balıkesirli'ler savaş sırasında isyan ettikleri için sahil bölgelerden içerilere doğru sürülmüş olan Rum ve Ermeniler'in geriye dönmeleri ile yeni bir karışıklığın içine girerken asıl büyük karışıklık Balkan Savaşları sonunda adalara ve Yunanistan'a gitmiş olan Rumlar'ın ve bunların yanında göçmen adı altında silâhlı çetelerin bölgeye sokulmasıyla daha büyük karışıklıkların içine düşmüştür. Batı Trakya'dan Yunanistan tarafından zorla çıkarılan ve Yunanistan'la yapılan anlaşma üzerini Rumlar'ın boşalttıkları

(147) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 14.3.1945, N.641, s.2

(148) Yetkin, a.g.e., s.34

(149) Ses, 27 Şubat 1335/1919, N.20, s.1, sü.1

(150) Tarik Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler,

c.2, (1918-1922) İkinci baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul-1986, s.7

(151) Hasan Basri Çantay, Kara Günler ve İbret Levhaları, İstanbul-1965, s.153

(152) Ses, 17, 24, 31 T. evvel 1334/1918, N.1, 2, 3, vd.

(153) Çantay, a.g.e., s.62

(154) Ses, 12 Aralık 1334/1918,

evlere yerleştirilmiş olan Türk göçmenlerin bu evlerden çıkarılması üzerine binlerce Türk evsiz, açıkta kalmış, bunlar için yeni bir göç durumu ortaya çıkmıştır.

Yunanlılar, içinde bulunulan durumu daha da ağırlaştırarak ve halkı canından bezdirecek yeni bir takım söylentileri ortaya çıkartmışlar, yoğun bir propaganda faaliyetini başlatmışlardır. Bölgedeki toprak taleplerini haklı sebeplere dayandırmak ve bir an önce işgali gerçekleştirmek için âsayişsizlik gerekçesinden istifade için çeteler kurmakta müteceviz olmalarına rağmen kendilerini mazlum göstermeye çalışmaktadırlar. (155) Bu arada katliâm iddiaları gündeme gelmiştir. Nitekim Rum Mebusu Emanuelidi Efendi ve on arkadaşı 4 Kasım 1918 günü Meclise verdiği bir tahrir' de Türkiye'de 550.000 Rum'un katledildiğini, (156) "kırk asırdan beri memleketin yegâne âmil-i medenî-si bulunan rum unsurundan 250.000 kişinin hudut haricine sürülmüş" olduğunu (157) iddia ederek talep ettikleri bu topraklar üzerinde nüfuslarının az olmasının katliam ve sürgünler neticesinde ortaya çıktığını iddia etmekte, yeni katliam tehditlerinden bahsederek de işgali çabuklaştırmaya çalışmaktadırlar.

Yunan propagandasına paralel olarak İzmir ve İstanbul gazetelerinde Karasi Sancağında İttihatçı ve Ocakçı çetelerinin kurulduğu iddiaları yer almaya başlamıştır. Aslında bölgede Rum çeteleri, Ermeni çeteleri ve yağma ve hırsızlık gibi şahsi menfaatleri için faaliyet gösteren bir takım müslüman çetelerden başka siyasi maksatlı hiç bir çeteye rastlanmamakla birlikte böyle bir iddia yeni katliam iddialarını doğrulamak için ortaya atılan yalanlardır.

Millî Mücadele boyunca Kuva-yı Milliye birliklerine ve Müdafa-i Hukuk hareketine çetecilik ve ittihatçılık isnadında bulunanlar bu yalanlarını Talât Paşa'nın, bir münasebetle söylediği, "ister istemez çeteciliğe başlayacağız"

(155) Bıyıkoğlu, a.g.e., c.1, s.134

(156) Türk İstiklâl Harbi, c.2, kısım 1, s.124; Bu iddialar ve cevabı için ayrıca Bkz. Ses 14 T.sani 1334/1918, N.5

(157) Tayyip Gökbilgin, Millî Mücadele Başlarken, Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresine, TTK Basımevi, Ank.-59, s.6

sözlerine dayandırmaktadırlar. (158) Mutasarrıf Hacı Muhittin ve Mutasarrıf Hasan Vassaf Beyler'in de açıkça ortaya koydukları gibi Balıkesir'de ve çevresinde siyasî maksatlı Türk çetesi bulunmamasına rağmen Köylü Gazetesi, "İttihatçılar Karası ve havalisinde hükümeti müşkilâta sokmak için çeteler yapmışlardır. Tertip edenlerin şiddetle takibine başlanmıştır," demesine rağmen gerçekte ise Karası sancı dahilinde böyle bir faaliyet olmadığı gibi yakalanıp cezalandırılan kimse yoktur. (159) Bir İstanbul gazetesi ise, Ocakçıların (Türk Ocağı mensuplarının) Karası ve civarı havalisinde çeteler teşkil etmiş olduğu ve hükümeti icraatten alıkoyduğu ve oyaladığı için tertip edenlerin yakalanarak cezalandırmaya başladığını yazmaktadır. (160) Ses gazetesi bu habere verdiği cevapta, "Ocakçıların Karası ve civarında çetesi olmadığı gibi, Mutasarrıf Hacı Muhittin Bey'in gayretleri ile teslim olan 1500 kadar şakinin de gerçekten siyasî bir maksatları olmamıştır." denilmektedir. (161)

Savaş içinde 250.000 Rum'un sınır dışına çıkarıldığı ise büyük bir yalandır. Çünkü I. Dünya Savaşı sırasında Edremit ve havalisinde ilk defa 17 Mayıs 1914'te isyan etmiş, bu isyanlar savaş sırasında da devam ettiği için savaş içerisinde casusluk etmek gibi ihanetleri tahakkuk eden Rumlar, (162) Marmara, Paşa limanı ve Ekinlik adalarıyla sahil bölgelerden iç kısımlara doğru göç ettirilmişlerdir. Adalardaki 20.000 Rum'dan bir kısmı Balıkesir'e, bir kısmı Kirmasti (Mustafakemalpaşa)'ye nakledilmiş, geri kalanları da yerlerinde kalmıştır. Ayvalık Rumları'ndan 8.000'i Balıkesir'e, 2.000'i Bursa'ya, 5.000'i de İzmir'e sevk edilmiştir. Çanakkale'den de toplam 3.000 Rum Balıkesir'e gönderilmiştir. (163) Görüldüğü gibi sınır dışı edilen Rum bulunmadığı gibi, iç kısımlara gönderilenler de Mütareke ile birlikte yerlerine döndükleri gibi, İzmir'e gönderilmiş olan Ayvalıklı Rumlar Mütareke üzerine deniz yolu ile yerlerine gönderilmişlerdir. (164)

(158) Gökbilgin, a.g.e., 1. kitap, s. 8, n. 1

(159) Ses, 20 Şubat 1919, N. 19, s. 2, s. 1, 2

(160) Sabah, 18 Şubat 1335/1919, N. 10510, s. 2, s. 3

(161) Ses, 27 Şubat 1335/1919, N. 20, s. 2, s. 1-2

(162) I. Hakkı Varnalı, Hatırat, Balıkesir Postası,

(163) Ses, 14 T. sani, 1334/1918, N. 5, s. 1, s. 1-3

(164) Bıyıkoglu, a.g.e., c. 1, s. 131

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi katliam ve sınır dışı edilme olayları bir düzmeden ibaret iken, Rumlar mazlum olduklarını ve haksızlığa uğradıklarını ileriye sürerek hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu konuda İtilâf devletlerinden gördükleri destekle bu faaliyetlerine hız vermektedirler.

Bu arada Aydın Vilâyeti ile Karasi Sancağının Yunanistan'a verileceği haberleri Rum ve Ermeni gazetelerinde açıktan açığa yazılmaya başlanınca bu haberler halk arasında da yayılmaya başlamıştı. (165) Bunun üzerine İzmir Valisi Nureddin Paşa 22 Şubat 1919'da Harbiye Nezareti'ne Müracaatla tedirgin olan halkın aydınlatılması maksadıyla durumun açıklanması istenmiş, Harbiye Nezaretinden gelen cevapta, bunun, Türkler'i kaçırmak ve Hıristiyan çoğunluğunu sağlamak gayesiyle yapıldığı belirtilmiştir. (166)

Çok yönlü bir saldırı karşısında kalan Karasi Sancağı ahâlisi, yapılan menfî propagandanın da etkisiyle ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememenin çaresizliği içerisinde, olabilecek tevekkülle beklemektedir. Memleketteki bu belirsizlik durumunun İzmir'in işgaline kadar devam etmesinin sebebi, halka liderlik edecek, onu arkasından sürükleyecek kuvvetli bir liderin ortaya çıkmamış olmasındır. (167) Gerçi bu arada birtakım çalışmalar yapılmaktadır fakat bunlardan arzu edilen netice elde edilememiştir. Bu faaliyetlerden en önemlisi Edremit ve havalisinde Müdafaa-i Hukuk cemiyetinin kurulması, diğeri de İzmir'de toplanan Büyük Batı Anadolu Kongresi'dir.

Edremit Mitingi ve Edremit, Burhaniye ve havâlisi
Müdafaa-i Hukûk-ı Millîye Cemiyeti'nin Kuruluşu

Batı Anadolu üzerindeki tarihi emellerini gerçekleştirmek isteyen Yunanlılar bu konudaki siyasî ve diplomatik faaliyetlerine hız verince bu faaliyetler nihayet, 1919 yılı başında iyice etkisini göstermeye başlamıştır. Yunanlılar'ın gerek dünya kamuoyunu, gerekse Türkler'i etkile-

(165) Ses, 13 Şubat 1335/1919; N.18, s.2.

(166) Bıykoğlu, a.g.e., c.1, s.137-138

(167) Apak, a.g.e., s.51-57

mek maksadıyla çıkarttığı söylentiler basına da intikal etmiştir. Rum ve Ermeni gazeteleri, başta Ayvalık olmak üzere Balıkesir'in de içinde bulunduğu bir bölgenin Yunanistan'a verileceğini açıktan açığa yazmaya başlamıştır. (168)

Karasi Sancağının Yunanistan'a verilme ihtimalini gözönüne alan Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey Burhaniye Kaymakamı, Özdemir Salim Bey, Pelitköylü Mehmet, Ayazmentli Nazmi, Kırkağaçlı Mehmet Emin, Rûhi Naci, Muzaffer Süreyya ve Avni İsmail gibi vatanseverlerin önyak olmasıyla körfez bölgesinde Yunan tehdidine karşı teşkilatlanmaya başlamıştır. Böylece, Karasi Sancağı dahilindeki ilk Müdafaa-i Hukuk faaliyetini gösterecek olan, "Edremit, Burhaniye ve Havâlisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti" kurulmuştur. Cemiyetin müteşebbis heyeti 5 Mart 1919 günü büyük bir miting tertip ederek, bölge âhalisinin başka bir devletin hakimiyeti altında yaşamayı istemediğini ilân etmişlerdir. Cemiyet daha önce 4 Mart tarihli bir ilânı gazetelere göndererek basın yoluyla halkın bu konuya dikkatini çekmeye çalışmışlardır. Böyle bir ihtimalin ortaya çıkması halinde ise bunu kabul etmektense ölmeye razı olduklarını ve mutlaka Osmanlı Sancağı altında yaşamaya yemin ettiklerini ilân etmişlerdir. (169)

Kâtib-i Umûmî Avni İsmâil imzasıyla Edremit, Burhaniye ve Havâlisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyetinin kurulduğunu ilân ederlerken gayelerinin Türk'ün son zamanlarda tehdit altında görülen haklarını icabına göre her türlü vasıtaya müracaatla korumak olduğunu belirtip, Cemiyetin siyasî parti düşüncelerinin üzerinde Vatan'ın yüksek menfaatlerini şiar edindiğini açıklamışlardır. Cemiyet 4 Mart tarihli bu basın bildirisinden başka 6 Mart tarihinde Hariciye Nezareti ve Padişah'a gönderdikleri telgrafların birer sureti ile dünya kamuoyuna duyurulması ricasıyla yayınladıkları beyannamenin bir suretini gazetelere göndermişlerdir.

(168) Ses, 13 Şubat 1919, N.18, s.2

(169) Ses, 13 Mart 1335/1919, N.22, s.4, sü.1

EDREMIT'TEN MÜTEADDİD İMZALARLA HÂRİCİYE NEZÂRETİNE ÇEKİLEN TELGRAF SURETİDİR:

"Beşyüz kûsûr seneden beri vahdet-i milliye ve kavmiyyemizle Osmanlı Hükûmeti'ne merbûtiyetle Osmanlı olarak yaşadığımız halde, sulh konferansınca memleketimizin bir hükûmet-i ecnebiyyeye i'tâ edileceğini evrâk-ı havâdisde gördük. Muhîtimizdeki gayr-i müslim nüfûsun miktârı Midilli adası ahâlisinden olup, kırk seneden beri kazâmıza gelerek burada tevattun etmiş ve elyevm yine meskat-ı re'slerine muhâceret eylemiş olanların avdeti takdîrinde bile nüfûs-ı islâmîyyeye nisbetle ancak sekizde birini ve umûm livâmız i'tibâriyle onda birini teşkîl eyledikleri halde, bu miktar bir gayr-ı müslimin vücûd-ı idâremizin tebdîline sebep olamayacağını ve şevketli vatanımızın bir hükûmet-i digere bahşına bir hak veremeyeceği gibi cihânın teşne bulunduğu sulh-i umûmiyyeyi dahi işkâl eyleyeceği cihetle Vilson Nazariyyesi dâiresinde hukûk-ı milliyye ve islâmîyyemizin muhâfazası asbâbının istikmâl buyurulmasını kemâl-i ehemmiyetle istirhâm eyleriz." (170)

BÜTÜN CİHANA HİTÂBEN ÇEKİLEN TELGRAFNAME SÜRETİDİR

"Dün vakt-i zuhûrda Edremit ve civarı ahâlisinden binlerce halk tecemmu' ederek fevk-al-âde tezahûrât-ı milliyye ile ile-l-ebed Osmanlılar Sancağının sâye-i şefkatinde yaşamaya ahd-û mîsâk ve beşyüz seneden beri bu vatan için isâr-ı kûn-hayat eyledikten sonra ecânibin perverde ettikleri bâtıl hakka ihtiyâr-ı sükût ve rızâdan ise ölmeğe arz-ı iştiyâk eylediğimizin bütün sekene-i cihâna ilân ve iblâğ-ı bâbında her nev'i vesâit-i siyâsiyeden hissemend buyurulmamız himemât-ı siyânetkârâneleriyle müeyyed olması dilhâkımızdır. Ferman. (171)

Umûm Edremit ve Havalisi
Halkı Namına : Hey'et

(170) Ses, 13 Mart 1335/1919, N. 22, s. 4, sü. 1

(171) Hâdisât, 8 Mart 1335/1919, N. 74, s. 1, sü. 4-5

PADİŞAHA ÇEKİLEN TELGRAF SURETİDİR

"Dün bir seyl-i birûşan-ı hiddet hâlinde tecemmu'e-den binlerce Edremit ve civarı âhalisinden halk, izdiyad-ı umur-ı şâhâneleri ve şân-ı şevket-i hümâyunlarının küngüre-i islâmiyyet ve Osmâniyânda eşi'arız satvet olması duâ-yı hâlisini bâr-gâh-ı samedânîye ref'eyledikten sonra fevk-al-âde müzâheret-i milliye ile Osmanlı Sancağının sâye-i refetinden ve büyük tarihinin agûş-ı mukaddesi ve vefâkârîsinden ayrılmayacağı ahd-û misâk ve hâvâlimiz hakkında ecâ-nibin serdeyledikleri gayr-i meşrû'hırs ve mütâlebâta girden dâde-i rızâ olmaktansa ölmeğe arz-ı iştîyâk eylemiş olduğumuzun ve her zerre-i hâkî islâm ve Türk kanı olan sevgili yurdumuzun başka tâbiyyet ve hâkimiyet kabul edemeyeceğini nezd-i cenâb-ı hümâyûnlarında ma'lum olmak üzere ma'rûzât-ı abidânemizdir. Fermân sevgili Pâdişâhımızdır."(172)

Umum Edremit ve Havâlisi Halkı
Namına Hey'et-i Müteşebbiseden

Ruhi Nâci Muzaffer Süreyya Avni İsmail

Edremit, Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, mart ayı başında büyük miting'den sonra mart ayı içerisinde tekrar bir miting düzenlemiş, Müdafaa-i Hukuk olan ismini'de Redd-i İlhak olarak değiştirmiştir.⁽¹⁷³⁾ Edremit Kaymakamı Hamdi Bey ile Burhaniye Kaymakamı Özdemir Salim Beylerin Hükümet tarafından görevden alınmalarından sonra, bunlar bölgeden ayrılmamış, birer vatandaş olarak müdafaa hazırlıklarını organize etmişlerdir. Müttemel bir Yunan işgalinde ordu birliklerinin kullanılma imkânının olmayacağından anlaşılmasından sonra bölgenin savunmasını üstlenecek Milli Kuvvetler'in teşkili için çalışmaya başlamışlardır. Mayıs ayının son haftası içerisinde teşkil edilen bu kuvvetler 29 Mayıs 1919 günü gerçekleşen Yunan işgaline karşı 172. Alay birliklerimizle birlikte çarpışmışlardır.

(172) Hâdisat, 8 Mart 1335/1919, N. 74, s. 1, s. 4-5

(173) Yetkin, a.g.e., s. 35; Saruhan, a.g.e., c. I, s. 175

İzmir'de Toplanan "Büyük Batı Anadolu Kongresi"

Mütareke döneminin en önemli faaliyetlerinden biri, hiç şüphesiz mahalli mücadeleleri belli bir çalışma düzeyine kavuşturan, kopuk ve birbirinden ayrı olarak çalışan müdafaa guruplarını birleştirerek mahallî mücadelelerden topyekûn bir "Millî Mücadele" doğuran kongrelerdir.

İşte, İzmir'de toplanan bu, "Büyük Batı Anadolu Kongresi", Millî Mücadele'nin hazırlık döneminde toplanmış olan ve farklı gayeler için çalışan kongreler gurubunun bir bölümünü teşkil eden, "Batı Anadolu Kongreleri"nin ilki-
dir. (174)

İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin 13 Mart 1919 günü yaptığı toplantıda kurulan "Hey'et-i İstişâre"nin, Batı Anadolu'da, "millî gayeleri bir noktada toplamak" maksadıyla yapılmasını kararlaştırdığı kongreye Balıkesirliler, büyük ümit bağlamışlardı. 17 Mart tarihinde (175) İzmir'de toplanan ve Batı Anadolu vilâyet ve sancaklarının merkez ve kaza Belediye Reisi, Müftü ve seçilmiş temsilcileriyle değişik kuruluşların temsilcileri ve gazetecilerin katıldığı bu kongre, "İzmir Müdafaa-i Hukuk Kongresi", "Büyük Redd-i İlhak Kongresi" veya sadece "Büyük Batı Anadolu Kongresi" adıyla anılır. (176) İzmir Valisi Nurettin Paşa'nın teşvik ve yardımlarıyla toplanan kongreye Karesi Sancağı da dahil olduğu halde Aydın vilâyeti sancakları ve kazaların temsilcileri katılmıştır. (177)

Kongre Başkanlığı'na İzmir Belediye Reisi Hacı Hasan Paşa, İkinci Başkanlıklar'a da, Balıkesir Belediye Reisi Hafız Mehmet Emin, Manisa Belediye Reisi Bahri, Aydın Belediye Reisi Emin, Denizli Belediye Reisi Hacı Tefvik ve Muğla Belediye Reisi Ragıp Beyler seçilmişlerdir. Kongre Umûmî Kâ-

(174) Şerafettin Turan, Kurtuluş Savaşında Kongreler, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Semineri, Seminere Sunulan Bildiriler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s.148-150

(175) Kongre Tarihi bazı kaynaklarda 2 Mart olarak gösterilir. Bkz. Bıyıkoğlu, a.g.e., c.1, s.134; Fahri Belen, Türk Kurtuluş Savaşı, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1983, s.29

(176) Saruhan, a.g.e., c.1, s.174; Gothard Jaeschke, Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, Mondrosten Mudanyayaya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922), TTK Basımevi, Ankara-1970, c.1, 2.22

(177) Sabah, 18 Mart 1335/1919, N.10538, s.2, s.3-4

tipliğine Cami Bey getirilmiştir. (178) Kongre, Nurettin Paşa'nın görevden alınmış olması sebebiyle zaten güçlü bir desteğini kaybetmiş iken, diğer yandan sadece millî gayelerle toplanan bu kongreyi, "yıkılması gereken bir İttihatçı sistemi" olarak değerlendiren "Hürriyet ve İtilâf Fırkası" İzmir Merkezi, maksadından ayrılarak iç politika ile meşgul olduğu gerekçesiyle bu kongreye katılmayacaklarını açıklamış ve böylece de kongre, sanki bir siyasi parti faaliyetiymiş gibi gösterilerek zaafa uğratılmağa çalışılmıştır. (179)

37 si Belediye Reisi, 37 si Müftü olmak üzere toplam 165 kişinin katıldığı bu kongreye (180) Karasi Sancağı dahilinden 25 kişi iştirak etmiştir. (181) Erzurum Kongresinden sonra en büyük kongre olmasına rağmen (182) bu kongrenin, Millî Mücadele içerisinde çok önemli bir etkisinin olduğu söylenemez. (183)

19 Mart günü çalışmalarını tamamlayan kongrede, "İzmir ve Ege'nin her bakımdan, Wilson Prensiplerine göre Türk olduğu ve Türk kalması lâzım geldiğini" (184) anlatmak maksadıyla İtilâf Devletleri temsilcilerine verilmek üzere bir muhtıra hazırlanmasına; Padişah'a (185) ve Paris Barış Konferansına birer heyet gönderilmesine karar verilmiştir. Balıkesirli heyet bütün çarpınmalarına rağmen bunun dışında bir karar aldıramadığı bu kongreden üzgün dönmüş (186) Kongrenin 20 Mart günü İtilâf Devletleri temsilcilerine gönderilen muhtirasında, "Türk Milleti, tehlikelere karşı

(178) Celâl Bayar, Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş, c. 5, Baha Matbaası, İstanbul-1967, s. 1630

(179) Aynı eser, c. 5, s. 1632

(180) Saruhan, a.g.e., c. 1, s. 174

(181) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 15.3.45, N. 642, s. 2

(182) Turan, a.g.m., s. 150

(183) Belen, a.g.e., s. 29

(184) Bayar, a.g.e., c. 5, s. 1632-1635

(185) Jaeschke, a.g.e., 1986, s. 66; Bayar, a.g.e., c. 5, s.

(186) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 15.3.45, N. 642 ¹⁶³³

kendini koruma kararındadır." (187) denilmektedir. Bu karar, bir "silâhlı karşı koyma kararı" (188) gibi değerlendirilmesine rağmen bunu gerçekleştirecek bir teşkilât kurulmadığı gibi, her tarafta, "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhak" Cemiyetlerinin kurulması kararı bile, İzmir'in işgaline kadar uygulanma imkânı bulamamıştır. (189)

II- İZMİR'İN İŞGALİNE TEPKİLER VE İİK MÜDAFAA HAZIRLIKLARI

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra, düşmanın işgaline uğrayan veya işgal tehdidi karşısında bulunan bölgelerimizde millî teşkilât kurma lüzumu hemen Mütareke sonrasında anlaşılmış ve bu konuda hazırlıklara girilmiş (190) olmasına rağmen, 15 Mayıs 1919 da Yunanlılar'ın İzmir'i işgali hedef ve düşmanı ortaya çıkarmak suretiyle (191) Millî Mücadele'nin de başlangıcı olmuştur. (192) Mütarekeden beri Wilson Prensiplerine karşı beslenen son ümitler de bu işgal ile sönmüş, mücadelenin, diplomasi masaları yerine yine meydanlarda olacağı görülmüş (193), böylece de memleketin her tarafında aynı anda millî teşkilâtların kuruluşuna geçilmiştir.

Memleketimizin diğer bölgelerinde olduğu gibi, Balıkesirde de millî cereyanın, bir aksiyon halinde ortaya çıkması ve "Müdafaa-i Milliye" düşüncesinin bir teşkilât yapısına kavuşması konusundaki ciddi hazırlıkların başlangıcı, İzmir'in 15 Mayıs günü Yunanlılar tarafından işgalidir. (194) Güvenlik gerekçesiyle yapıldığı belirtilen fakat,

(187) Saruhan, a.g.e., c.1, s.178; Tansel, a.g.e., c.1, s.

(188) Selek, a.g.e., c.1, s.115 270

(189) Goloğlu, a.g.e., s.35

(190) TBMM Gizli Celse Zabıtları, c.1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985, s.6; Atatürk, a.g.e., c.3, Vesika 144, s.1085

(191) Sabahattin Selek, Anadolu İhtilâli, 4.baskı (iki cilt birarada), Burçak Yayınevi, İstanbul-1968, s.230

(192) Jaeschke, a.g.e., 1986, s.152; Y.T.Kurat, a.g.m., s.

(193) Aynı Makale, s.853 842

(194) Tansel, a.g.e., c.1, s.270

ilhakın bütün şekillerini gösterecek tarzda ve bir "Haçlı saldırışı görünüşünü alan Yunan işgali"⁽¹⁹⁵⁾ o zamana kadar oldukça pasif olan, uslu durarak cezadan kurtulmayı düşünen⁽¹⁹⁶⁾ halkı bir anda harekete geçirmiş, memleketin her tarafında mitingler yapılarak İtilâf Devletleri temsilcilerine protesto telgrafları çekilmesine ve bilhassa İzmir'e komşu olan bölgelerde ilk "Mukavemet Teşkilâtları"nın kurulmasına yol açmıştır.⁽¹⁹⁷⁾ Bölgede, "Redd-i İlhak" hareketini yürütecek olan bu teşkilâtların ilk önce kurulduğu merkezlerden biri de şüphesiz Balıkesir'dir.⁽¹⁹⁸⁾

İşgal Haberinin Alınması ve İlk Çalışmalar

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberi Balıkesir'e, 15 Mayıs Perşembe günü ulaştı.⁽¹⁹⁹⁾ Bu haberin alınması üzerine 16 Mayıs cuma günü öğleden önce Belediye Meclisi'nin, memleket eşrafının da iştirakiyle bir toplantı yapması kararlaştırıldı. Toplantıdan önce, İzmir'den Redd-i İlhak imzasıyla Belediye Riyasetine çekilen:

"Türk İzmir, 15 Mayıs sabahından itibaren Düvel-i İtilâfiye'nin müsaadeleriyle Yunanlılar tarafından işgal olunacaktır. Bu işgal ve ilhâkı reddediniz. Mitingler tertip ederek keyfiyeti Düvel-i Muazzama nezdinde protesto ediniz, silâhla müdafaanın esaslarını hazırlayarak Vatan Ordusu'na iltihâk ediniz."⁽²⁰⁰⁾ mealindeki telgraf geldi.

Belediye'de yapılan bu ilk toplantıya, Belediye Reisi Keçeci Hafız Mehmet Emin, Maarif Müdürü Sabri, Kocabıyıkzâde Mehmet Efendi, Varnalı İsmail Hakkı, Reji Müdürü Nazmi, Dârülmualiminin Müdürü Hilmi ve Çatalca Mutasarrıfı Mehmet Vehbi Bey ile arkadaşları katıldılar. Bu toplantıda

(195) Akyüz, a.g.e., s.47

(196) Selek, a.g.e., 1968, s.236

(197) Tansel, a.g.e., c.1, s.242, 263

(198) Aynı eser, s.271; Apak, a.g.e., s.50-52

(199) Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.1, s.ü.2-4;

Kemal Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, Türkdili Matbaası, Balıkesir, 1964, s.23

(200) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 22.3.45, N.649, s.2; Mehmet Vehbi Bolak, Millî Mücadelede Balıkesir, Balıkesir-Kuvayı Milliye Kararları, Balıkesir Postası, 13.4.50, S.2218, s.3

Bu toplantıda Varnalı İsmail Hakkı ve Reji Müdürü Nazmi Beyler, Belediye meydanında bir miting yapma fikrini ileri sürmüşler, bu fikir bir miktar taraftar toplamışsa da böyle bir mitingin yapılmasından memnun olmayacak olan şehirdeki Rum ve Ermenilerin, hayatlarının tehlikede olduğu bahanesiyle İtilâf Devletlerinin Balıkesir'i işgal edecekleri endişesiyle bu fikirden vazgeçildi. (201) Bunun yerine cuma namazından sonra "Okuma Yurdu"nda siyasi düşünce, din ve milliyet farkı gözetilmeksizin bütün unsurların katılmasıyla bir kapalı salon toplantısı yapılması uygun görülmüştür. (202)

Okuma Yurdunda Yapılan Toplantı ve Alınan Kararlar

Cuma namazından sonra gayrimüslim unsurların da iştirakiyle Okuma Yurdu'nda yapılan bu ilk genel toplantının başkanlığına eski Çatalca Mutasarrıfı Mehmet Vehbi Bey seçilmiş, Mehmet Vehbi Bey İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini haber veren telgrafı okuduktan sonra "bu tecavüz-i lâınane karşısında hukuk-ı milleti siyanet etmek ve menafi-i memleketi korumak ve bu hususlarda konuşmak üzere burada içtima etmiş bulunmaktayız. Herkes mütâlâtını serbestçe serd ü ityan etmelidir. Her vatandaş ne buyuracaksa onları dinleyip ittihaz-ı mukarrerat eyleyeceğiz." (203) diyerek toplantıyı açmış ve müzakerelere geçilmiştir. Toplantıda tartışılan konulardan biri de "Manda meselesi" dir. İngiliz, Fransız veya Amerikan mandasından hangisinin tercih edilmesi gerektiği ve işgalin büyük devletler nezdinde protesto edilmesi konuşulurken, salon kapısında bulunan Kuşdilili Leblebici Raşit (Yahşi): "Bizim Susurlukta manda çok. İsteyen oraya gitsin. Şimdiye kadar sözlerinizi dinledim. Protesto edelim diyorsunuz. Düşman protestoyu alınca, geri dönüp gider mi sanıyorsunuz? Bırakın boş lâfları. Düşmanı geri döndürecek kuvvet namlunun ucundadır." (204) diyerek aslında alınması gereken kararı o anda ortaya koymuş.

(201) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 22.3.45, N.649, s.2

(202) Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.1, sü.2

(203) Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 23.3.45, N.650, s.2

(204) Bolak, Balıkesir Postası, 14.4.50, S.2219, s.2; Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 22.3.45, N.649, s.2; Özer, a.g.e., s.

Toplantıda işgal hakkında bilgi vermek üzere Mutasarrıf Ahmet Hilmi Bey'in salona davet edilmesi teklif edilmiş, bu teklifin uygun görülmesi üzerine de Mutasarrıf salona gelerek işgal hakkında bilgi vermiştir. Mutasarrıf'ın verdiği bilgi Matbuât Müdüriyeti-i Umumiyesi'nin 15 Mayıs 335 tarihli resmî tebliğini halka duyurmak olmuştur. Bu tebliğleri okuduktan sonra Mutasarrıf salondan ayrılmıştır. (205) Okuma Yurdu'ndaki bu toplantıda işgal bölgelerinin durumunun açıkça bilinmemesi ve hükümetin işgaller karşısındaki tavrının o gün için karanlık olması Balıkesirli-lerin açık bir tavır almaktan çekinmelerine, sadece işgalin protesto edilmesine, hükümetin ve Padişah'ın tavırlarının açık olarak anlaşılmadan silâhlı mukavemet kararı verilmemesi ittifakla kabul edilmiştir. (206)

İzmir'in Yunan askerleri tarafından gerçekleştirilmiş olan işgalin geçici olması temennisine dair hükümete Amerika ve İtilâf Devletleri Mümessillerine birer istirham telgrafı sunulmasına ve bu işleri yürütmek, İzmir'in işgalinden mütevellit hareketleri ve faaliyetleri sancak dahilinde idare etmek vazifesiyle mükellef 10-11 kişiden müteşekkil bir "Hey'et-i Muvakkate" seçilmiştir. (207) Müslüman ve Hıristiyanlardan meydana gelen bu heyetin yalnız müslüman üyeleri Okuma Yurdu'ndaki toplantının sona ermesinden sonra gönderilecek protesto telgrafını kaleme almak üzere Belediye'de bir araya gelerek çalışmalarına başlamışlardır. Hıristiyan üyelerin toplantıya katılmaması ve hazırlanacak protesto telgrafını imzalamayacaklarına açıklamalarından sonra Balıkesir'de yürütülecek faaliyetleri Okuma Yurdu toplantısında seçilen yedi kişilik müslüman üyeler idare etmeye başlamışlardır. Hıristiyan üyelerle birlikte Hey'et-i Muvakkata durumundaki bu heyet onların ayrılmasından sonra "Balıkesir Redd-i İlhak Hey'eti" olarak isimlendirilmiş, kongreler de dahil bütün Kuva-yı Milliye faaliyetlerinin yürütülmesini bu heyet üstlenmiştir.

(205) Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.1

(206) Hatipoğlu, 23-24 Mart 1945, Balıkesir Postası, N.450-451, s.2

(207) Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.1; Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 24 Mart 1945, N.451, s.2; Bolak, Balıkesir Postası, 14 Nisan 1950, S.2219, s.2

Okuma Yurdu'nda yapılan toplantıda seçilen yedi kişilik müslüman üyeden meydana gelen "Redd-i İlhak Heyeti" nin hazırlayıp 16 Mayıs 1919 günü İstanbul'a çektiği protesto telgrafı:

"Makam-ı Sadâret-i Uzmâya, Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya Hükümetleri Mümessil-i Siyasilerine

İzmir şehrinin kendisiyle muharib olmadığı Yunan âsâkiri tarafından işgâl edildiği haberi, bütün livamız halkını derin bir teessür ve hüzne ilkâ etti. Bunun neticesi olarak anâsır ve tabakât-ı muhtelifeden mürekkep islâm ve hıristiyan binlerce halk; husûsât-ı âtiyeyi nazar-ı dikkat-i asîlânelerine arzeder. Hak ve adaletin hakîkî mânâsından bütün âlem-i insâniyeti hissedar etmek isteyen Düvel-i Muazzama ve gâlibeden, % 80'i müslüman-türk olan ve anâsır-ı muhtelifesi bu âna kadar kardaş gibi geçinen İzmir ve havâlisinin Yunan işgâlini değil hukûkî, tarihî ve ırkî metbû-ı âlisi olan Osmanlı Hükümeti tabîyyetinde ibgâsını rica ve sahâ-i medeniyette teâli ve terakkisini bilcümle cihâna pişvâ olan âlicenâb ve müterakki milel-i gâlibeden niyâz ve intizâr eyleriz. Aksi hâl milyonlarca Türkler'in gayr-i medenî bir sûrette izmihlâlini, hicret ve sefâletini mücip olacaktır. Bu ma'rûzâtımızın sıhhati alelumûm hakşînâz ve hukûk-ı beger müdâfî-i bulunan Düvel ve Milel-i Muazzama nazarında ta'yin ve ekseriyeti tetkik eylemek üzere bir hey'etin i'zâmını istirhâm ve tebşîrât-ı fehîmânelerine intizar eyleriz. (208)

Mehmet Emin

Mehmet Vehbi

Ahmet Vehbi

Sabri

Abdülgafur

Abdullah

Hulûsi

(208) Bu telgraf metni Doğrusöz gazetesinde neşredilen metin olup, (Ekz. Doğrusöz 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.1, s.ü.3) altındaki imzalar yoktur. Mehmet Vehbi Bey, yayınladığı hâttiratında aşağı yukarı aynı metni verdikten sonra altında bu yedi kişinin imzasının olduğunu belirtmektedir. Bkz. Bolak, Balıkesir Postası 15 Nisan 1950, S.2220, s.2

Redd-i İlhak heyetinin Belediye'de yaptığı toplantı gayrimüslimlerin dikkatini çektiğinden, heyet, Hulûsi Bey'in evinde toplanma kararı alarak aynı gece ayrı ayrı yollardan gelerek Hulûsi Bey'in evinde toplanmıştır. Bu toplantıda işgal bölgesinden gelen ve birbirini tutmayan haberlerin doğruluk derecesini öğrenmek için ne yapılması gerektiği üzerinde durulmuş ve Hulûsi Bey'in mümkün olursa İzmir'e kadar gitmesi ve incelemelerde bulunması kararlaştırılıyor. Gerçi bu arada Mutasarrıflık tarafından işgale ait beyannameler neşredilmektedir. Fakat bu beyannamelerde halka, "vakâr ve sükûnet tavsiye edilmektedir." (209)

İzmir istikametine gönderilen Hulusi Bey'in eline Redd-i İlhak Heyeti adına Belediye Reisi'nin imzaladığı Manisa Redd-i İlhak Heyeti ve Belediye Riyasetine yazılan tezkerede, "sevgili İzmir hakkında sahih mâzûmat almak üzere gönderilen Hulûsi Bey'e yardım edilmesi" istenmektedir. 17 Mayıs günü İzmir'e gitmek için yola çıkan Hulûsi Bey İzmir'e gidmeden geriye dönmüş ve ertesi günü tekrar Balıkesir'e gelmiştir. 18-19 Mayıs gecesi Hulûsi Bey'in evinde ikinci defa toplanan heyet işgal bölgesinden gelen haberleri değerlendirerek bu işin protestolarla halledilemeyeceğini, mutlaka silâhla mukabele etmek gerekeceğini anlamış, fakat hükûmetin tavrının bilinmemesi sebebiyle böyle bir karar almaktan çekinmiştir. Heyeti çekingen davranmaya sevkeden en önemli faktör en küçük bir bahaneyle şehrin doğrudan doğruya İtilâf Devletleri veya Yunanistan tarafından işgal edilebileceği endişesidir. (210) Ayrıca vatandaşlarda da çekingenlik bulunmakta, şehrin ileri gelenlerinden bazılarında Amerikan mandası isteme fikri hakim basmaktadır. (211) İşte bütün bu endişeler heyeti daha geniş bir kadroyla çalışmaya sevk ediyor, bu maksatla da evlerde gizli yapılan bu toplantıların hıristiyanların gözlerinden uzak bir mahal olan Alaca Mescit'de ve Müdafaa taraftarı olan bütün vatandaşların iştirakiyle yapılmasına karar veriliyor.

(209) Doğrusöz, 22 Mart 1335/1919, N.1, s.1

(210) Bolak, Balıkesir Postası, 15 Nisan 1950, S.2220, s.2; Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 26 Mart 1945, N.62, s.2

(211) Goloğlu, a.g.e., s.47

Alaca Mescit Toplantısı

Hulûsi Beyin evinde yapılan ikinci gizli toplantıda alınan karar gereğince ertesi günü, yani 19 Mayıs 1919 günü Alaca Mescit'te toplantı için halka haber verilmeye başlanmıştır. Muhaliflerin ve gayrimüslimlerin dikkatini çekmemek için de, toplantıya katılmasını istediklerine, "Alaca Mescit'te mevlide buyrun." buyrun diyorlardı.

Cami o gün tamamen dolmuştu. Önce Mehmet Vehbi Bey, bulunduğu yerden ayağa kalkarak: "Ey cemaat-i Müslimîn" diyerek söze başlayıp İzmir'in işgalinden sonra burada olan fâciadan bahsettikten sonra:

"Bu fâciaların, Balıkesirliler'in başına gelmesi yakındır. Bu iş, yazışma, protesto ile engellenemez. Yapılacak ilhâkı fiilen reddetmek için, bir "Redd-i İlhâk Cemiyeti" kuralım. Bu cemiyete girmek, her Müslümanın borcudur. Bizim atacağımız her kurşun, Şark ve İslâm âleminin ebedî kurtuluşuna, yoksa, maazallah, ebedî esâretine sebep olacaktır." diyerek yapılması gereken işi anlattı. Bu işi gerçekleştirmek için de "her türlü karar almaya yetkili" 40 kişilik bir heyetin seçilmesini teklif etti.⁽²¹²⁾ Maarif Müdürü Sabri ve Reji Müdürü Nazme Beyler'in yaptığı konuşmalardan sonra konu uzun müddet tartışıldı. Bu tartışmalardan sonra siyasî düşünce farkına bakılmasızın, Redd-i İlhâk faaliyetlerini yürütmekle görevli ve her türlü karar almakta tam yetkili olan 41 kişi belirlendi.⁽²¹³⁾ Millî Mücadele'de, Balıkesir'i devletleşen bir teşkilât yapısına kavuşturan çalışmalarını başlatan bu heyet şu isimlerden meydana geliyordu:

1-Karasi Mebusu M. Vehbi Bey	2-Siverek Mebusu Vehbi Bey
3-Müftü Abdullah Efendi	4-Bld. Reisi Hâfız M. Emin Ef.
5-Abdülğafur Efendi	6-Zarbalı Hulûsi Bey
7-Tireli Sabri Bey	8-Dâvâvekili Sadettin Bey
9-Kocabıyık-zâde Mehmet Bey	10-Abdüsselâm-zâde Cemil Ef.
11-Arap Sadettin Bey	12-Beypazarlı Hâfız Mehmet Ef.

(212) Bolak, Balıkesir Postası, 15 Nisan 1950, S. 2220

(213) Apak, a.g.e., s. 50

13-İbrahim Bakır Efendi	14-Kuyumcu-zâde Ali Efendi
15-Abdülaziz Mecdi Efendi	16-Dâvâvekili Said Bey
oğlu Ahmet Nur Bey	
17-Ocakî-zâde Talat Bey	18-Eski Nüf.Md.Hakkı Bey
19-Varnalı İsmail Hakkı Ef.	20-Giritli-zâde Muhittin Bey
21-Ahmet Vehbi Bey	22-Gönenli Osman Bey
23-Kunduracı Nuri Usta	24-Dâvâvekili Süleyman Sadi B.
25-Lâz Hacı Mustafa Efendi	26-Hoca Âsım Efendi
27-Budak-zâde Hâfız İsmail Ef.(Melekzâde Hacı H.Mehmet Ef.)	
28-Hâfız Eminiddin Efendi	29-Hâfız Haydar Efendi
30-Muzaffer Efendi	31-Emekli Binbaşı Ahmet Bey
32-Alaybeyi Rıza Bey	33-Yörük İbrahim Efendi
34-Kadı-zâde Mustafa Efendi	(Hoca Süleyman Vehbi Efendi)
35-Keşkek-zâde H.Eşref Ef.	36-Yırcalı-zâde Şükrü Efendi
37-Basribey-Zâde Şevki Bey	38-Somalı Hacı H.Kâzım Şükrü E.
39-Silâhçı Şevki Bey	40-Arnavut Râsim Bey
41-Hacı Kâmil Efendi	

Seçilen bu (41 kişi)nin içinde müdafaanın aleyhinde olanlar da vardı. Bunlar hâriçte bulunup bozgunculuk yapmamaları için hey'ete alınmışlardı. Nitekim bunlardan bir kısmı devam etmediğinden yerlerine isimleri hizasındaki kişiler getirilmiştir. (214) İçlerinden bazıları da siyasi düşünceleri sebebiyle çalışmalarına devam edemeyeceklerini ileri sürerek ayrılmışlardır. (215) Bu sebeple heyetten ancak 10-15 kişi devamlı olarak çalışmalara katılabilmişlerdir. (216)

İlk Alaca Mescit toplantısında seçilen 41 kişilik bu heyet, kendi arasında 20 Mayıs 1919 günü toplanarak müzakerede bulundu. Müzakereler neticesinde önce bir "Hey'eti Merkeziye" seçildi. Daha sonra, "Hükümet-i Merkeziye'den muavenet ve müzâheret istemek üzere bir heyetin İstanbul'a" ve karışıklıklar içinde bulunan Ayvalık'taki durumu incelemek ve sahil kazalarıyla birlikte hareketi temin etmek üzere de bir heyetin Edremit ve havalisine gönderilmesi kararlaştırıldı.

(214) Bolak, Balıkesir Postası, 18.4.1950, S.2222, s.2

(215) Heyet-i Merkeziye Karar Defteri, Karar No:36, 3 Teşrin-i evvel 335, s.12

(216) e., s.57

20 Mayıs 1919 günü Alaca Mescidde yapılan ikinci toplantıda Heyet-i Merkeziye'nin teşkili ile "Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti", kurulmuş oldu. Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti'nin ilk Heyet-i Merkeziyesi şu isimlerden meydana gelmişti. (217)

Reis :Karasi Mebusu Mehmet Vehbi Bey
 Reis Yardımcısı :Kocabıyık-zâde Mehmet Efendi
 Azalar :Siverek Mebusu Vehbi Bey
 Ahmet Vehbi Bey
 Dâvâvekili Bakır Efendi
 Ahmet Nûr Bey(Abdülaziz Mecdi Ef. oğlu)
 Cemil Efendi(Abdüsselâm-zâde)
 Gönenli Osman Bey

İstanbul'a gönderilmek üzere yedi kişilik bir heyet seçilmişse de seçilen bu kişiler gelmedikleri veya İstanbul'a gitmeleri halinde mağdur olacakları anlaşıldığından, daha sonra şu kişilerin İstanbul'a giderek Sadrazam Damat Ferit Paşa ve Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey ile görüşmeleri uygun görülmüştür. (218)

1-Müftü Abdullah Efendi
 2-Belediye Reisi Keçeci-zâde Mehmet Emin Bey
 3-Müdde-i Umûmi Mehmet Bey
 4-Celâlettin Bey
 5-Abdülaziz Mecdi Efendi oğlu Ahmet Nûr Bey

Edremit ve havalisine giderek incelemelerde bulunacak alınacak tedbirleri yerinde bizzat tespit edecek ve sahil bölgesi ile merkezin birlikte hareket etmelerini temine çalışacak heyet ise şu kişilerden meydana geliyordu. (219)

1-Karasi Mebusu Mehmet Vehbi Bey
 2-Abdülgafur Efendi
 3-Abdüsselâm-zâde Cemil Bey
 4-Bigadiç Nahiye Müdürlüğünden Mütakait Mümtaz Bey

(217) Bolak, Balıkesir Postası, 20.4.1950, S. 2224, s. 2; Kemal Özer, Heyet-i Faale adıyla beş kişilik bir heyetin kurulduğunu ileri sürüyor. (Bkz. Özer, a.g.e., s. 24)

(218) Bolak, Balıkesir Postası, 20.4.1950, S. 2224, s. 2, seçilenlerin sayısı yedi olmasına rağmen (Bkz. Hatipoğlu, Balıkesir Postası, 27.3.1945, N. 653, s. 2) Bolak, iki kişiyi hatırlıyor.

(219) Bolak, Balıkesir Postası, 20.4.1950, S. 2224, s. 2

19 Mayıs 1919 günü Alaca Mescit'te yapılan toplantıda seçilen heyetler 21 Mayıs 1919 günü tekrar bir araya gelerek biran evvel görevlendirildikleri bölgelere gitmeleri kararlaştırıldı. Edremit ve havâlisine gidecek olan heyete Balıkesir Mutasarrıfı Hilmi Bey'in bir beyannamesi verilmiş idi. Heyet bu bölgede sahilden iç kısımlara doğru olan göçün durdurulması, bölgede savunma teşkilâtı kurulması konusunda temaslarda bulunacaktı. Zaten bu sırada eski Edremit Kaymakamı Köprülülü Hamdi Bey ile eski Burhaniye Kaymakamı Özdemir Salim Bey Milli teşkulât kurmaktaydılar. (220) 24 Mayıs günü Balıkesir'den gelen heyet Hamdi Beyle görüşmüş, çıkan tartışma sonunda Hamdi Bey heyet üyelerini buradan kovmuştur. (221) Heyet 26 Mayıs 1919 günü Edremit havâlisinden dönerek Heyet-i Faale'yi toplamış ve bu bölgede edindikleri intibayı anlatmışlardır. (222)

İstanbul'a giden heyet ise önce Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından kabul edilmiş, Damat Ferit "Mütareke ahkâmı ve mümessillerin kontrolü dolayısıyla bir şey yapmağa ve yardım etmeğe kudreti olmadığını" söyler. Daha sonra görüştükleri Dahiliye Nâzırı Ali Kemal de aynı ifadeyi tekrar ettikten sonra "Milletin dilediğini yapabileceğini, buna hükûmetin bir şey diyemeyeceğini" (223) ilâve ettikten sonra, "Biz size, sizi ayaklandırmaktan men edecek emirler veririz. Çünkü, baskı altındayız, siz bize dahi isyan ediniz. Millî müdafaa, bir milletin en kutsî hakkıdır." (224)

Heyetin Damat Ferit ve Ali Kemal ile yaptığı görüşmelerden edindiği intiba milletin işgaller karşısında kendi başına bırakıldığı ve kararında serbest olduğu şeklindedir.

Bu arada Yunan işgal tehdidi altında bulunan Ayvalık' taki birliklerimizin komutanı Kaymakam Ali Bey, elindeki kuvvetlerle işgale karşı duramayacağını, bunun için de birliklerinin takviye edilmesi gerektiğini bağlı bulunduğu 56 ncı Tümen Komutanı Bekir Sami Bey'e bildirir. Bekir Sami Bey verdiği vevapta birliklerin mahallî tedbirlerle arttı-

(220) Özer, a.g.e., s. 59; Bolak, Balıkesir Postası, 22.4.50 S. 2226, s. 2

(221) Yetkin, a.g.e., s. 36

(222) Bolak, Balıkesir Postası, 24.4.1950, S. 2227, s. 2

(223) Aynı gazete

(224) Apak, a.g.e., s. 52

rılmasını teklif eder. Bunun üzerine Edremit, Burhaniye ve civar köylerde gönüllüler toplanmaya başlar. (225) Bu birlikler 28 Mayıs günü Hamdi Bey'le birlikte cepheye hareket ederler. (226) 26 Mayıs'ta Edremit'e gelen Mutasarrıf Hilmi Bey durumu İstanbul'a bildirince Sadrazam Damat Ferit Dahiliye Nezareti kanalıyla Karasi Mutasarrıflığına aşağıdaki emri gönderir: (227)

Karasi Mutasarrıflığına

27 Mayıs 35

Merkezden bir emr-i sarih ve İngilizler'den Konferansın mukarrerâtına dair tebliği kat'î olmadıkça aslâ Yunanlılar tarafından asker ihracına ve işgale müsâ'ade edilmemesi ve iktizâ ederse her türlü kuvvetle mukavemet olunması lâzımdır.

Gerek Ayvalık kâ'imakamlığına ve gerek diğer sahile bu hususun tebliği. 27 Mayıs 35

Dâhiliye Nazırı
Ali Kemal

Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti heyetleri bu temaslarını sürdürdükleri sırada bölgeye Kuvayı Milliye taraftarı subaylardan 61.inci Tümen Komutanı Albay Kâzım ve 14.Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşayla 56.Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Beylerin gelmesi çalışmalarını hızlandırmış, Redd-i İlhak Heyeti'nin Alaca Mescit'te yaptığı ve Yusuf İzzettin Paşa'nın da hazır bulunduğu 4 Haziran 1919 tarihli toplantısında silâhlı mücadele kararı alınarak ilk Kuvayı Milliye birliğinin kuruluşuna bağlanmıştır. İlk Kuvayı Milliye birliği 5 Haziran 1919 günü kurulurken Soma istikametinde cepheye gönderilmiştir.

(225) Selek, a.g.e., c.1, s.137

(226) Yetkin, a.g.e., s.36

(227) Tarih Vesikaları Dergisi, S.38, belge no.907; Selek, a.g.e., c.1, s.192; Türk İstiklal Harbi, c.2, kısım 1, s.101; Özalp, a.g.e., c.1, s.9, c.2, s.1, belge 1; (Bkz.ek:1) Ayrıca Bkz. Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.38, Aralık 1961, vesika No.907

Ayvalık'ın Yunanlılar Tarafından İsgali

Ayvalık ve havalisi Megalo-İdea'nın en önemli merkezlerinden biri idi. Nitekim tarihçi Apostolides Roddas, "Ayvalık bizler için askerî ve siyasî kudretten daha hayati olarak, Ortadoks Kilisesinin, İzmir'den önde gelen mihrağıydı." Bu sebeple Venizelos Paris Konferansına verdiği muhtıradaki bölgeyi Yunanistan'a bağlanması gereken yerlerin başında göstermiştir. Yunanlılar buradaki iddialarını nüfus esasına dayandırabilmek için sistemli olarak bölgeye Rum nüfusu yerleştirmeye çalışıyordu.

Buna ilâve olarak Yunanlılar bölgeye Yunanlılar'ın müdahale gerekçelerini hazırlayabilmek için çeteler kurarak faaliyetlerini arttırmış, seri halde cinayetler işlemeye başlamışlardı. Bu sebeple hükümet mart ayı ortalarında sahilleri muhafaza için bölgeye bir gambot ile birkaç motorlu deniz vasıtası göndermiş, böylece göçmen adı altında Rum çetelerini Yunanistan'dan buraya göçüne mani olmaya çalışmıştır. (228) Bütün bu yapılanların hedefi Türkler'i bölgeden kaçırmak ve nüfus çoğunluğunu ele geçirmektir.

İzmir'in işgalinden sonra ise bölgedeki Rum faaliyetleri iyice artmış, İzmir'deki Yunan işgal kuvvetleri komutanı Kostantinos Çakalos, 18 Mayıs 1919 tarihinde yayınladığı bir beyannamede:

"Rum âhalisi tarafından Türkler'e karşı isti'mâl-i silâh ve emvâl-i menkûleleri yağma edilmektedir." diyerek bu durumu itiraf ederken: "Hâdisât-ı mebhûsenin Rum âhâlisinin erbâb-ı iffet ve nâmûs tarafından olmayıp birtakım ahlâksız ve düşüncesiz kimselerden vukûa geldiği" (229) iddia edilerek bu işte Yunanlılar'ın kabahatlerinin olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır. Yine Venizelos aynı konu için Paris'e çektiği bir telgrafta bu beyannamedeki bilgileri teid ederek Yunan kuvvetlerinden buna mani olunması istenmektedir. Aslında bütün bunlar bir Yunan işgali için gerekçe hazırlamaya yönelik plânlı hareketlerdir.

(228) Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, N.1, s.2

(229) Gökbilgin, a.g.e., c.1, s.59, 61

Yunanlıların işgal hazırlıklarını ilerletmeleri üzerine Ayvalıktaki 172. Alay Komutanı Kaymakam Ali Bey birliklerini işgale karşı hazırlarken aynı zamanda bu birlikleri takviye maksadıyla bölgede Kuvayi Milliye birlikleri kurma hazırlıklarına girişti. Bölgedeki vatansever halkın da yardımlarıyla ilk Kuvayi Milliye birliği teşkil edilerek Yunan işgaline karşı askeri birliklerimizin yanında yer aldılar. Yunanlılar 28 Mayıs 1919 günü Ayvalık'ın işgal için geldiklerinde, Yushf-İzzet Paşa'nın: "Düşmana ateşlev mukabele edilmesi hükümet-i seniyenin maksatlarına ve vatanın yüksek menfaatlerine aykırıdır."⁽²³⁰⁾ şeklindeki emrine rağmen silâhla mukabele ederek Türk ordusunun ilk direnmesi ortaya kondu.⁽²³¹⁾ Yunanlılara silâhla mukabelede bulunulması başlangıçta hükümet de dahil bütün çevrelerde sempati ile karşılanırken daha sonra hükümetin bu konuda menfî bir tavır takındığı ortaya konulmuştur.⁽²³²⁾

Bu durum Kuvayi Milliye birliklerinin teşkil edilmesine hız kazandırmış, işgallere karşı ordu birlikleri yerine Kuvayi Milliye birliklerinin kullanılması daha az tehlikeli bir savunma sistemi olarak görülmüştür.

Kuvayi Milliye

Düşman işgallerine karşı silâhlı mukabelede bulunulmasını, gizli hatta bazen açık olarak megrû müdafaa olarak gösteren hükümet bir müddet sonra İtilâf Devletlerinin baskısı üzerine silâhlı mukabeleye tamamiyle sırt dönmüş, yayınladığı emirlerle bunu yasaklamıştır.⁽²³³⁾

Damat Ferit Paşa'ya göre: "Türkiye mağluptur. Büyük devletlerin işgaline uğramış ve teslim olmuştur. Artık bundan sonra, milletin kaderi, galip devletlerin eline geçmiştir."⁽²³⁴⁾ Aslında bu bir devletin varlığını ortadan kaldı-

(230) Selek, a.g.e., c.1, s.192

(231) Türk İstiklâl Harbi, c.2, k.1, s.101

(232) Özalp, a.g.e., c.1, s.33

(233) Aynı eser, c.1, s.33; Jaeschke, a.g.e., 1986, s.26

(234) Politika Ansiklopedisi, c.1, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1982, s.54, 57

racak bir düşüncedir. İstanbul Hükümeti'nin, işgallere karşı fiilî bir müdahalede bulunulmasına taraftar olmamasının en önemli sebebi, "Türkler'i daha ağır felâketlere uğratabilecek yeni saldırıları davet etmiş olmak korkusu idi." (235)

Ayrıca Atatürk'ün, TBMM gizli celsesinde açıkladığı gibi, "Hükümet, düşmanların şiddetli çemberi içinde idi, siyasi, askerî, sıkı bir çember vardı." Bu sebeplé, "devlet, ve-zâif-i mâsliyesini ifa edemiyordu ve edemezdi." (236)

Orduya gelince, ortada ordu denilecek bir varlık yoktu. (237) Çünkü, savaşın son yıllarında, "teşkilât, personel ve silâh gücü bakımından çok zayıf bir durumda bulunan ordu, Monduros Mütarekesi hükümlerine uyularak kadrolar haline getirilmişti. "Mevcudu 50.000'i geçmeyen ordunun bu hali ile istilâ kuvvetlerini memleketten uzaklaştırmaya, vatanın bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını sağlamaya gücü yeterli değil" (238) iken bilhassa Batı'da firarlarla askerî birlik olarak sözü edilebilecek hiçbir kuvvet kalmamıştı.

Yukarıda kısaca temas ettiğimiz hususlar dikkate alındığında Hükümet'in ve ordunun fiilî bir müdahale imkânına sahip olmadığı açıkça görülür. (239) Padişah ve İstanbul Hükümetleri'nin, içinde bulunulan durumdan siyâseten ve İngilizlerin dostluğuna sığınarak çıkılabileceğine olan inançları buna ilâve edildiğinde (240) milletin, tamamen başsız kaldığı ve güvenebileceği bir kuvvetin kalmadığı açıkça görülür.

Birinci Dünya Savaşı gibi büyük bir felâketten sonra halk, kendisini bu felâkete soktuğuna inandığı subaylar sebebiyle orduyu sevmiyordu. Daha doğrusu halkın artık, orduya ve subaylara güveni yoktu. (241) Atatürk'ün de açıkça ifâde

(235) M. Şefik, a.g.e., c.I, s.5

(236) T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları, c.I, s.6

(237) Selek, a.g.e., 1968, s.101-103

(238) Türk İstiklâl Harbi, c.II, k.2, s.13

(239) Selek, a.g.e., 1968, s.114

(240) Jaeschke, a.g.e., 1986, s.8-26

(241) M. Şefik, a.g.e., c.I, s.106; Selek, a.g.e., 1968, s.115

ettiği gibi, bu şartlarda, yalnız orduya dayanarak ve bir askeri cunta ile harekete geçmek tehlikeli idi. Çünkü halkın kendi nazarında itibarını kaybetmiş olan ordunun başlatacağı bir hareketi desteklemesi beklenemezdi. Ayrıca hareketin, askeri bir ayaklanma şeklinde gösterilmesinde de kaçınmak; içte ve dışta, bir halk hareketi ile karşılaşıldığı intibâ-nı vermek gerekmekte idi. Ordu, böyle bir hareketi, ancak destekleyen bir kuvvet olarak geri plânda kalmalı idi. (242)

İşte bu şekilde, gerek ordunun, "vatanı müdafaa ve muhafazadan ibaret olan asıl vazifesini yapamayacak durumda bulunması" ve gerekse İstanbul Hükûmet'inin orduya emir verebilecek imkânlara sahip olmaması ve asıl önemlisi büyük felâketler doğuracağı endişesiyle İtilâf Devletleri ile savaşı göze alamayarak meseleyi siyâsi yollardan halledebileceğine olan inancı; işgal felâketi karşısında milletin, yeni teşkilâtlar kurarak kendi haklarını bizzat kendisinin korumasına yol açmıştır.

Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığının tehlikeye düşmesi karşısında kurulan, bir birinden ayrı fakat bir biri içinde çalışan bu teşkilâtlardan birincisi, milletin sesini duyurmak ve haklarını aramak maksadıyla kurulan ve Atatürk'ün, "kanunî ve medenî bir teşkilât" olarak tarif ettiği, "Müdafaa-i Hukuk" cemiyetleri, ikincisi de, milletin kendi içinden çıkararak orduya teslim ettiği fertlerinin silâhlandırılmasıyla ortaya çıkan ve "düşmün tecâvüzüne mâruz kalan mantıkların müdafaasına, düşman tasallûtuna uğrayan kardeşlerinin hayatının muhafazasına" çalışan silâhlı kuvvetler olup bu teşkilât da "Kuva-yı Milliye" teşkilâtıdır. (243)

İşte bu teşkilâtların yanında, düşmünle açıkca mücadele edemeyen ordu, değişik şekillerde ve gizli olarak bu kuvvetlerin kadrosu içine sokulmuş, Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhâk cemiyetleri de bu silâhlı kuvvetleri içine alarak onun, iâşe ve ikmâli ile sevk ve idaresini üstlenmiştir.

(242) Aynı eser, s. 249

(243) TBMM Gizli Celse Zabıtları, c. I, s. 6

Vatanın müdafaa ve muhafazası için teşkil edilen Kuvayı Milliye birlikleri memleketimizde ilk defa Balkan Harbi sırasında kurulmuştur. Burada sözünü ettiğimiz Mondros Mütarekesinden sonra teşkil edilen Kuvayı Milliye birliklerinin ilk defa ne zaman ve kimin tarafından kurulmaya başlandığı kesin olarak bilinmemekle beraber, böyle bir kuvvete ihtiyaç olacağı daha savaşın son senelerinde hissedilmeye başlanmış ve bu konuda birtakım hazırlıklar da yapılmıştır. Nitekim savaşın son yılında 7.Ordu Komutanı olarak vazife yapan Mustafa Kemal Paşa, "halkın teşkilâtlandırılması" gerektiğini yakın arkadaşlarına söylemiştir. (244) Yine Mustafa Kemal Paşa kasım 1918 de Antep ve havalisinde teşkilât yapmağa ve halka silâh dağıtmağa başlamıştır. (245)

Mütarekede 57.Tümen Komutanı olarak Aydın ve havalisinde bulunan Albay M.Şefik (Aker) Bey 23 Mayıs 1919 tarihinde Harbiye Nezaretine yazdığı bir raporda Yunan işgallerine karşı, "öiddî ve umûmî ve esaslı bir mücadele teşkilâtı ibtidâr olunması" (246) diyerek millî kuvvetler teşkilini ileri sürmüştü ve bu kuvvetler için ilk defa Kuvayı Milliye deyimini kullanmıştır. (247) Harbiye Nezareti de 15 haziran 1919 tarihinde Sadarete yazdığı bir yazıda, "Yunan işgallerini millî kuvvetlerimizle karşılamaklığımız icab eder." (248) demek suretiyle Albay M.Şefik Bey'in bu fikrine iştirak etmiş ve başlangıçta Kuvayı Milliye birliklerinin teşkiline sempatik bakmıştır.

(244) Tansel, a.g.e., c.1, s.269-273

(245) İslâm Ansiklopedisi, c.1, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul-19 , s.730

(246) Hamdi Baytulluoğlu, Millî Mücadele Tarihi-Millî Mücadele Başlıyor, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, S.12, Eylül 1968, Belge 6, s.10

(247) Türk İstiklâl Harbi, c.2, kısım 2, s.79; Goloğlu, a.g.e., 2.kitap, s.35

(248) Harb Tarihi Vesikalar Dergisi, S.6, Aralık 1953, vesika no.121

Albay M.Şefik Bey'in başlattığı Kuvayı Milliye teşkili faaliyetleri bölgeye 56.Tümen Komutanı ve 17.Kolordu Komutan Vekili ^{olarak} tayin edilen Albay Bekir Sami Bey ve 61.Tümen Komutanı Albay Köprülülü Kâzım Bey'in gelmeleri ile hızlanmış, kısa zamanda İzmir çevresindeki cepheler teşkil edilmiştir. Balıkesir'de bulunan 14.Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa aktif olarak Kuvayı Milliye faaliyetleri içinde bulunmamakla beraber bu konuda faaliyet gösterenlere yardımcı olarak ve bilhassa kendisine bağlı olan Kâzım Bey'in çalışmalarına müdahale etmeyerek önemli yardımlarda bulunmuştur. (249)

Başlangıçta sadece ahâli kuvvetlerinden ibaret olan Kuvayı Milliye birliklerinin asker ihtiyacı gönüllülerle sağlanırken, bu kaynağın kâfi gelmemesi neticesinde ordu müfettişleri ve daha sonra da kongreler seferberlik ilân ederek Kuvayı Milliye'nin asker alma kaynağını bulmuşlar ve birlikler askerî bir şekle sokulmuştur. (250) Bu birliklerin silâh ve cephane ihtiyaçları askerî birlikler tarafından karşılanırken, iâgesi önce sadece birliklerin teşkil edildiği mahliden, daha sonra da kongrelerin tesbit ettiği şekilde bölge âhalisi tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. Bu konuda Harbiye Nezaretinin de bazı gizli yardımlarda bulunduğu görülmektedir. (251)

Buraya kadar izahına çalıştığımız hususları özetleyecek olursak; milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikelerin önüne geçmek ve milletin meşrû haklarını silâhla korumak maksadıyla kurulan ve resmî olmayan bu yeni silâhlı kuvvetlere, "Kuvayı Milliye" adı verilmiştir. Bu kuvvetlerin resmî bir sıfatı bulunmamakta, doğrudan doğruya milletin kendi bağrından çıkardığı kuvvetlerden meydana gelmektedir.

Görünüşte ordu, devlet ve hükûmetle bir irtibatı bulunmayan, ama millî bir sıfat taşıyan bu gayri resmî kuvvetleri ordunun silâh ve cephanesiyle donatmak, subayları bu

(249) Selek, a.g.e., 1968, s.240; Çantay, a.g.e., s.31-34; Apak, a.g.e., s.22; Tansel, a.g.e., c.1, s.277

(250) TBMM Gizli Celse Zabıtları, c.1, s.6

(251) Harb Tarihi Vesikalar Dergisi, S.38, Aralık 1961, vesika no.918

kuvvetlerin başına geçirerek onları düzenli bir hale getirmek, ayrıca resmî ordu birliklerinin elde kalan mevcutlarını da bu millî kuvvetlerle beraber ve onun maskesi altında işgallere karşı kullanmak, Mütareke hükümlerinin çiğnenilmeden işgal felâketlerinin önlenmesinin ilk ve tek çaresi olarak düşünülmüş, işgal bölgelerinden başlanarak da uygulamaya geçilmiştir. (252)

Bu şekildeki bir teşkilâtlanma ile silâhlı mücadele yapan birliklerin ordu ile ve resmî makamlarla bir alakalarının bulunmadığı ileri sürülerek (253) İtilâf Devletlerinin, işgallere karşı ordunun silâhlı mukabelede bulunmak sureti ile tarafımızdan mütareke hükümlerinin çiğnenmediği ve hareketin bir halk hareketi olduğu iddia edilerek, suçlamalarına cevap verme imkânı bulunmuştur. (254)

Böylece hem İstanbul hükümetinin engelliyici çalışmalarının önüne geçilmeye çalışılmış, hem de, mücadeleye ordu birliklerinin doğrudan katılmaması, millî mücadeleyi genç komutanların yeni bir macerası gibi göstererek onu doğmadan boğmaya çalışan iç ve dış çevrelerin bu faaliyetleri tesirsiz hale getirilmeye çalışılmıştır. Hepsinden önemlisi, halkın, yaşadığı büyük savaş felâketinden sonra subaylara karşı olan itimatsızlığından istifade etmek isteyen muhaliflerin, "zabitlerin teşvikâtına kapılmayınız, âkibetiniz felâket olur. İş, hükümetimizin siyasi çalışmasına bırakalım. En isabetli hareket bu olur." (255) Barış dönemine girildiğinde, "zabitlik kalmayacağı için" Millî Mücadele adı altında yapılanlar aslında, onların "milleti kendi emellerine alet etmesi" olayıdır. (256) şeklindeki menfî propagandalarının da tesirsiz hale getirilerek halkın, Millî Mücadele aleyhinde genel bir tavır takınmasının önüne geçilmiştir.

Kuruluşu, karşı karşıya bulunduğumuz felâket sebebiyle bir mecburiyet haline gelen Kuvayı Milliye, tabii olarak bir teşkilâtlanma meselesini de beraberinde getirmiştir.

(252) M. Şefik, a.g.e., c.1, s.5

(253) Aynı eser, c.2, s.206, 208 vd.; Özalp, a.g.e., c.2, belge no.45, s.32

(254) Aynı eser, c.1, s.30

(255) M. Şefik, a.g.e., c.1, s.106; c.2, s.2

(256) Aynı eser, c.1, s.107

Birliklerin teşkili için asker toplama, toplanan sivillerin askerî eğitimi, birliklerin sevk ve idaresi, zarurî ihtiyaçlarının karşılanması ve küçük milis birliklerinin düşmanın nizâmî kuvvetleri karşısında varlık gösterebilmesini mümkün kılacak ve ortak hareket imkânlarını sağlayacak merkezlerin kurulması, halledilmesi gereken önemli meselelerin başında gelmekte idi.

İşte bu meseleleri halledecek, teşkilâtları kurmak, bunları birleştirerek aynı gayeye yöneltmek ve mahallî ihtiyaçlarla daha önce kurulmuş olan teşkilâtları yeniden tanzim etmek maksadıyla birtakım kongrelerin toplanması yoluna gidilmiştir. Mondros Mütarekesinin imzalanmasından Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılarak memleketin idaresini ele alıncaya kadar geçen devrede hükûmetsiz kalan memleketimizin idaresini üzerine alan birtakım kongreler toplanmıştır. Bu kongrelerin toplandığı Millî Mücadele'nin başlangıç dönemine bu sebeple "kongreler devri" adını vermek uygun olur. Bu dönemde mahallî teşkilâtlanmayı sağlamak maksadıyla vilâyet veya bölge çapında toplanan "mahallî kongreler"yanında Sivas'ta "umûmî kongre" toplanmıştır.

Mahallî kongreler içinde 26-31 Temmuz 1919 da toplanan "Balıkesir Millî Kongresi" ile daha sonra değişik isimlerle toplanan "Balıkesir Kongreleri", Kuvayı Milliye'ye getirdiği sistem ve bir devlet nizamını andıran teşkilât yapısını kurması açısından gerçekten diğer bölgelere örnek teşkil edecek özelliklere sahiptir. Balıkesir Kongreleri'nin Millî Mücadele içindeki önemi buradan gelir. Yoksa bugün yaygın olarak tekrar edildiği gibi ilk Balıkesir Kongresi'nin Millî Mücadele içinde toplanan ilk kongre olduğu iddiası değildir. Çünkü 28 Haziran-12 Temmuz 1919 tarihlerinde toplandığı ileri sürülen Balıkesir Kongresi bu haliyle bile Millî Mücadelede toplanan ilk kongre değildir. (257) Bunun gibi 10-23 Mart 1920 "İzmir Şimali Cephesi Kuvayı Milliye Umûmî İçtimaı" adıyla toplanan 4. Balıkesir Kongresi de sonuncu kongre değildir. (258)

(257) Bkz. Sarıhan, a.g.e., c.1, s.11, 27, 46, 99-100; Tansel, a.g.e., c.2, s.226

(258) Sarıhan, a.g.e., c.2, s.402; Tansel, a.g.e., c.3, s.74-75

II. BÖLÜM

BALIKESİR KONGRELERİ

Balıkesir'de Toplanan Kongreler ve Toplanma Tarihleri

İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar tarafından işgali, Karasi Sancağı'nda, daha önce başlatılmış olan çalışmalarını hızlandırmış, 19 Mayıs günü Alaca Mescit'te seçilen 41 kişilik "Hey'et-i Faale", "Balıkesir Redd-i İlhâk Cemiyeti"ni ve Haziran ayının ilk haftasında da ilk "Kuvayı Milliye" birliğini teşkil etmiştir.

Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti, bir yandan Kuvayı Milliye birliklerini kurup Yunanlılar'a karşı yeni cepheler açarken, diğer yandan da, Sancak dâhilinde ve komşu bölgelerdeki mücadeleyi birleştirmek ve daha düzenli hâle getirmek için, Balıkesir Kongreleri'ni toplamıştır. Sayıları dörde ulaşan Kongreler'in ilki olan "Balıkesir Millî Kongresi"nde, Cemiyet, Redd-i İlhak ismini muhafaza ederken isminin başına, "Hareket-i Milliye" ismini de alıp hareketin millîliğini ilân etmiştir.⁽²⁵⁹⁾

Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Cemiyeti, teşkil ettiği Kuvayı Milliye birliklerini, Ayvalık, İvrindi, Soma ve Akhisar cephelerine sevk ederek, Yunan işgalinin genişlemesine mâni olmak ve İzmir'i Yunan işgalinden kurtarmak için bir seneye yakın bir süre takdire şâyân bir mücadele örneği sergilemiştir. 61 Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'in komutası altındaki bu mücadele, Hey'et-i Temsiliye tarafından da takdir edilerek diğer işgal bölgeleri için örnek alınması gereken bir model kabul edilmiştir.⁽²⁶⁰⁾

Doğrudan doğruya Yunan işgaline karşı ve İzmir'i Yunan işgalinden kurtarmak amacıyla kurulan Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Cemiyeti⁽²⁶¹⁾ ve onun topladığı Balıkesir

⁽²⁵⁹⁾ Bkz. Balıkesir Millî Kongre Kararları, Madde:6

⁽²⁶⁰⁾ Bkz. Umûmî Kongre Beyannamesi Madde:3, Uluğ İğdemir, Sivas Kongresi Tutanakları, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1986, Ek II, s.113

⁽²⁶¹⁾ Bkz. Balıkesir Millî Kongre Kararları, Madde:3

Kongreleri, bu ilk gayesinin gerçekleştirilmesi konusunda ortaya koyduğu örnek mücadeleye karşılık, yapılan mücadeleleri, birbirinden kopuk mahallî mücadeleler mozayığı olmaktan çıkarıp bir Millî Mücadele bütünlüğü ortaya koymaya çalışan "Sivas Kongresi"ne katılmayı, "siyasî bir faaliyet" olarak değerlendirerek uygun görmediği gibi, Kongre kararlarını en son kabul eden mahallî teşkilâtlardan biridir.

Bu sebeple, Balıkesir ve çevresindeki mücadele, Anadolu'daki genel mücadeleden ayrı kalmış, İstanbul'un 16 Mart 1920 tarihinde İngilizler tarafından resmen işgaline kadar da Yunanlılar'a karşı yapılan mücadeleler dışındaki mücadelelerle birleş düşünçesine yanaşmayarak müstakil kalma arzusu- nu sonuna kadar devam ettirmiştir. Millî Mücadele'nin hazırlık dönemindeki bu müstakil mücadele, Millî Mücadele Tarihi içinde ele alınıp incelenmediği için de bu gün bu konudaki bilgiler çok dağınık ve oldukça çelişkilidir.

Balıkesir'de Redd-i İlhâk Cemiyeti'nin kuruluş safhasındaki bilgiler az ve nakle dayanmaktadır. Aynı durum Kongreler dönemi için de söz konusudur. Bu döneme ait bilgiler dağınık olduğu ve toplanarak değerlendirilmediği için değişik kaynaklarda birbiriyle çelişen bilgilere rastlanmaktadır. Günümüzde yapılan çalışmalarda bu çelişkilerin kaldırılması ve daha sağlıklı derli toplu bilgilerin ortaya konulması beklenirken aksine çelişkiler daha da arttırılmakta ve konu içinden çıkılmaz bir hâle gelmektedir.

Yakın zamanda bu konuda yapılmış olan çalışmalardan bir kaçının incelenmesi bile konunun ne kadar içinden çıkılmaz hâle getirildiğini göstermeye yeter. Meselâ, bu eserlerden Balıkesir Kongreleri'nin tarihlerini alıp bunları alt alta sıraladığımız zaman ortaya şöyle bir durum çıkmaktadır:

1-I. Balıkesir Kongresi (27 veya 28 Haziran-12 ve 13 Temmuz 1919)⁽²⁶²⁾

2-II. Balıkesir Kongresi (26-30 veya 31 Temmuz 1919)⁽²⁶³⁾

⁽²⁶²⁾ Özalp, a.g.e., c.I, s.38 (27 veya 28 Haziran-12 Temmuz 1919); Millî Takvim, s.10, (28 Haziran-13 Temmuz 1919) Bkz. Cemal Kutay, Millî Mücadelemizin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.7, Temmuz '87, s.24

⁽²⁶³⁾ Özalp, a.g.e., c.I, s.43-44; Çarıklı, a.g.e., s.26

Bu kongre, Özalp'a göre ikinci, Çarıklı'ya göre birinci kongre

3-III.Balıkesir Kongresi (13 veya 16 - 22 veya 27 Eylül 1919)⁽²⁶⁴⁾

4-IV.Balıkesir Kongresi (10 Ekim 1919)⁽²⁶⁵⁾

5-V.Balıkesir Kongresi(19-21 veya 29 Kasım 1919)⁽²⁶⁶⁾

6-VI.Balıkesir Kongresi (Ocak 1920)⁽²⁶⁷⁾

7-VII.Balıkesir Kongresi(10-23 veya 25 Mart 1920)⁽²⁶⁸⁾

Yukarıdaki sıralamaya baktığımızda,aslında Millî Mücadele sırasında sadece dört kongrenin toplandığı bütün eserlerde tartışmasız kabul edilen Balıkesir'de sanki yedi defa kongre toplanmış gibi bir durumun ortaya çıktığı görülmür.Dikkatimizi çeken diğer bir durum da,kongrelerin toplanma ve sona erme tarihi olarak verilen tarihler arasındaki gelişkidir.⁽²⁶⁹⁾

Bu kadar farklı ve gelişkili bilgilerin temelinde, faydalanılan temel kaynaklarda verilmiş olan farklı tarihler yanında,sağlıklı bir araştırma yapmadan,gelişi güzel birtakım tarihlerin sanki kongre tarihiymiş gibi alınması ve birtakım maksatlı çalışmalar yer almaktadır.Bugün mevcut kaynaklar değerlendirildiğinde,Balıkesir Kongreleri'nin sayısı ve toplanma tarihlerini kesin olarak tesbit etmek mümkündür.Bu bilgileri kaydetmeden önce,karşımıza çıkan bu farklı tarihlerin nasıl ortaya çıktıklarını araştırmak ve kısaca değerlendirmek,bu konudaki tereddütlerin ortadan kaldırılması açısından faydalı olacaktır.

⁽²⁶⁴⁾ Bkz.Özalp,a.g.e.,c.I,s.56(13 Eylül tarihi veriliyor.);Çarıklı,a.g.e.,s.38(16 Eylül tarihi veriliyor.);Kutay,a.g.m.,s.24(fotokopisi verilen "Millî Takvim"in 11.sayfasında II.Kongre olarak gösterilen kongrenin 27 Eylülde sona erdiği gösterilmiş.)

⁽²⁶⁵⁾ Bkz.Türk İstiklâl Harbi,c.II,k.2,s.336;Tarih IV,(Bu iki eserde verilen 10 Ekim tarihine başka hiç bir kaynakta rastlanmıyor.)

⁽²⁶⁶⁾ Bkz.Özalp,a.g.e.,c.I,s.75(19-29 Kasım tarihleri veriliyor.);İzmir'e Doğru,23 Teşrinisani 335/1919,N.3,s.2 (Kongrenin,21 Kasım'da sona erdiği kaydedilmektedir.)

⁽²⁶⁷⁾ Bkz.Turan,a.g.m.,s.157(1920 Ocak'ında,Balıkesir'de toplanan yeni bir kongrede,Müdefaa-i Hukuk'a katılma kararı alınabilmiştir,denilmektedir.)

⁽²⁶⁸⁾ Bkz.Özalp,a.g.e.,c.I,s.102(Kongre tarihi olarak 10-25 Mart veriliyor.);İzmir'e Doğru,24 Mart 336/1920,N.46,s.2(Kongre'nin dağılma tarihi olarak 23 Mart tarihi veril.)

⁽²⁶⁹⁾ Kocatürk,a.g.e.,63;İlgürel,a.g.m.,s.35-56

I.Balıkesir Kongresinin Toplanma Tarihi

Üzerinde en fazla tartışılan kongre I.Balıkesir Kongresidir.Özalp'a göre cephelerdeki kuvvetlerin bir hayli artması üzerine,"bunların intizama alınmaları,beslenmeleri ve muntazam olarak sevk ve idareleri için esaslı tedbirlere ihtiyaç görülmüş, bu maksatla Balıkesir'de 28 Haziran 1919 tarihinde bir kongre toplanmıştır."⁽²⁷⁰⁾ Özalp'a göre bu kongre "Dârül-Nâfia Medresesi"nde toplanmış ve 12 Temmuz'a kadar devam ederek Heyeti Merkeziyenin reisliğine Hâcim Muhtittin Bey seçilmiştir.⁽²⁷¹⁾

Bundan ayrı olarak Millî Takvimin 10.sayfasında I.Balıkesir Kongresinin 28 Haziran-13 Temmuz 335/1919 tarihlerinde toplandığı gösterilmiştir.⁽²⁷²⁾ Bu iki kaynaktan istifade eden bütün tarihçi ve araştırmacılar yazdıkları eserlerinde bu iki tarihten birini esas alarak I.Balıkesir Kongresinin 27 veya 28 Haziran-12 veya 13 Temmuz tarihlerinde toplandığını ileri sürmüşlerdir.⁽²⁷³⁾

Balıkesir Kongreleri konusundaki en geniş ve sistemli çalışmayı yapan Prof.Dr.Müşteba İlgürel, yazdığı makalede⁽²⁷⁴⁾ Özalp'ın verdiği tarihi esas alarak I.Balıkesir Kongresinin 28 Haziran-12 Temmuz 1919 tarihleri arasında toplandığını ileri sürmektedir.Ayrıca bu konuda Türk Tarih Kurumunun hazırladığı "Tarih IV"⁽²⁷⁵⁾ ve Gotthard Jaeschke'nin "Türk İnkılabı Tarihi Kronolojisi"⁽²⁷⁶⁾ ni de kaynak olarak göstermektedir.

(270)Özalp,a.g.e.,c.1,s.38

(271)Aynı eser,c.1,s.39(Burada kongre tarihi olarak 27 Haziran-12 Temmuz tarihleri verilmektedir.)

(272)Kutay,a.g.m.,s.24

(273)Kocatürk,a.g.e.,s.63;Sarıhan,a.g.e.,c.2,s.16

(274)Müşteba İlgürel,Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti ve Kongreleri,Cumhuriyetin 50.Yılına Armağan,İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayınları,İstanbul-1973,s.35-56

(275)Tarih IV,Türkiye Cumhuriyeti Devlet Matbaası,İstanbul-1931

(276)Gotthard Jaeschke,Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi(1918-1923),çeviren Niyazi Recep Aksu,İstanbul Üniversitesi Yayınları:98,İstanbul-1939

Profesör İlgürel'in makalesinde kaynak olarak gösterilen Tarih IV isimli eserin kronoloji cetvelinde verilen bilgilerin güvenilir olmadığı, verdiği diğer tarihlerin incelenmesiyle hemen anlaşılabilir kadar açıktır. Ayrıca Jaeschke'nin daha sonra hazırladığı Türk Kurtuluş Savaşı Tarihi Kronolojisi, incelendiğinde ilk eserdekinin aksine burada 1.Kongre olarak 26-31 Temmuz tarihleri verilmiş, Haziran ayında kongre toplandığına dair herhangi bir kayda yer verilmemiştir.⁽²⁷⁷⁾ Özalp'ın kongrenin toplandığı yer olarak gösterdiği Dârül-Nâfia Medresesi, bu günkü Alişuûri İlkokulunun yerindeki bina olup, burası başlangıcından beri Kuvayı Milliye Heyeti Merkeziyesi'nin karargâhı idi.⁽²⁷⁸⁾

Araştırmacı yazar Cemal Kutay Balıkesir Kongreleri hakkında yazdığı birçok yazıda birbiriyle çelişen bilgilere yer vermektedir. Kutay, Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi isimli 20 ciltlik geniş araştırmasında, Balıkesir Kongrelerine sadece 18.cildin kronoloji cetvelinde, "27 Haziran 1919 Balıkesir'de (Kuvayı Milliye) nin vilâyet kongrelerinin açılması.12 Temmuz 1919 Balıkesir Vilâyet Kongresinin kapanması (Redd-i İlhak Cemiyeti'nin Nizamnamesinin kararlaştırılması.) 30 Temmuz 1919 Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti'nin Kongresi"⁽²⁷⁹⁾ ibarelerine yer veriliyor. Bundan başka da herhangi bir açıklama yer almıyor. Fakat daha sonra bu konuda oldukça fazla yayında bulunuyor.

Bu konuda son olarak "Millî Mücadele'nin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası)"⁽²⁸⁰⁾ başlığıyla yayınlanan seri yazıda Balıkesir Kongreleri ile ilgili şu bilgilere yer veriliyor:

(277) Jaeschke, a.g.e., 1970, c.1, s.53

(278) Çantay, a.g.e., s.39

(279) Cemal Kutay, Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi, 2.baskı, c.18, s.10676-10677

(280) Cemal Kutay, Millî Mücadele'nin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası), Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.7, Temmuz 1987, s.17-32

"Karanlıklara İtilen Varlık:Devletleşen Belde,Balıkesir Kongresi" başlığı altındaki yazıda,Balıkesir Kongreleri'nin,"hedef,tatbikat,netice bakımından",Millî Mücadele'nin "temel himmetlerinden olmasına rağmen,unutulmuş-ve de unutturulmuş" olduğu belirtildikten sonra,fotokopisi verilen "Millî Takvim"min,10-11.sayfaları kastedilerek:

"Kongrelerin ilk sırasındaki Birinci Balıkesir Kongresi yer almış;28 Haziran 1919'dan 13 Temmuz 1919'a kadar 16 gün sürmüş;Erzurum Kongresi,Birinci Balıkesir Kongresi'nin devam günlerinde 23 Temmuz 1919'da toplanmış ve 17 Ağustos'ta son bulmuş."(281)

Bir pasajını aldığımız yazıda,esas alınan kaynağın güvenilir olmadığı,hemen dikkati çekiyor.17 Ağustos'ta son bulunduğu ileri sürülen Erzurum Kongresi,bilindiği gibi,7 Ağustos'ta sona ermiştir.(282)

Takvim'de,I.Balıkesir Kongresi'nin 13 Temmuzda sona erdiği belirtilmiş iken,Kutay,23 Temmuz'da toplanmış olan Erzurum Kongresi'nin,I.Balıkesir Kongresi'nin devam günlerinde toplandığını ileri sürüyor.23 Temmuzda toplanan bir kongrenin,bu tarihten tam 10 gün önce sona ermiş olan bir kongrenin devam günlerinde nasıl toplanabildiğini anlamak gerçekten mümkün değildir.Aslında,bu kongrelerden birinin,diğərinin devam günlerinde toplandığı doğrudur.Ama bu Erzurum Kongresi değil,Erzurum Kongresi'nin devam günlerinde,yani 26-31 Temmuz günlerinde toplanan I.Balıkesir Kongresi'dir.

Yine aynı yazının devamında:"Ve 13 Eylül 1919'dan, 23 Mart 1920'ye kadar İkinci,Üçüncü,Dördüncü Balıkesir Kongreleri toplanmış,"(283) denilirken,daha önce yazmış olduğu eserindeki,"30 Temmuz 1919 Balıkesir Redd-i İlhâk Cemiyeti'nin Kongresi"(284) ifadesini burada unutmuş görünüyor.Böylece de,toplandığı ittifakla kabul edilen ve kongre kararları hem Özalp,hem de Çarıklı tarafından yayınlanan,26-31 Temmuz tarihli "Balıkesir Millî Kongresi" ne,yer verilmemiş oluyor.

(281) Kutay,a.g.m.,s.24-25

(282) Sarıhan,a.g.e.,c.II,s.38;Jaeschke,a.g.e.,1970,c.I,s.56;Kocatürk,a.g.e.,s.77;Atatürk,a.g.e.,c.III,s.932

(283) Kutay,a.g.m.,s.25

(284) Kutay,a.g.e.,c.18,s.10677

Bu yazının başka bir yerinde,"I.Balıkesir Kongresi, ilk toplantısında,gayesini,ittifakla kabul ettiği şu madde ile bütün dünyaya açıklamıştır;

"Hiç bir hak ve sebebe istinat etmeyen Yunan işgal-i zulûmünün devamına,bütün mevcudiyet-i milliyemizle ve şiddetle mûmâna'at edilecek ve Yunanlılar,her halde,Anadolu'dan tardolunacaktır."⁽²⁸⁵⁾fotokopisi de verilen bu karar, aslında I.Balıkesir Kongresi kararlarından değil,IV.Balıkesir Kongresi'nin 13 Mart 1920 tarihli toplantısında kabul ederek 17 Mart 1920 tarihinde İzmir'e Doğru Gazetesi vasıtasıyla kamuoyuna duyurulan beyannamenin birinci maddesidir, ve dolayısıyla da I.Kongre ile hiç bir alâkası yoktur.⁽²⁸⁶⁾

Yine bu yazının bir başka yerinde,"10 Temmuz tarihli beyanname" olarak gösterilen ve Vehbi Bey'in husûsî kasasından çıkan "13 Numaralı metin" olduğu ileri sürülen⁽²⁸⁷⁾ fotokopi ise aslında bir beyanname olmayıp Balıkesir Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri'nde yer alan,Hey'et-i Merkeziye kararlarından biridir.⁽²⁸⁸⁾

Görüldüğü gibi,tarihî gerçeklerle tamamen çelişen bu iddialarla yapılmak istenilen şey,aslında,metnin incelenmesi ile de hemen anlaşılacağı gibi,Balıkesir Kongresi'nin,"dahâ Erzurum Kongresi'nin toplanmadan"⁽²⁸⁹⁾ toplandığı,Batı Anadolu'daki kongrelerin,"Balıkesir'le başlayıp Balıkesir'le son bulduğunu"⁽²⁹⁰⁾ ispat etmektir.Oysa,Batı Anadolu'da ilk kongre,17-19 Mart tarihlerinde toplanan,"Büyük Redd-i İlhâk Kongresi"dir.⁽²⁹¹⁾Sonuncu kongre olmanın ise,hiç de öğünülecek bir tarafı yoktur.Kaldı ki,IV.Balıkesir Kongresi de,Millî Mücadele'de toplanan sonuncu kongre değildir.Edirne kongresi,Balıkesir Kongresi'nden iki ay sonra,9-13 Mayıs 1920'de toplanmıştır.⁽²⁹²⁾

⁽²⁸⁵⁾Kutay,a.g.m.,s.26

⁽²⁸⁶⁾İzmir'e Doğru,17 Mart 336/1920,N.43,s.2,sü.1-2

⁽²⁸⁷⁾Kutay,a.g.m.,s28

⁽²⁸⁸⁾Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri,Karar N.13, 10 Temmuz 335,s.5

⁽²⁸⁹⁾Kutay,a.g.m.,s.26

⁽²⁹⁰⁾Aynı makale,s.25

⁽²⁹¹⁾Kocatürk,a.g.e.,s.28;Jaeschke,a.g.e.,1970,e.I,s.22;Sarıhan,a.g.e.,c.I,s.174,176

⁽²⁹²⁾Kocatürk,a.g.e.,s.162,164

Özalp ve Millî Takvim'i kaynak kabul eden bütün eserlerde, Balıkesir Kongreleri'nin ilkinin, 27 veya 28 Haziran-12 veya 13 Temmuz 1919 tarihinde toplandığı kabul edilmiştir. Maksatlı olarak yapılan çalışmalarını bir tarafa bırakılacak olursa, kongrelerle ilgili bu tip çelişkili tarihlerin ortaya çıkması, bir terminoloji hatasından kaynaklanmakta ve Millî Mücadele sırasında yapılan çok çeşitli bütün toplantılara kongre denilmesinden ileri gelmektedir. (293)

Bunun gibi, Özalp'ın kongre olarak isimlendirdiği, 27 ve 28 Haziran-12 Temmuz 1919 tarihli toplantılar, Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri'nde belirtilmiş olan "Hey'et-i Umûmiye" toplantıları esaslarına (294) uygun bir kongre değil, 19 Mayıs 1919'da Alaca Mescit toplantısında seçilen ve 41 kişiden meydana gelen, "Hey'et-i Faale" veya "Redd-i İlhâk Hey'eti" adıyla anılan heyetin, çalışmalara katılan üyelerinin (295) kendi aralarında ve teşkilâtlanma problemi olan kaza ve nâhiyelerden gelen heyetlerle yaptıkları toplantılardır.

Bu toplantılarda, sayıları bir hayli artmış olan cephelerdeki kuvvetlerin "intizama alınmaları, beslenmeleri ve muntazam olarak sevk ve idareleri için ihtiyaç görülen tedbirleri almak" (296) maksadıyla müzakerelerde bulunulmuştur. Bu toplantılar sırasında "Reis-i Umûmî" seçilen, Hâcîm Muhittin Bey, "arkadaşlar arasında düzenlenmiş bir toplantı olduğunu belirttiği" (297) bu toplantıları kongre saymamıştır. (298)

(293) Turan, a.g.m., s.147

(294) Bkz. Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, Karar N.16, 19 Temmuz 335, s.7 (bu karar ile Hey'et-i Umûmiye'nin ne şekilde teşekkül edeceği belli esaslara bağlanmıştır.)

(295) 41 kişilik bu heyet, sonraları süzüle süzüle 10-12 kişiye inmiştir. Bkz. Apak, a.g.e., s.52

(296) Özalp, a.g.e., c.I, s.38

(297) Turan, a.g.m., s.151

(298) Sarıhan, a.g.e., c.II, s.16, "bu bir kongreden çok bir toplantı idi."; İlgürel, a.g.m., s.37, n.4, "ihtimaldir ki, Hâcîm Muhittin Bey, ilk kongreyi bir hazırlık toplantısı olarak düşünmüş."; Bu toplantı, Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri'nde ve 16 Kasım 335/1919 tarihinden itibaren, "Hareket-i Milliye'nin resmi yayın organı" olan İzmir'e Doğru Gazetesi'nde de kongre kabul edilmemiş, sıralamada yer verilmemiştir.

19 Mayıs 1919 günü Alaca Mescit toplantısında teşkil edilen, Balıkesir Redd-i İlhak Heyeti, ilk toplantısını yaptığı 20 Mayıs 1919 günü kendi arasından bir Hey'et-i Merkeziye seçmiş, fakat bu seçimden sonra çalışmalarına son vermeyip zaman zaman Balıkesir'de bulunan üyeler, önceleri Alaca Mescit'te, daha sonra da Kuvayı Milliye Karargâhı olarak kullanılan Dârül-Nâfia Medresesi'nde toplanarak yapılan çalışmalarını gözden geçirmiştir. Nitekim ilk silâhlı mukabele kararının alınması ve ilk Kuvayı Milliye birliğinin teşkili işte bu şekilde yapılan Redd-i İlhak Heyeti toplantılarında kararlaştırılmıştır.

Haziran ayı sonlarına doğru çalışmaları gözden geçirmek için toplanan Redd-i İlhak Heyeti, 24/25 Haziran 1919 gecesi 20 Mayıs 1919'da Alaca Mescit'te seçilen ilk Hey'et-i Merkeziye yerine, bu defa Zarbalı Hulusi, Mehmet Sabri, Yörük İbrahim, Basribey-zâde Şevki, Mehmet Vehbi, Ocaklı-zâde Talât ve Hacı İslâm-zâde Rasim Bey'den meydana gelen yeni bir heyet seçmiştir, (299)

Temmuz ayı başında, "Ayvalık'taki kuvvetlerin Muradeli ve Tırfilli istikâmetinde çekilmesi ve Bergama'da müsademenin başlaması üzerine, vaziyet kesb-i ciddiyet etmiş olduğundan", yeni tedbirler alma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine "Para Toplama ve Asker Alma", "Teşkilât" ve "İrtibat" komisyonları kurularak teşkilâtlanma yeniden gözden geçirilmiş, "Teşkilât Hey'eti Riyaseti'nin ve bütün faaliyetin idaresinin Hâcim Bey tarafından icrası" kararlaştırılmıştır. (300)

İşte Hacı Bey Hâtıratındaki "9.7.35, beni bugün Reis-i Umûmî de yaptılar. Şimdi Vatanın bütün mes'uliyeti benim üzerime yükleniyor." şeklinde kaydettiği not ile bu durumu anlatmaktadır. (301)

(299) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar N.1, 24/25 Haziran 335, s.1

(300) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar N.12, 9 Temmuz 335, s.4

(301) Çarıklı, a.g.e., s.23; Şerafettin Turan, Bunu "Beni Reisi Cumhuriyet seçtiler." şeklinde kaydetmektedir ki, bu ifade herhalde yanlışlıkla bu şekilde kaydedilmiştir. Bkz. Turan, a.g.m., s.151

Haziran ayı sonuyla Temmuz ayı bağlarında yapılan bu toplantılar, kongre olarak kabul edilmediği için, Hey'et-i Merkeziye, 19 Temmuz tarihli toplantısında, "Temmuzun otuzuncu günü kaza ve nahiyelerden seçilecek ikişer zât ile Merkez Teşkilât Hey'eti ve âzaları, Levâzım Hey'etinden 1, Maliye Hey'etinden 2 zâtın hazır bulunması suretiyle, Hey'et-i Umûmiye'nin teşekkül etmesi" kararını almıştır. (302)

30 Temmuzda açılması kararlaştırılan kongre daha sonra şartların zorlaması üzerine, 26 Temmuzda toplanmış, Kongre Reisliği'ne de Hacim Muhittin Bey seçilmiştir. Hacim Bey, bu kongrede Hey'et-i Merkeziye üyeliğine de seçildiği için, 9 Temmuzda getirildiği Merkez Teşkilât Hey'eti Reisliği görevinden ayrılarak yerine daha önce olduğu gibi tekrar Mehmet Vehbi Bey seçilmiştir. (303)

Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri'ndeki kararlar incelendiği zaman görülür ki, Özalp ve Millî Takvimde kongre olarak gösterilen yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi, "Redd-i İlhak Hey'eti (Hey'et-i Faale)" toplantıları olarak kabul edildiği için ilk kongre olarak da işte bu 26-31 Temmuz 1919 kongresi kabul edilerek, Eylül ayında toplanan kongrede "Millî İkinci Balıkesir Kongresi" kabul edilmiş olduğu açıkça görülür. (304) Eylül kongresinden sonra toplanan kongrelerle ilgili geniş bilgilere yer veren İzmir'e Doğru gazetesinde de bu sıralama kabul edilmiş, Kasım ayında toplanan kongre üçüncü, Mart ayında toplanan kongre de dördüncü kongre olarak isimlendirilmiştir. (305)

İşte bütün bu tespitlerin de açıkça gösterdiği gibi Balıkesir'de toplanan ilk kongre, 26-31 Temmuz 1919 tarihleri arasında toplanan ve kendisine, "Balıkesir Millî Kongresi" adını veren kongredir. Bazı eserlerde, bu kongrenin,

(302) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar N.16, 19 Temmuz 335, s.7

(303) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar N.17, 1 Ağustos 335, s.8

(304) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar N.12, 12 Eylül 335, s.12 ve karar N.37, 4 Teşrinievvel 335, s.13

(305) İzmir'e Doğru, 20 Teşrinisani 335, N.2, s.2, sü.4 ve 10 Mart 336, N.40, s.2, sü.4

30 Temmuzda sona erdiği ileri sürülmekte ise de, Albay Kâzım Bey'in 31 Temmuz 1919 günü Harbiye Nezaretine çektiği telgrafta, "bu gün müzakerelerin hitâm bularak içtima'a nihayet verecekleri" ifadesinden, kongrenin 31 Temmuz günü sona ermiş olduğu açık olarak anlaşılmaktadır. (306)

II. Balıkesir Kongresinin Toplanma Tarihi

26-31 Temmuz 1919 tarihlerinde birincisi toplanan Balıkesir Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Hey'eti aylık kongrelerinden ikincisi'nin normal olarak Ağustos ayında toplanması gerekirken, bu ay içerisinde Alaşehir Kongresi toplandığı için Balıkesir'de ayrı bir kongre toplanmamıştır. Hatta, 20 Ağustos tarihinde toplanan Merkez Teşkilât Hey'eti, "kongre miadı geldiği halde, teşkiline teşebbüs olunmadığı cihetle kongrenin akdine" (307) karar vermişse de, Hacim Bey'in Alaşehir'de bulunması sebebiyle bu karar gerçekleştirilememiştir. Hey'et, 12 Eylül tarihli toplantısında da, "Temmuz Kongresi'nin 14.ve 29.maddelerine tevfi kan merkezden intihâbı icâb eden 21 zâtın, birer tane merkeze merbût nevâhîden gelmek üzere, nevâhîden de birer zâtın i'zâmı hususunun mahallerine telefonla tebliği" kararlaştırılmış (308) Hacim Bey'in, 14 Eylül tarihinde Balıkesir'e dönmesinden sonra, "16 Eylül günü saat 14.00 te 2.Balıkesir Kongresi küşât edildi." (309)

Bu kongrenin toplanma tarihi olarak, Özalp, 13 Eylül tarihini veriyor. (310) Millî Takvim'de de aynı tarih verilmekte ve kongrenin, 27 Eylül tarihinde sona erdiği belirtilmektedir. (311) Hacim Bey Hâtıralarında bu kongre hakkında bilgi verirken, "bu defa beni Reis intihab ettiler." Ben, "Alaşehir Kongresi ile seyahatime dair izahât verdim." (312)

(306) Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.38, Aralık 1961, Vesika No.919

(307) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar No.3, 20 Ağustos 335, s.11

(308) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, karar No.34, 12 Eylül 335, s.12

(309) Çarıklı, a.g.e., s.57-58

(310) Özalp, a.g.e., c.1, s.56

(311) Kutay, a.g.m., s.24

(312) Çarıklı, a.g.e., s.58

diyerek kendisinin bizzat kongrede bulunduğunu ifade etmektedir.

Bu duruma göre Özalp'ın verdiği ve Millî Takvim'de de gösterilen 13 Eylül tarihi hatalıdır. Çünkü, kongrenin açılışına bizzat katılan, kongre reisi seçilen ve seçimlerden sonra da kongreye Alâşehir Kongresi ve seyahati hakkında izahat veren Hacim Muhittin Bey, 13 Eylül tarihinde henüz Balıkesir'de değildir. Hacim Bey'in Hâtıralarından anladığımız göre, Hacim Bey, Alâşehir Kongresinden sonra çevrede bir takım temas ve incelemelerde bulunmuş, daha sonra Balıkesir'e dönmek üzere yola çıkmıştır. Hacim Bey 13 Eylül günü Sındırgıdan, 14 Eylül günü de Bigadiç'ten geçerek aynı gün öğleden sonra Balıkesir'e gelmiştir. Hacim Bey Balıkesir'e geldiğinde, burada toplantı halinde bir kongre ile değil, "adeta dağılma derecelerine gelmiş" bir teşkilât ile karşılaşmıştır. (313) Hatta, döndükten sonra Merkez Hey'eti ve Belediye Reisi Keçeci Hafız Mehmet Emin Bey'den gördükleri kötü muamele dolayısıyla Hey'et-i Merkeziye'de görev almayacağını da ifade etmiştir. (314)

Hey'et-i Merkeziye'nin kongre için nahiye ve kazaların üye göndermelerini, 12 Eylül tarihinde kararlaştırdığı, seçimin yapılarak bu üyelerin kongreye katılmalarının sağlanması, o günün şartları dikkate alındığında, hemen ertesi gün olan 13 Eylül günü bunların kongreye katılabilmeleri mümkün değildir. Buna göre de 2. Balıkesir Kongresi, 16 Eylül günü toplanarak çalışmalarını 22 Eylül tarihinde tamamlayarak dağılmıştır. (315)

III. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi

Eylül ayında toplanan II. Balıkesir Kongresinden sonra III. Balıkesir Kongresi'nin normal olarak Ekim ayı içerisinde toplanması gerekirken Sivas Kongresi ve onu takip eden gelişmeler sebebiyle Ekim ayında Balıkesir'de kongre toplanmamıştır.

(313) Aynı eser, s. 57

(314) Aynı eser, s. 58

(315) Aynı eser, s. 67; Sarıhan, a.g.e., c. 2, s. 107, 119; Jasesvke, a.g.e., 1970, c. 1, s. 64; Kocatürk, a.g.e., s. 95

II. Balıkesir Kongresinde Mustafa Kemal Paşa'nın, Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'la Anadolu'nun irtibatı kesildikten sonra Kumandanlıklara gönderdiği ve "mukadderat-ı milletin takrir ve tesbiti zımında bir Umûmî Kongrenin fevkalâde olarak aktine ihtiyaç hâsıl olması me'muldür" diyerek buraya katılacak üyelerin şimdiden seçilerek hazır bulunmalarını isteyen telgrafi⁽³¹⁶⁾ okunarak kongrede, toplanacak Umûmî Kongreye katılacak delegelerin seçimleri yapılmış⁽³¹⁷⁾, fakat daha sonra bunun "siyasetle uğraşmak" olacağı ileri sürülerek her kazanın kendi temsilcisini kendisinin seçmesi kararlaştırılmıştır.⁽³¹⁸⁾ Kongrenin dağılmasından sonra Hacim Bey alınan bu kararın uygulanmasını sağlamak maksadıyla 10 Ekim 1919 tarihinde, Hareket-i Milliye Redd-i İlhak sahası içinde bulunan kazaların Umûmî Kongreye katılacak temsilcilerini seçmesini isteyen bir telgraf yayınlamıştır. Bu telgraf, Bursa'dan Osman Nuri Bey tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya, Hacim Bey'in ayın 20'sinde toplanacak kongreye delege istediği şeklinde intikal ettirilince⁽³¹⁹⁾ Mustafa Kemal Paşa, 14 Ekim'de Ali Fuat Paşa, Bekir Sami Bey ve Kâzım Bey'e çektiği telgrafta bu kongrenin toplanmasına lüzum kalmadığı belirtilerek bundan sonra ayrı ayrı faaliyette bulunulmamasını istemiştir.⁽³²⁰⁾

Hacim Bey bu telgrafa verdiği cevapta, kendisinin daha önceki isteğe uyarak böyle bir tebligatta bulunduğunu ve kendisinin, bu konuda şahsi bir isteğinin bulunmadığını belirtir ve böylece bu kongre meselesi de kapanmış olur.⁽³²¹⁾ Bundan sonra Ekim ayı mebus seçimi ve Anzavur meselesi ile uğraşılarak geçirildiği için kongre toplanamamıştır. Buna rağmen bazı eserlerde, 10 Ekimde Balıkesir'de bir kongre toplandığı ileri sürülmüşse de⁽³²²⁾ böyle bir olay söz konusu değildir.

(316) Atatürk, a.g.e., c. III, vesika No. 55, s. 950-951

(317) Çarıklı, a.g.e., s. 61-62

(318) Aynı eser, s. 66

(319) Atatürk, a.g.e., c. III, vesika No. 155a, s. 1097-1098

(320) Aynı eser, c. III, vesika No. 155c, s. 1099

(321) Çarıklı, a.g.e., s. 91-93; Özalp, a.g.e., c. I, s. 62

(322) Türk İstiklâl Harbi, c. II, k. 2, s. 336; Tarih IV, s. 349

Ekim ayında kongre yapamayan, Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti, Kasım ayı içinde gelişen olaylar sebebiyle yeni bir kongre toplamak mecburiyetinde kalmış ve 19 Kasım 1919 tarihinde, aylık kongrelerinden Üçüncüsünü toplamıştır. Kongrenin toplanma tarihi konusunda ittifak vardır. (323) Fakat, kongrenin dağılma tarihi olarak farklı iki tarih karşımıza çıkmaktadır.

Aslında, 16 Kasım tarihinden itibaren, "Hareket-i Milliye'nin hâdim ve mürevvici" olan "İzmir'e Doğru" gazetesi yayınlanmaya başladığı için, bu kongre döneminden itibaren, İzmir Şimâli Mantıkası'ndaki faaliyetler hakkındaki bilgiler daha sağlıklı olmasına rağmen böyle bir çelişkinin nasıl ortaya çıktığını anlamak mümkün değildir.

Bu kongre hakkında oldukça geniş bilgi veren İzmir'e Doğru gazetesinin 20 Kasım 1919 tarihinde yayınlanan 2. sayısında, "Karasi, Saruhan Livaları Hareke-i Milliye'sinin şehri Hey'et-i Umûmiye içtima'larından üçüncüsü de dün Kuvayı Milliye Karargâhı'nda aktedildi." (324) şeklinde yer alan ibare-den bu kongre'nin, III. Balıkesir Kongresi olduğu; 23 Kasım 1919 tarihli 3. sayısında yer alan, "üç gün devam ederek Cuma akşamı müzakereler son bulmuştur" (325) ibaresinden de, bu Kongre'nin 21 Kasım 1919 Cuma günü sona erdiği açıkça anlaşılmaktadır. Buna ilâve olarak, Özalp, "19.11.1919'da toplanan kongre'nin "üç gün devam ettiğini" (326) belirtmiş iken, bu kaynaklara dayanarak hazırlanmış olan kronoloji ve diğer eserlerdeki çelişkili ifadeleri anlamak mümkün değildir.

Yukarıda bahsettiğimiz kaynaklara dayanarak hazırlanan kronolojilerde bu kongrenin dördüncü kongre olduğu (327) veya 29 Kasım'da sona erdiğini kaydetmektedirler. (328) Bu kongre, III. Balıkesir Kongresi olup, 19 Kasım 1919 da toplanmış ve 21 Kasım 1919 da sona ermiştir.

(323) İzmir'e Doğru, 20 Teşrinisani 335/1919, N.2, s.2; Özalp, a.g.e., c.1, s.75; Jaeschke, a.g.e., 1970, c.1, s.77

(324) İzmir'e Doğru, 20 T.sani 335/1919, S.2, s.2, sü.4

(325) İzmir'e Doğru, 23 Teşrinisani 335/1919, N.3, s.2, sü.

(326) Özalp, a.g.e., c.1, s.75

(327) Kocatürk, a.g.e., s.118

(328) Jaeschke, a.g.e., 1970, c.1, s.77; Saruhan, a.g.e., c.2, s.216 (Bu kongre için, "Üçüncü (Dördüncü?) Balıkesir Kongresi diyor)

IV.Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi

III.Balıkesir Kongresi'nde "Müdafaa-i Hukuk"a katılma kararı alınmasına rağmen,uzun bir aradan sonra,Balıkesir Kongresi'nin,"İzmir Şimali Mintikası Hey'et-i Umûmiye İçtima'ı" adıyla IV.âdefa toplandığını görüyoruz.

10 Mart 1920 günü toplanan Kongre'nin,toplanma tarihi konusunda ittifak vardır. Çalışmalarını 24 gün devam ettiren Kongre,23 Mart 1920 günü sona ermiştir.(329)

Kongreler'in sayısı ve toplanma tarihleri konusundaki çelişkileri ortadan kaldırmak maksadıyla yaptığımız bu açıklamaları özetlersek:

1)Balıkesir'de "Redd-i İlhâk Hey'eti"nin aylık olarak toplanmasını kararlaştırdığı Kongreler,her ay muntazaman toplanmamış,ancak,(4) Kongre toplanmıştır.

2)26-31 Temmuz 1919'da toplanan I.Balıkesir Kongresi kendisine,"Balıkesir Millî Kongresi" adını vermiştir.

3)16-22 Eylül 1919'da toplanan II.Balıkesir Kongresi ile 19-21 Kasım 1919'da toplanan III.Balıkesir Kongresi,"Karası,Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey'et-i Umûmiye İçtima'ı" adıyla toplanmıştır.III.Kongre'de "Müdâfaa-i Hukuk"a katılma kararı alınmıştır.

4)10-23 Mart 1920'de toplanan IV.Balıkesir Kongresi,"İzmir Şimali Mintikası Hey'et-i Umûmiye İçtim'ı" adıyla toplanmış ve bu kongrede Sivas Kongresi kararlarına iştirak etme kararı alınmıştır.

---

(329)Kongre'nin toplanma tarihi konusunda Bkz.İzmir'e Doğru,14 Mart 336/1920,N.42,s.2,sü.1-2;Özalp,a.g.e.,c.I,s.102;Saruhan,a.g.e.,c.II,s.369(bu kongre için,"Dördüncü Balıkesir Kongresi" diyor."İlk Kongre 28 Haziran-12 Temmuz,İkincisi 26-30 Temmuz'da toplanmış,Üçüncü Kongre 22 Eylül'de bitmişti." s.216'da,"Üçüncü (Dördüncü?) Kongre olarak verdiği 16-29 Kasım Kongresi'ne burada yer verilmemiştir.

Kongre'nin kapanış tarihi konusunda bilgi için Bkz.İzmir'e Doğru,24 Mart 336/1920,N.46,s.2 (23 Mart'ta sona ermiştir.);Özalp,a.g.e.,c.I,s.107 (Kongre'nin kapanış tarihi olarak yanlışlıkla 25 Mart tarihi veriliyor.)ayrıca Bkz.Türk İstiklal Harbi,c.II,k.2,s.36

I. BALIKESİR KONGRESİ (26-31 TEMMUZ 1919)
(BALIKESİR MİLLÎ KONGRESİ)

Balıkesir'de Redd-i İlhak Hey'eti'nin topladığı ilk kongre olan Balıkesir Millî Kongresi, Kuvayı Milliye'yi intizama sokmak maksadıyla Batı Anadolu'da yapılan kongrelerin de ilkidir. Bazı kaynaklarda "Balıkesir Hareket-i Milliye Kongresi" veya sadece "Temmuz Kongresi" olarak geçen bu kongre (330) 26 Temmuz 1919 günü toplanmıştır. Kongreye Balıkesir Merkez, Karasi Sancağına bağlı kaza ve nahiyelerle çevre kazalardan olmak üzere 18 merkezden gelen 48 delege iştirak etmiştir. (331)

Altı gün devam ederek, 31 Temmuz günü dağılan kongrede, bundan sonra yapılacak olan çalışmaların esası tesbit edilmiş, mücadelenin intizam ve disiplin içinde yürütülmesini sağlayacak teşkilâtlanmanın modeli ortaya konulmuştur. Bu model bölge çapında Yunan işgaline karşı yürütülecek Kuvayı Milliye faaliyetlerinin uygulamaya koyacağı pratik esaslardır.

Kongrede alınan kararlar 29 Madde halinde tesbit edilirken ayrıca kongre adına Padişah'a, Sadrazam'a ve İtilâf Devletleri'nin Mümessillerine birer telgrafla kongrenin toplanma gayesi ve kararları hakkında bilgi verilmiştir.

Balıkesir Millî Kongresi Kararları (332)

Balıkesir'de Yunan tecavüzâtına karşı müdâfaat ve mücâdelâtı tevhid ve tesbit etmek üzere, 26 Temmuz sene 1335 tarihinde teşekkül ve iştima eden Millî Kongre'nin ittihaz ettiği mukarrerât ber-vech-i âtidir:

Madde 1- Balıkesir Kazası nâmına murahhas Hâcim Muhiddin, Mehmed Vehbi, Sabri, Keçecizâde Hâfız Mehmed Emin, Yırcalı-zâde Şükrü, Arabacı-zâde Hacı Hâfız Mehmed, Kocabıyık-zâde Mehmed, Kunduracı Nuri, Basribey-zâde Şevki, Gönenli Osman, Keşkek-zâde Hacı Baha, Barutçu-zâde Süleyman; Bandırma nâmına Yahya Sezaî, Rıza; Burhaniye nâmına İbrahim, Hasan; Balya nâmına Mustafa Çavuş, İsmail; Soma nâmına Müfti-i sâbık Hafız Osman, Müftü İsmail; Erdek nâmına Said, Sâib; Akhi-

(330) Heyet-i Merkeziye Karar Defteri, K.N. 34, s.12

(331) Sarıhan, a.g.e., c.II, s.16

(332) Kongre Kararları, Hacı Muhiddin Bey'den alınmıştır.

sar nâmına Reşad, Kâmil, Hüsni; Kırk-Ağaç nâmına Ahmed Faik, Müderris Hüseyin; Sındırgı nâmına Mustafa, Şatır-zâde Emin; Giresun Nahiyesi nâmına Abdülğafur, Hatîb Mustafa; Fart Nahiyesi nâmına Dâniş, İbrahim; Kepsud Nahiyesi nâmına Basri, Hâfız Ârif; Şamlı Nahiyesi nâmına Hâfız Mehmed; İvrindi Nahiyesi nâmına Hâfız Hamid, Mehmed; Bigadiç Nahiyesi nâmına Emir-zâde Ali, Âzâ-zâde Mustafa; Konak-Pınarı Nahiyesi nâmına Lüt-fü Bey ve Efendiler'den teşekkül etmiştir. (333)

Madde 2- Kongre müzâkerâtı devam ettiği müddetçe riyasete Hâcim Muhiddin Bey, Kitâbete Abdülğafur ve Hasan Efendiler ve Reis Vekâletlerine Vehbi ve Sabri Beyler intihâb edilmişlerdir.

Madde 3- Teşekkül eden Kongremiz hiçbir Fırka-i Siyasiye ile alâkadar olmamakla beraber çetecilikten nefret ve teşkilât-ı muntazama dahilinde Yunanlılar'ı Anadolu'dan tardı etmeğe azmetmiştir.

Madde 4- Kongre'nin maksat ve gâyesi, istihlâs-ı vatanıdır. Her ne suretle olursa olsun siyâsetle iştigâli nefretle reddeder.

Madde 5- Kongre müzâkerâtı devam ettiği müddetçe sabahleyin gurubî saat '2'den '5'e ve '2' saat teneffüsten sonra '7'den '10'a kadar her gün içtimâi kabul etmiştir.

Madde 6- "Redd-i İlhâk" tâbiri, vaziyet-i hâzıraya göre nâkıs olduğundan bu tâbirin "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti" suretine ifrağı münâsib görülmüştür.

(333) Kongre kararları'nda yer alan isimler ve katılan kaza ve nahiyelerin isimleri Özalp ve Çarıklı tarafından farklı verilmiştir. Çarıklı'nın verdiği metinde Edremit ve Gönen yer almamaktadır. Özalp'ın verdiği metinde "Edremit namına Vâsıf, Mustafa, Hasan; Gönen nâmına İbrahim, Hasan" Bey ve Efendilerin katıldığı gösterilmektedir. Çarıklı'nın verdiği metinde yer alan İvrindi ve Bigadiç nahiyelerine Özalp'ın verdiği metinde yer verilmiyor. Her iki metindeki farklı listelerin karşılaştırılarak daha sağlıklı bir listenin hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Karşılaştırma için Bkz. Çarıklı, a.g.e., s.12; Özalp, a.g.e., c.1, s.43-44

Madde 7- Yunan'a karşı harekât devam ettiği müddetçe millî seferberlik umumî olup herkes hizmet-i vataniye ile mükelleftir. Yalnız şimdilik bazı menâtıktaki alınan tevellüdât-ı muhtelif erbâbı vazifelerinde ibka edilmek şartıyla, 300 den 309'a kadar ve icab-i hale göre diğer tevellüdat erbabı da peyderpey celp ve sevk olunacaktır.

Madde 8- Merkez liva'da olduğu gibi kazalarda dahi Teşkilât, Maliye, Levazım Hey'etleri teşekkül edecek ve kaza ve nevahiden gönderilen efradın masarifi bilâhare masarifi umumiyeden mahsub edilmek üzere kendilerine ait olacak ve başlarında eşraftan bir zat bulunacak ve cephede efradla beraber kalacaktır.

Madde 9- Takeb edilen gâyeye vusûl bütün harekâtı tevhi'd ve tesbit etmek için bir Hey'eti Merkeziye teşkil ve vezâifi tesbit olunmuştur.

Madde 10- Hey'eti Merkeziye'de kalacak azânın intihabından evvel mıntikalara taksim usulü teemmül edilmiş ve Balıkesir, Ayvalık, Bandırma, Akhisar, Soma olmak üzere '5' mıntıkaya bittefrik Balıkesir'den '2', diğer mıntikalardan birer zâtın intihabı takarrür etmiştir.

Madde 11- İcra edilen intihab neticesinde Hey'et-i Merkeziyeye Balıkesir nâmına Hâcim Muhiddin, Yörük-zâde İbrahim; Bandırma nâmına Gönenli Osman, Ayvalık nâmına Vâsıf; Akhisar nâmına Kâmil; Soma nâmına Hâfız Osman Bey, efendiler âzâ ve Balıkesir nâmına Şükrü, Hacı Baha; Bandırma nâmına Ömer; Ayvalık nâmına Hoca Mehmed; Akhisar nâmına Sındırgılı Azmi; Soma nâmına Niyazi-zâde Hüseyin Bey ve Efendiler mülâzimete intihab ve tefrik edilmişlerdir.

Madde 12- Hey'et-i Merkeziye'nin vezâifi ber-vech-i âti takarrür etmiştir:

1) Menâtik ve Hey'at-ı mahalliye, Kongre'ce kabul edilen şekil ve mesaisinde müstakil ve Hey'et-i Merkeziyenin murakabesine tâbidir.

2) Menâtik ve kazalar, hal edemedikleri hususatda Hey'et-i Merkeziye'nin delaletine müracaat ederler.

3) Kazaların deruhte edecekleri masarif bir bütçe mes'elesi olup hal ve idaresi Kongre'ye aittir.

4) Asker celb ve cem'inde halihazır menatığın şimdiye kadar vücade getirdiği hususata müdahale edemez.

5) Menatık-ı hazıra haricindeki mahallerin hareket-i milliye'ye temin-i iştirakine Hey'et-i Merkeziye çalışacaktır.

6) Menatıktan toplanıp techiz edilen askerin bir mın-tıkadan diğerine sevk ve iagesine Hey'et-i Merkeziye tavas-sut eder.

7) Hey'et-i Merkeziye, istihbarat ve vukubulan fecâ-yiin enzâr-ı medeniyeye arzı hususatını da idare edecektir.

Madde 13- Cebhelerdeki umum askerlerin iage, ilbas ve hastalarının tedavisi, teçhizatlarının ikmali ve ihtiyat bölükleri bulundurulması hususatını düşünüp vakt ve zamaniyle te'min için cebheler karargâhı gerilerinde bu işle meşgul birer Menzil Müfettişliği bulundurulması münasib görülmüştür.

Madde 14- Masarif-i ümumiyenin, her yerin cesamet ve serveti nisbetinde taksim edilmesi münasib görülmüş ve neticede Balıkesir kazası masarif-i ümumiyenin % 21 ine, Edremit % 17 sine, Burhaniye % 7 sine, Balya % 4 üne, Bandırma % 10 una, Gönen % 6'sına, Sındırgı % 4'üne, Gördes % 4'üne, Soma % 5'ine, Bergama % 2'sine iştirak etmesi tekarrur etmiştir.

Madde 15- Menzil teşkilâtı, Ayvalık, Soma, Akhisar cep-helerinde olacak ve bunlardan Ayvalık '1', Bergama '2', Akhisar '3', numaralı Menzil Müfettişliği nâmını alacaktır.

Madde 16- Zabitan ve efrada verilecek maşat ve ikramiye, mahallerinin takdir ve selâhiyetine terkedilmiştir.

Madde 17- Zahirinin İzmir'e men-i ihracı esas olmak üzere, tarz-ı icrası Hey'et-i Merkeziye'ye bırakılmıştır.

Madde 18- Kongrenin hitamında, Kongre'nin ne maksatla teşekkül ettiği hakkında Hâkipây-i Şâhâne'ye, Makam-ı Sadârete ve İtilâf mümessil-i siyasilerine birer ariza-i telgrafiye yazılması tekarrur etti.

Madde 19- Kongre'nin maksad-ı içtima'ı hakkında bir beyanname tanzimi ve münasib mahallere irsal ve ta'liki ten-
sib edildi.

Madde 20- Şehid olanların ailelerine, mecruhlara veri-
lecek hediye'nin miktar ve derecesi mahalleri takdirine bıra-
kılmıştır.

Madde 21- Kongre'nin küşadını telgrafla tebrik eden
Soma Kumandanı Hulûsi Bey'e teşekkür telgrafı çekilmesi ta-
karrur etti.

Madde 22- "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti"
namiyle hak edilecek olan mühürlerin yeknesak bir suretle
Hey'et-i Merkeziye tarafından yaptırılarak mahallerine gön-
derilmesi kabul edildi.

Madde 23- Her kaza heyeti, göndereceği gerek kuman-
dan ve gerek efrada birer vesika ita edecektir. Binaenaleyh
kumandanlar, millî orduya dahil olacak olan zabitan ve efrad-
dan vesikasız olanları kabul etmeyecek, vesikalarda almış ol-
dukları eşya ve paranın miktarı muharrer bulunacaktır.

Madde 24- Hey'et-i Merkeziye'nin hesabat ve muamelâ-
tını tedvir için kâfi kâtib ve muhasib istihdam edilmesi ve
bunlara verilecek maaşatın miktarının tâyini hususu Hey'et-
i Merkeziye'nin selâhiyeti dahilindedir.

Madde 25- Âhali yedinde bulunan silâhların toplanma-
sı esas olarak kabul edilmiştir. Yalnız bazı mahallerin hu-
susiyetine binâen bu hususta yapılacak icraat ora Hareket-i
Milliye Hey'etlerinin idare ve icraatına bırakılmıştır.

Madde 26- Yunanlılar'la hiç bir surette müzakere e-
dilmemesi tensib edilmiştir.

Madde 27- Yunanlılar'ı memleketimizin her tarafından
tard edinceye kadar harbe devam etmek, vezaifin en birincisi
olmak üzere kabul edilmiştir.

Madde 28- Vazife-i vataniyeye davet edilip de gitme-
mek için firar edenlerle cepheden firar edenlerin aileleri-
ne dokunulmamak şartıyla kendileri memleket haricine çıkarı-
lacak ve mümkün olursa Yunan tarafına gönderilecektir.

Madde 29- Kongre, Eylül ibtidasında 100 kişilik olmak ve her mahallin vereceği paranın yüzdesi nisbetinde âzâ iştirak etmek üzere tekrar içtima edecektir.

KONGRE'NİN PÂDİŞAH'A ÇEKTİĞİ TELGRAF

ATEBE-İ FELEK-MERTEBE-İ CENÂB-I HİLÂFET-PENÂHÎ'YE

On asırdan beri Türk'ün zafer teranelerine bir ma'kes olan sevgili Anadolu'muzun aziz kalbgâhına saldıran sefil bir düşmanın vahşiyâne savletleri yurdumuzun matemdar âfakında derin bir velvele-i heyecan husule getirdi. Tarihî sîne-i hâdisatına en muazzam bir âbide-i saltanat rekzeden büyük Osman Gâzi'nin ruh-ı giryânı bir hâle-i nur içinde Türk'e en büyük vazifesini ihtar ediyor. Bu semâvî davete icabet eden biz Garbî Anadolu mümessilleri, büyük Hakanımız zın hep iclâl ve nebalete bir timsal-i nevin olan tahtgâh-ı saltanatı etrafında müttehiden toplanarak kudsî vatanımızın halâsını temin için bir Millî Kongre halinde içtima ettik. Zafer ve şan için dökülen Türk ve islâm kanlarının bir ma'kes-i la'l-gûnu olan hilâlimizi ebediyen çığnemek isteyen Yunanlılar'ı memleketten tard edinceye kadar mücadele etmeğe ahd ü peymân ile küşad edilen Kongremiz, herşeyden evvel Zât-ı akdes-i Hilâfet-penâhi'ye fart-ı ubudiyet ve sadakati bir şîâr-ı esas olarak kabul etmiş ve şanlı Fâti'h'in bir vedia-ı kıymetdarı olan İstanbul tacgâh-ı saltanatını ser-nigûn ettirmemek için millî düşmanlarımızla sonuna kadar muharebeye karar vermişdir.

Validelerimizi parçalayan, zümrüdîn ovalarımızı harabezâra çeviren, hemşirelerimizin bîkr ve ismetlerini çığneyen Yunan süngüleri ecdadımızın kudsî mezarlarını inletirken bizlerin bî-hareket kalmasına imkân olmadığını bütün âlem-i beşeriyete karşı fiilen isbat edeceğiz.

Bu ateşin karar-ı millîye, ruhlarımızdan kopan sadayı ubudiyetimize terdifen südde-i seniyye-i hazret-i tâcdâriye arzına mücaseret ve "Padişahım, devletinle, milletinle, iclâlinle çok yaşa!" duâ-yı hâlisânesini ref'-i bârigâh-ı ahadiyet eyleriz. Ferman.

SADÂRET MAKÂMINA ÇEKİLEN TELGRAF

MAKAM-I SÂMÎ-İ SADARET-İ UZMÂ'YA

Her türlü hukuk-ı tarihiyye ve uhud-ı medeniyyenin ahkâm-ı sarıhasını çığnelerek Anadolumuza taarruz eden Yunanlılar'ın vahşiyane savlet ve cinayetleri bütün Türklük ve müslümanlık âleminde hakiki bir endişe-i hayat ve rasîn bir hareket-i milliye husule getirdi. Düvel-i medeniyyenin mümessilleri gözleri önünde Yunanlılar'ın bilâ-tereddüd ika' ettikleri vahşet ve zulümlerin dehşet ve fecayi'i, hukuk ve saadet-i beşer namına hareket eden medenî kitleleri tarîk-i insaf ve hakkaniyete isâl etmesi lâzım gelirken, pâymâl olan ismet ve hayatımızın hiç bir taraftan müdafaa edilmediğini gören bizler, kendi silâhlarımızla ve kendi sinelerimizle namus ve hayatımızı kurtarmağa ahd ü peymân eyledik. Sarılmaz bir iman-ı millînin mevlûdu olan bu karar-ı kat'imi zi daha müsmir bir şekile ifrağ ve düşman-ı tarihîmiz olan Yunanlılar'ı Anadolu'dan taretmeği temin için millî bir kongre halinde içtima ettik.

Zât-ı akdes-i hazret-i hilâfet-penâhînin tahtgâh-ı saltanatı etrafında fart-ı sadakatle toplanarak istihlâs-ı vatan için sonuna kadar mücadeleye karar veren Kongremiz, netice-i müzakeratta taktir ettiği ber-vech-i zîr mevaddı, hükümet-i seniyyemize arza mücaseret eyler:

1- Wilson prensiplerinde de kabul edildiği veçhile, Anadolu Türk ve islâmdır. Bu aziz yurda hiç bir düşman ayak basamaz, basmağa mücaseret edecek olan düşmanları ölünceye kadar kahr etmeğe bütün Anadolular azm etmiştir.

2- Bu esaslı temin edecek olan hükümetimize bütün kuva-yi maddiye ve mâneviye ile zahîriz.

3- Millî Kongremiz, hiç bir fırka ve meslek ihtirasiyle hareket etmiyen vatanperverlerden müteşekkildir. Gâyemiz yurdun halâsıdır. Bu fiilen temin edildikten sonra, harekât-ı milliye tavakkuf edecektir.

4- Merkez-i saltanatımıza ebediyen tâbi ve sâdık kalarak bu gâyeye vâsıl olmağa çalışacak ve bu hususta her türlü mevani ve müşkülâtı izale edeceğiz.

İTİLÂF DEVLETLERİ MÜMESSİLLERİNE ÇEKİLEN TELGRAF

İNGİLTERE, AMERİKA, FRANSA, İTALYA MÜMESSİL-İ SİYASİLERİNE

On asırdan beri Türkler'in en mukaddes ve asîl bir yurdu olan Anadolu'nun bakir topraklarına, seciye-i esasiyeleri zulm cinayetten başka bir şey olmayan Yunanlılar'ın her türlü hukuk-i tarihiye ve milliye hilâfına olarak ayak bastıkları günden beri bütün Türklük ve müslümanlık âleminde şedîd bir galeyana husule geldi. Milletlerin hayat ve saadeti nâmına harbettiklerini dermeyen eden düvel-i fahîme-i medeniyenin hissiyat-ı adaletkârîlerine itimad gösteren Türkler, dört senelik bir mücadele-i mütemadiyeden sonra Cemiyet-i Akvam gibi beşeriyetin kâfil-i halâsı olan desâtir-i ulviye nâmına teslim-i silâh etmişlerdir. Heyhat ki, düvel-i medeniye, bu suretle silâhları alınan Türkler'i bugün züm-rüdîn ve yeşil ovalarımızı zulümleriyle, gadrleriyle bir harabezâr-ı mateme çeviren, kadın ve çocuklarımızı gaddar süngüleri altında parçalayan, hemşirelerimizin enkaz-ı bîkr ve ismeti üstünde medeniyet teraneleri yükselten, mukaddes mabetlerimizi meyhanelere tebdîl eden bir vahşi milletin cinayetkâr hücum ve savletlerine maruz bıraktılar. Bu itibar ile, muhterem düvel-i muazzamanın mümessillerinin hak ve hakikat nâmına tanzim ettikleri raporlarda da mezkûr olan ve kalb-i medeniyeti ebediyyen cerihadar edecek kadar cânîyâne olan Yunan zulm ve fecayii karşısında biz Türkler, sırf istihfaz-ı hayatımız için millî silâhlarımıza sarılmak mecburiyetinde kaldık. Ebedî ve tarihî düşmanımız olan Yunanlılar'dan topraklarımızı tathîr edinceye kadar mücadeleye karar verdik. Karasi, Saruhan ve civarı havalisi ahali, âmal-i milliyelerini daha müsbet ve müsmir bir şekilde tâyin ve izhar için, 26 Temmuz sene 335 tarihinde büyük bir Millî Kongre akdini tahrir ettiler. İşte bu Kongrede ahali ve Kuva-yi Milliye mümessilleri sıfatıyla isbat-ı vücut eden bizler, düvel-i muazzamanın sımâh-ı ittîlâ ve hakkaniyetine ber-vech-i zir mukarreratı iblâğ eyler:

1- Anadolu, ekseriyeti kahire-i nüfus, an'anat-ı tarihiye, temayülât-ı milliye, umran ve medeniyet-i maziyye iti-

barıyla tamamiyle Türk ve islâmdır. Sulh-ı cihana esas itti-
haz edilen Wilson prensiplerini mucibince de Anadolu'nun hiç-
bir yeri ecnebilere teslim edilemez.

2- Anadolu Türkleri, Wilson prensiplerinin 12 nci mad-
desinin derhal tatbik edileceğine ve Amerika gibi muazzam
bir devlet-i medeniyenin muhterem Reis-i Cumhuriyeti tarafından
Amerika milleti nâmına irad edilen sözlerin yalanlardan i-
baret olamayacağına kanidirlir.

3- Anadolu Türkleri, yurdları afâkı Yunan'ın mülev-
ves bayrağından kurtarıncaya kadar millî muharebeye katiyyen
azm etmişlerdir. Bu gâyeye vüsul için her türlü müşkülât ve
mevâni'yi zîr-ü-zeber edecekler ve hiç bir tavsiye ve ihtarı
kabul etmeyeceklerdir.

4- Harekât ve mücadelât-ı milliyenin istihdaf ettiği
maksat, sırf istihlâs-ı vatandır. Bu ulvî gâye fiilen temin
edildikten sonra bütün harekât-ı milliyeye nihayet verile-
ceğini taahhüd ederiz.

5- Asrî medeniyenin bütün esasatından düvel-i muazza-
manın irşadat-ı medeniyeleri sâyesinde istifade etmek ve bu
suretle şarkda âmil-i sulh ve müsâlemet olacak olan Osmanlı
Devletini kavî ve zinde yaşatmak isteyen Türkler, tarihen,
milliyeten, nüfusen tamamiyle haksız olan Yunan işgali devam
ettikçe Şark'ın unsur-ı şûriş ve ihtilâli olacaklarından do-
layı müteessirdirler.

6- Binaenaleyh, cihanı ebedî bir sulha mazhar etmek
gibi bir emel-i mübeccel ile kılıçlarını çektiğini ilân eden
düvel-i fahima-i medeniyenin maksad-ı temin-i müsâlemet ise,
Anadolu'yu hemen ecnebi işgallerinden halâs etmeli ve Türk'
ün hukuk-ı sarîhasını kabul etmelidir.

7- Aksi taktirde Türk, son zerre-i hayatını da sarf
edecek ve fakat hiç bir kuvvet ve tehdit karşısında hiç bir
zaman işgalleri kabul etmeyecektir.

Hareket-i Milliye Kongresi
Reisi ve Balıkesir Murahhası
Hacim

Reis Vekili
Eşrafdan Vehbi

Reis Vekili
Eşrafdan Sabri

Balıkesir Murahhası
Keçeci-zâde
Hâfız Mehmed Emin

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Yırcalı-zâde
Şükrü

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Kocabıyık-zâde
Mehmed

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Kunduracı-zâde
Nuri

Balıkesir Murahhası
Gönen Eşrafından Osman

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Barutçu-zâde
Süleyman

Bandırma Murahhası
Eşrafdan Rıza

Burhaniye Murahhası
Eşrafdan Kâtip-zâde Osman

Edremit Murahhası
Eşrafdan Horanlı
Hasan Kâmil

Edremit Murahhası
Eşrafdan Mustafa

Gönen Murahhası
Eşrafdan İbrahim

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Arabacı-zâde
Hacı Hâfız Mehmed

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Beypazarı-zâde
Hâfız Mehmed

Balıkesir Murahhası
Basribey-zâde Şevki

Balıkesir Murahhası
Eşrafdan Keşkek-zâde
Hacı Bahaaddin

Bandırma Kazası Murahhası
Eşrafdan Yahya Sezai

Burhaniye Kuva-yi
Milliye Kumandanı Hamdi

Burhaniye Murahhası
Eşrafdan Müftü
Hoca Mehmed

Edremit Murahhası
Eşrafdan Vasıf

Gönen Murahhası
Eşrafdan Hasan

Balya Murahhası
Eşrafdan Mustafa

Balya Murahhassı
Eşrafdan İsmail

Soma Murahhassı
Müfti-i sâbık Osman

Soma Murahhassı
Müfti İsmail Hakkı

Erdek Murahhassı
Eşrafdan
Hacı Eminbey-zâde Said

Erdek Murahhassı
Eşrafdan
Seydiefendi-zâde Sâib

Sındırgı Murahhassı
Eşrafdan
Zühtübey-zâde Mustafa

Sındırgı Murahhassı
Eşrafdan Şatır-zâde Emin

Akhisar Kuva-yi Milliye
Kumandanı Hüsnü

Akhisar Murahhassı
Eşrafdan Kâmil

Akhisar Murahhassı
Eşrafdan Reşad

Kırkağaç Murahhassı
Eşrafdan Ahmed Faik

Kırkağaç Murahhassı
Müderri Hüseyin

Fart Nahiyesi Murahhassı
Müderri İbrahim

Fart Nahiyesi Murahhassı
Eşrafdan Dâniş

Kebsud Murahhassı
Eşrafdan Hafız Ârif

Kebsud Murahhassı
Eşrafdan Basri

Giresun Murahhassı
Eşrafdan Müfti-zâde
Abdulgafur

Giresun Murahhassı
Eşrafdan Hatîb Mustafa

Şamlı Murahhassı
Eşrafdan Hafız Mehmed

İvrindi Murahhassı
Eşrafdan Hafız Hamid

İvrindi Murahhassı
Eşrafdan Mehmed

Bigadiç Murahhassı
Eşrafdan Emîr-zâde Ali

Bigadiç Murahhassı
Eşrafdan Âzâ-zâde Mustafa

Konakpınar Nahiyesi
Murahhassı Eşrafdan Lütfü

Balya Murahhassı
Eşrafdan İsmail

Soma Murahhassı
Müfti-i sâbık Osman

Soma Murahhassı
Müfti İsmail Hakkı

Erdek Murahhassı
Eşrafdan
Hacı Eminbey-zâde Said

Erdek Murahhassı
Eşrafdan
Seydiefendi-zâde Sâib

Sındırgı Murahhassı
Eşrafdan
Zühtübey-zâde Mustafa

Sındırgı Murahhassı
Eşrafdan Şatır-zâde Emin

Akhisar Kuva-yi Milliye
Kumandanı Hüsnü

Akhisar Murahhassı
Eşrafdan Kâmil

Akhisar Murahhassı
Eşrafdan Reşad

Kırkağaç Murahhassı
Eşrafdan Ahmed Faik

Kırkağaç Murahhassı
Müderris Hüseyin

Fart Nahiyesi Murahhassı
Müderris İbrahim

Fart Nahiyesi Murahhassı
Eşrafdan Dâniş

Kepsud Murahhassı
Eşrafdan Hafız Ârif

Kepsud Murahhassı
Eşrafdan Basri

Giresun Murahhassı
Eşrafdan Müfti-zâde
Abdulgafur

Giresun Murahhassı
Eşrafdan Hatîb Mustafa

Şamlı Murahhassı
Eşrafdan Hafız Mehmed

İvrindi Murahhassı
Eşrafdan Hafız Hamid

İvrindi Murahhassı
Eşrafdan Mehmed

Bigadiç Murahhassı
Eşrafdan Emîr-zâde Ali

Bigadiç Murahhassı
Eşrafdan Âzâ-zâde Mustafa

Konakpınar Nahiyesi
Murahhassı Eşrafdan Lütfü

Balıkesir Millî Kongre Kararlarının Özellikleri,
Önemi ve Sonuçları

Kongre kararlarını, gözden geçirdiğimiz zaman, elde edeceğimiz sonuçları şu şekilde tesbit ve sıralamak mümkündür:

1- Kongre, İstanbul Hükümeti ve İtilâf Devletleri tarafından savaş suçlusu ilân edilen, "İttihat ve Terakki" ile ve diğer herhangi bir siyasî düşünce, hareket ve parti ile alâkasının olmadığını kesin bir şekilde ortaya koyma ihtiyacı duymuştur. Bunu karar haline getirerek ilân etmiştir. (Madde 3 ve 4)

İttihatçılık konusu, Millî Mücadele'de muhaliflerin ve özellikle İngilizlerin en çok işledikleri konulardan biri olduğu için bu konu Sivas Kongresi gündemine de girmiştir. Sivas Kongresi'nin ilk üç günlük çalışması bu konuya ayrılmış, kongreye katılan bütün delegeler teke tek ittihatçılıkla alâkalarının olmadığını ve ittihatçılığı diriltmeye çalışmayacaklarına dair yemin etmişlerdir. (334)

Gerek Sivas Kongresi, gerekse Balıkesir Millî Kongresi'nin kararına rağmen İtilâf Devletleri ve İstanbul Hükümeti Kuvayı Milliye'yi ittihatçılıkla suçlamaktan vazgeçmemiştir. (335)

Balıkesir Kongresi'nin bu konudaki açık tavrı ve ittihatçılığın karşısında olduğuna dair kararına rağmen, Kongre'nin bittiği gün, bunu, "yeni bir ittihatçılık oyunu" olarak değerlendiren Hürriyet ve İtilâf Fırkası Balıkesir Şubesi mensupları, merkeze çektikleri bir telgrafta, Kongre kararlarıyla hiçbir ilgilerinin olmadığını merkeze bildirmişlerdir. (336) Hürriyet ve İtilâf Fırkası Balıkesir Şubesi Reisi olmasına rağmen (337), Kongre'ye, Balıkesir Delegesi olarak alınan Basribey-zâde Şevki ile Hey'eti Merkeziye'ye yedek üye seçilen Hacı Baha, bir müddet sonra Hey'eti Merkeziye'ye müracaat ederek Kuvayı Milliye faaliyetlerine devam edemeyeceklerini ileri sürerek ayrılmışlardır. (338)

(334) Atatürk, a.g.e., c.I, s.88

(335) Moralı, a.g.e., s.7 (İttihat ve Terakki yavrusu)

(336) Goloğlu, a.g.e., s.48; Çarıklı, a.g.e., s.27, 28

(337) Ses, 20 Şubat 1335/1919, N.19, s.2, s.3

(338) Hey'eti Merkeziye Karar Defteri, K.N.36, 3 T.evvel

İşte bu durum, birliğin sağlanarak, birlikte mücadele edilmesinin önüne çıkan en büyük engel olarak bütün Millî Mücadele boyunca etkisini göstermiştir. Karasi Sancağı dâhilinde Millî Mücadele'nin başlamasına büyük katkısı olan, Mutasarıf Ahmet Hilmi Bey de, İttihatçılar'la işbirliği yaptığı iddiasıyla görevden alınmıştır. (339)

2-Balıkesir Millî Kongresi'nin dikkatimizi çeken diğer bir kararı da, "çetecilikten nefret ve teşkilât-ı muntazama dâhilinde" çalışmayı esas aldıklarına dair karardır. (Madde 3)

"Çeteler" ve "çetecilik" suçlaması, Kuva-yı Milliye'yi gözden düşürmek için en fazla üzerinde durulan bir konudur. Daha teşkilâtlar ortaya çıkmadan önce, işgal tehditleri karşısında yapılan çalışmalar, "Ocakçı" veya "İttihatçı" çeteciliği olarak vasıflandırılıp halkın destek olmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. (340)

Daha başlangıcından itibaren, Karasi Sancağı dâhilinde Rum çeteleri dışında, bahsedildiği gibi bir çetecilik faaliyeti görülmemesine rağmen, (341) adı hırsızlık çeteleri, bu şekilde bir çetecilik faaliyeti olarak gösterilmek istenmiştir. Kongre'nin bu konudaki açık kararına Kuva-yı Milliye faaliyetleri, muntazam birlikler eliyle yürütülmesine rağmen bu suçlamadan kendini kurtaramamıştır. Bu durum, Talat Paşa'nın, "bundan sonra çeteciliğe başlayacağız." şeklindeki sözlerinden ortaya çıkmakta ve adeta, İttihatçılık'la çetecilik eş anlamda kullanılmaktadır. (342) Avrupa basını da Millî Mücadele'yi "çetecilik" olarak isimlendirmektedir. (343)

3-Balıkesir Millî Kongresi, mücadeleyi, muntazam bir teşkilât eliyle yürütmek maksadıyla iyi bir teşkilâatlanma modeli ortaya koymuştur. Bu maksatla:

(339) Çarıklı, a.g.e., s.32-33

(340) Sabah, 18 Şubat 1335/1919, N.10510, s.2, sü.3 (Ocakçı çeteleri); İttihatçılık ve komitacılık suçlamaları için Bkz. Sina Akşir, İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele, Cem Yayınevi, İstanbul-1983, s.386-387-, 392, vd.

(341) Ses, 20 Şubat 1335/1919, N.19, s.2

(342) Gökbilgin, a.g.e., 1.kitap, s.8, n.1

(343) Çarıklı, a.g.e., s.34

a)Teşkilât,Maliye ve Levâzım Hey'etleri teşkil edilmiştir.(Madde 8)

b)Hey'et-i Merkeziye teşkil edilerek,harekâtın idaresinin,bölge capında tek elden yürütülmesi sağlanmıştır.(Madde 9)

c)Menzil Müfettişlikleri kurularak,cephelerinin emniyeti;cephelerin iâşe ve ikmâlinin sağlanmasına çalışılmıştır.(Madde 13) Buna rağmen,cephelerin ikmâlinde aksamalar meydana gelmiş,zamanında ikmâl yapılamadığı için bazı cephelerdeki birlikler,düşman karşısında zor durumda kalmışlardır.

4-"Muntazam teşkilât dahilinde Yunanlılar'ı Anadolu'dan koğma"(Madde 3);"Yunanlılar'la hiç bir surette görüşme yapılmaması"(Madde 26);"Yunanlılar'ı memleketimizin her tarafından koğuncaya kadar harbe devam etmek"(Madde 27) ve diğer maddelerdeki benzer hükümler,Kongre'nin,Millî Mücadele içinde,şadece Yunanlılar'la yapılacak mücadelelere tâlip olduğunu gösteriyor.Fakat Kongre'de,"Redd-i İlhak"isinin, içinde bulunan vaziyeti ifadeye kâfi gelmediğinin belirtilecek,"Hareket-i Milliye"isinin alınması,hareketin,Millî vasfını ortaya koyuyor.Bu meseleyi,Kongrenin İtilâf Devletleri Müessillerine çektiği telgraflardaki,İtilâf Devletleri,"Anadolu'yu hemen ecnebi işgallerinden halâs etmeli ve Türk ün hukuk-ı sarîhasını kabul etmelidir."(6.madde) ve Türk Milleti,"hiç bir zaman işgalleri kabul etmeyecektir."(7.madde)hükümlerini de dikkate alarak değerlendirirsek,Redd-i İlhak teşkilâtlarının,her türlü toprak işgal ve ilhaka karşı olduğu görülür.Nitekim,Redd-i İlhak teşkilâtı,Balıkesir Millî Kongresi' den sonra kazandığı bu yeni kimliğini,IV.Balıkesir Kongresi'nde açıkça ortaya koyacaktır.

5-İstanbul Hükümetleri'nin,Mütareke hükümlerinin uygulanması ve içinde bulunulan durumdan siyâsî yollardan kurulunabileceği konusundaki inancına karşı,Kongre'nin,"Millî seferberlik"ilanı ve herkesi,"vatanî hizmetle mükellef" tutması(Madde 7),aldığı kararların en cüretkâr olanıdır.Ayrıca "vatanî hizmete davet edilip de katılmayanlarla cepheden firar edenlerin memleket dışına çıkarılması"(Madde 28)ve ayrıca,"genel masrafların karşılanması için,bölgelerin belli oranda vergi ödemekle mükellef tutulması"(Madde 14),İstanbul

Hükümeti'ne rağmen, ona ait olan bir takım yürütme yetkilerinin, Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Hey'et-i Merkeziye'si tarafından kullanılmasıdır.

Yürürlükteki Kânun-ı Esasî'ye göre Padişah'a ait olan seferberlik ilânı ⁽³⁴⁴⁾ ile bölge ahâlisinin belli oranda vergi ödemekle mükellef tutulması, Kanun-ı Esasî' hükümlerini çiğnemek ve Hükümet'e karşı gelmektir. Buna rağmen Kongre, İstanbul Hükümetleri'ni meşrû kabul etmiş ve Hükümet aleyhine hiç bir zaman karar alınmamıştır. ⁽³⁴⁵⁾ Böylece, Hükümet'e ait olan, fakat onun tarafından kullanılmayan yetkilere el konulması örtülü olarak gerçekleştirilmiştir. Nitekim, Sadrazam Damat Ferit Paşa, yapılan bu çalışmalarını "meşrû" farzetmenin, "Devlet lâfzının delâlet ettiği kavramı, anlamamazlıktan gelme" demek olduğunu ifade etmiştir. ⁽³⁴⁶⁾ Aslında, işgalleri meşru kabul etmek, bahsedilen duruma daha uygun düşmektedir. İşte bu sebeple de, Anadolu'nun, devletsiz ve hükümeteşsiz olduğu 15 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920'ye kadar olan dönemde, Başta Balıkesir olmak üzere işgale yakın bölgeleri yöneten tek güç Kuva-yı Milliye'dir. ⁽³⁴⁷⁾

6- Kongre'nin gayesi, vatan müdafaası olarak gösterilip bunun icap ettirdiği bütün tedbirler tereddütsüzce alınmıştır. "Halkın elindeki silâhların toplanması" (Madde 25) ve "İzmir'e zahire ihracının yasaklanması" (Madde 17) gibi tedbirler, bu şekilde alınan sert tedbirlerdir. Bu durum, mahallî olarak asker toplayan, vergi koyan ve tahsil eden, cep-heler teşkil eden ve memleketin dışarıyla olan münasebetlerini düzenleyen yeni bir otoritenin doğuşudur. İşte Balıkesir'i devletleşen bir teşkilât yapısına kavuşturan kararlar

(344) Kanun-ı Esasî Madde 7, "Seferberlik ve savaş kararı, hukûk-ı mukaddese-i Padişahî cümlesindedir. Bkz. Suna Kili, A. Şeref Gözübüyük, Türk Anayasa Metinleri, Sened-i İttifak'tan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985, s. 31, Madde 25 "Bir Kanuna müstenid olmadıkça vergi ve rüsûmat nam ile ve nam-i ahirle hiç kimseden bir akçe alınamaz." Aynı eser, s. 33

(345) Bkz. Kongre Kararları, s. 89

(346) Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S. 3, Mart 1953, Vesika No. 48

(347) Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları, Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara-1974, s. 172

bu kararlardır. 17.madde gereğince İzmir'e zâhire ihracının men'i kararlaştırılmış fakat bir müddet tecrübe edildikten sonra bu işin tatbik kabiliyeti olmadığı anlaşıldığından ve bu konu birtakım siyasi mahzurlar ortaya çıkardığından Hey'eti Merkeziye,4 Ağustos tarihinde yaptığı toplantıda aldığı 22 numaralı karar ile bu işe müdahale edilmemesini kararlaştırmıştır.Bu konu aynı şekilde Alâşehir Kongresi gündemine girmiş, burada da konu siyasi bulunarak reddedilmiştir.(348)

İzmir'e zahire ihracı konusu aslında çok büyük bir hâdisedir, çünkü Osmanlı Devleti 1838 Türk-İngiliz Ticaret Anlaşması'nın imzalanmasından önce,memlekette ihtiyaç bulunan ve sıkıntısı çekilen birtakım mallara ticari yasaklar getirebiliyordu.Fakat 1838 Anlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti bu imkânı elinden kaçırmıştır.

7- Balıkesir Kongresi ile ortaya çıkan diğer dikkat çekici özellik ise, hareketin kendi başına müstakil olma arzusu içinde bulunduğudur.Bu sebeple başlangıçta,diğer bölgelerdeki hareketlerle ve İstanbul'daki gizli teşkilâtlarla irtibat kurmak için teşebbüste bulunmamıştır.(349) Kongre kendi kadrosuna dışarıdan olabilecek sızmaları önlemek için Kuvayı Milliye'ye katılacak olan subay ve erlere mahallinde bir kimlik vesikası verilmesi mecburiyetini getirmiştir. (Madde 23) Böylece casus ve birtakım bölücü kimselerin kadrolara sızmasına mani olmak plânlanmıştır.Ayrıca,Doğu'da başlayan yüksek rutbeli subayların da dahil olduğu daha geniş mahiyetteki mücadeleye atfedilen siyasi suçlamalardan uzak kalarak İstanbul hükümeti ile irtibatını devam ettirmek istemiştir.Nitekim, Kongre,İstanbul'un 16 Mart 1920 tarihinde resmen işgaline kadar İstanbul'la olan irtibatını devam ettirmiştir.(350)

8- Balıkesir Kongresini Erzurum ve Sivas Kongresi'nden ayıran en büyük özelliklerden biri,Doğuda yüksek rutbeli subayların hareketin içerisinde olmasına karşılık Balıkesir tamamen sivil bir görünüştedir.

(348)Çarıklı,a.g.e.,s.178-179

(349)Özalp,a.g.e.,c.I,s.41

(350)Kongre Kararlarının benzer şekilde bir değerlendirilmesi için Bkz.Doğu Ergil,Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi Turhan Kitabevi,Ankara-1981,s.75-77

III.BÖLÜM

KARASI, SARUHAN LİVALARI HAREKET-İ MİLLİYE HEY'ET-İ UMÛMİYE İŞTİMA'LARI (II.VE III.BALIKESİR KONGRELERİ)

Balıkesir'de toplanan ve kendisine Balıkesir Millî Kongresi adını veren Temmuz Kongresi, Balıkesir ve çevresinde mahallî birliği sağlamıştı. Fakat Balıkesir'deki bu hareketin gerek Erzurum'da ve gerekse Batı Anadolu'da aynı gaye ile kurulmuş merkezlerle herhangi bir irtibatı olmamıştır.

Balıkesir'de teşkilâtın kurulduğu devrede Aydın Cephesi de teşekkül etmiş, bu cephenin ihtiyaçlarını temin eden heyet, Nazilli'de Ağustos ayının ilk haftası içerisinde bir kongre toplayarak tıpkı Balıkesir'de olduğu gibi bir teşkilâtlanma devresine girmiştir. Ne var ki her iki hareket aynı gaye için ortaya çıkmış olmakla birlikte aralarında bir irtibat kurulmamıştır. Balıkesir Kongresi'nden sonra bu bölgede temaslarda bulunan Balıkesir'li bir heyet iki cephedeki hareketi birleştirmek maksadıyla Alaşehir'de ortak bir kongre toplanmasına imkân hazırlamıştır.

Alaşehir Kongresi ile Yunan saldırılarına karşı meydana getirilen direniş merkezi bir teşkilâta kavuşturulmuştur. İşte bu sırada uzun zamandır hazırlıkları yapılan Sivas Kongresi toplanarak Türkiye'deki bütün Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhâk Cemiyetlerini "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti"nin birer şubesi kabul etmiştir.

Alaşehir Kongresi'nden sonra Balıkesir'de ikinci bir kongrenin toplanarak Alaşehir Kongresi kararlarını gözden geçirmesi ve ayrıca toplanması istenilen "Umûmî Kongre" ye temsilci gönderip göndermeme meselesini görüşme ihtiyacı duyulmuştur. Karasi, Saruhan Livaları Hareket-i Millîye Hey'et-i Umûmiye İştima'ı adıyla, biri Eylül biri de Kasım ayında olmak üzere iki kongre toplanmıştır. Bu iki kongrede, Birinci Balıkesir Kongresi'nde olduğu gibi temel kararlar alınmamış ancak, bu kararları tamamlayan ve o devrede ortaya çıkan birtakım mahallî meselelere çâre getiren kararlar alınmıştır. Bu maksatla aynı isimle toplanan II.ve III. Balıkesir Kongreleri'ni aynı bölümde incelemeyi uygun bulduk.

1- II. BALIKESİR KONGRESİ (16-22 EYLÜL 1919)

Alaşehir Kongresi'nden sonra, Balıkesir Kongresi, 16 Eylül 1919 tarihinde ikinci defa toplandı. (351) Başkanlığını Hâcim Muhiddin Bey'in yaptığı bu kongrede iki önemli mesele görüşülerek karara bağlanmıştır. İlk olarak Alaşehir Kongresi tarafından hazırlanan talimatnamelerden "Menzil Teşkilâtı ve Vezâifi Hakkında Tâlimat" ve "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti Tâlimatnamesi" görüşülerek kabul edilmiştir. Daha sonra da Alay Kumandanlıkları ve Menzil Müfettişlikleri için seçim yapılmıştır. (352)

II. Balıkesir Kongresi'nin üzerinde en fazla tartıştığı konu, Anadolu ve Rumeli'de devam etmekte olan bütün mücadeleleri birleştirmek maksadıyla toplanması arzu edilen "Umûmî Kongre"ye temsilci gönderilip gönderilmeyeceği meselesidir.

Mustafa Kemal Paşa, 13 Eylül 1919 tarihinde Hey'et-i Temsiliye nâmına gönderdiği bir telgrafta: "Meydana gelebilecek yeni vaziyetlere karşı mukadderat-ı milletin takrir ve tespiti zımnından bir umûmî kongrenin fevkalâde olarak toplanmasına ihtiyaç hâsıl olması memuldür. Bu fevkalâde kongrenin derhal toplanmasını teminen, âzâsını şimdiden intihâb eylemek, menafi-i memleket icâbatından görülmektedir." (353) diyerek hemen delege seçilmesini istemekte idi.

Bu mesele Balıkesir Kongresi'nin 19 Eylül günü yapılan toplantısında gündeme gelmiş, bu kongreye delege gönderilmesi kabul edilerek seçimlere geçilmiş ve 7 kişi umûmî kongre delegeliğine seçilmiştir. Bunlar:

Ses Gazetesi sahibi Hasan Basri, Kongre Reisi Hâcim Muhittin, Manisa Belediye Reisi Bahri, Soma Delegatesi Hâfız Mehmed Tefvik, Edremit eski kaymakamı Hamdi, Kâmilefândi-zâde Hilmi ve Burhaniye eşrafından Hacı İdrisağa-zâde Hacı Ali Bey ve Efendilerdir.

Öğleden önceki oturumda yapılan bu seçime, öğleden sonraki oturumda itiraz edilmiş, verilen bir teklifte: "Kon-

(351) Bu Kongrenin 13 Eylül tarihinde toplandığı ve III Balıkesir Kongresi olduğuna dair iddialar için (Bkz. s. 78-79)
 (352) Çarıklı, a.g.e., s. 60-61
 (353) Atatürk, a.g.e., c. III, Vesika No. 55, s. 950-951; Özalp, a.g.e., c. I, s. 57; Çarıklı, a.g.e., s. 61-62

grenin Umûmî Anadolu Kongresi'ne delege göndermeğe salâhiyeti olmadığı" belirtilmiş, teklif üzerinde yapılan tartışmalardan sonra, Umûmî Anadolu Kongresi'ne katılma kararı ekseriyetle kabul edilmiştir. Fakat Kongre'nin 21 Eylül tarihli oturumunda bu mesele tekrar gündeme getirilerek bu defa da, "Hareket-i Milliye nâmına Büyük Anadolu Kongresi'ne delege göndermemeğe karar verilmiştir. (354)

Kongrenin gündemini teşkil eden diğer önemli konu, kurulan Alay Kumandanlıkları ve Menzil Müfettişliklerine yapılan seçimlerdir. Seçimler sonunda :

Ayvalık Cephesi Alay Kumandanlığı'na Pelitköylü Emir-zâde Mehmed Bey;

Soma Cephesi Millî Alay Kumandanlığı'na Kırkağaçlı Hacı Salih-zâde Emin Bey;

Akhisar Cephesi Kumandanlığı'na (İttihat ve Terakki Fırkası) İzmir Kâtib-i Mes'ûlü Mahmud Celâl (Bayar) Bey seçilmişlerdir.

Menzil Müfettişliklerine yapılan seçimler sonunda :

Burhaniye Menzil Müfettişliğine Havranlı Mehmed Fevzi Bey;

Soma Menzil Müfettişliğine Balıkesirli Müfti-zâde Abdülğafur Efendi;

Akhisar Menzil Müfettişliğine Sındırgı'dan Azmi Bey seçilmişlerdir.

Bu kongrede ayrıca, Alâşehir Kongresi'nde kurulmasına karar verilen ve bunun için de bir talimatname hazırlanan, "Encümen-i Müdürân" da, Balıkesir'i temsil edecek görevlinin seçimi yapılmış ve Gönenli Osman Bey, Encümen-i Müdürân âzâsı olmuştur.

Kongrenin 21 Eylül tarihli oturumunda Hey'et-i Merkeziye üyelerinin seçimi yapılmış, buna göre de: Hâcîm Muhittin Bey, Vâsıf Bey, Mehmed Vehbi Bey, Hulûsi Bey, Hamdi Bey, Osman Bey, Hoca Mehmed Bey seçilmişlerdir. Hey'et-i Merkeziye yaptığı ilk toplantıda Hâcîm Muhittin Bey'i yeniden başkanlığa seçmiştir.

(354) Aynı eser, s.62-65

22 Eylül de çalışmalarını tamamlayan II.Balıkesir Kongresi 25 Eylül tarihinde İtilâf Devletleri Mümessilleri- ne iki ayrı muhtıra vermiştir:

II.BALIKESİR KONGRESİ 'NİN İTİLÂF DEVLETLERİ MÜMESSİL-
LERİNE VERDİĞİ İLK MUHTIRA

"Karasi ve Saruhan livaları ve civarı Harekât-ı Milliye Kongresi'ni teşkil eden Balıkesir, Bandırma, Erdek, Gönen, Burhaniye, Edremit, Balya, Sındırgı, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Bergama kazaları ve ahâli mümessillerinin akdettikleri 21 Eylül tarihli celse ve ruznâmesine dahil olarak tekarrür eden ber-veçhi zîr mevaddı kongre tarafından selâhiyeti kâmile ile müntehab âtîde vâziul imza Hey'eti Merkeziye, Düveli İtilâfiye muhterem mümessillerine arz ve ehemmiyetle nazarı itibara alınmasını rica eyleyerek kesbi mübâhât eyler:

1) General Milne tarafından... Ağustos tarihinde Bâbiâliye tevdi olunarak Harekâtı Milliye rüessasına tebliğ edilmiş olan nota ve General Hambri tarafından bir Ağustos tarihinde Soma'da bizzat Hareket-i Milliye rüesasına vâki olan tebliğatı şifahiyeye binaen, munhasıran Yunan tecavüzatı şenaatkâranesine mukabele maksadıyla silâha sarılmış olan Harekât-ı Milliye kıtaatı, Düveli Mutelifei fahimece verilen teminâta itimad ederek, işbu mevâidin netâyicine intizaren tatili muhasamat eylemişti.

2) Harekât-ı Milliye rüesası, Yunan kıtaatı askeriyesi tarafından dâirei işgal dâhilinde ika edilmekte bulunan nehbü garet, ırza tecavüz, katli nüfus, ihrakı emval gibi fecaiye nihayet verileceğini zan ederlerken, melfuf rapor ile maruz cinayatin vukuuna muhalefet edilemediğini görmüşlerdir.

3) Sâlifüzzikr nota ve beyanatı şifahiyeye binaen ittihaz olunan tatili muhasamat esası tarafeynin vaziyeti askeriye ve kabiliyeti harbiyeleri cihetiyle hiçbir tahavvülü mucib olmaması lâzım gelirken, alınan harbî raporların müderecatından, Yunanlıların mevzilerini tahkim ve kuvvei askeriyelerini tezyid ve evvelce kendileri tarafından işgal edilemeyen, Davutlar, Sakallı, Kınık hattındaki mürtefi nıkata müfrezeler ikame suretiyle vaziyeti askeriyei kendi lehlerine tahvil etmekte oldukları anlaşılmaktadır.

4) Binaenaleyh ırz ve mal ve canı tahtı tehditte bulunan ve düşmanın yeni istilâ hazırlıklarının gözüyle gören efradı ahali ve Harekât-ı Milliye kıtaatının heyecanı General Milne tarafından verilen teminat ile de teskin olunamayacak bir hale gelmekle ve bundan netayici elîme hudûsu muhakkak olmakla, bu nevahide daha fazla kan dökülmemesine ve Paris Sulh Konferansı'nın hakkımızda vereceği karara kadar sükûn ve intizamımızın teminine bâis olmak üzere Yunan kıtaatının hemen ref'iyle, emri işgal bir zarureti siyasiye neticesi olarak kabul edilmiş ise, Alaşehir Büyük Kongresinde de takarrürü arz edildiği veçhile işbu emrin düveli mütemeddinei muazzama asâkiri tarafından icrasını talep eyleriz."

25 Eylül 1335

II. BALIKESİR KONGRESİ'NİN İTİLÂF DEVLETLERİ MÜMESSİLLERİNE VERDİĞİ İKİNCİ MUHTIRA

"Karasi ve Saruhan livaları ve civarı Hareket-i Milliye Kongresi'ni teşkil eden Balıkesir, Bandırma, Erdek, Gönen, Burhaniye, Edremit, Balya, Sındırgı, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Bergama kazaları ahali ve mümessilleri ve murahasalalarının biliçtima, 22 Eylül tarihinde akdettikleri son celsede ahvali dahiliye ve mevziyeyi tetkik eyledikten sonra devletin beynelmilel vaziyetini arîz ve amîk mutalâa ve netayici âtiyeyi tesbit ederek, işbu nıkatı nazarın, Kongre tarafından selâhiyeti kâmile ile muntehab ve âtide vâziülümza Hey'eti Merkeziye tarafından merkezi saltanatta bulunan İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya muhterem Mümessili Siyasilerine iblâğa ve müşarünileyhuma tarafından hükümeti metbuâlarına tefhimi hususunu ricaya karar vermiştir:

1) Wilson prensiplerinin 12.maddesinde musaddak hukuk ve mevcudiyeti milliyemize rağmen Türklerle sakin vilâyatta mütareke mukavelenamesinin mevaddı mahsusası vesile ittihaz olunarak bilâsebeb vücuda getirilen işgallerin ref'i ve Türk milletine de bir an evvel nimati sulhün temin edilmesine müsait bir zeminin izharı,

2) İçtimaî, iktisadî, harsî inkişafatını temin edecek meharic ve sevahilile beraber Türklerin ekseriyetle sâkin oldukları memalikin temamiyeti mülkiye ve istiklâlinin ta-

nınması ve doğrudan doğruya Türk hakimiyeti altında millî hâkimiyetimizin mahfuziyeti,

3) Türkiye'de bütün ekseriyet ve ekalliyetlere müsavî şerait, serbestî inkışâf, cümle hakkında siyân, âdil ve asîl bir idârei müstakbele esasatını temin suretiyle istiklâlî millîimizin tahkimi,

4) Şarkı Karîbte müşterek müdahalât ve mütemadî emri vâkiler ve işgaller ihdasiyle, kanlı ihtilâf ve ihtilâller vücuda getiren ve malî ve iktisadî ve hukukî imtiyazât ile esaretler tesis edecek harici rekabet ve ihtirasatın ref'i ve bu usulden mütevellid tegevühata nihayet vererek milletimizin serbestii inkışafını ve mesâii muslihanesini temin eyleyecek mâlî ve idarî bir müzaheretî hariciyeye mazhariyetimiz için sulhun sûratle akdini talep eyleriz. 25 Eylül 335" (355)

22 Eylül'de sona eren II. Balıkesir Kongresi, I. Kongrede belli esaslara bağlanmış olan teşkilâtlanma işlerini, daha da geliştirerek günden güne büyümekte olan Kuvayı Milliye Cepheleri'nin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

Sivas Kongresi'nde bütün Anadolu ve Rumelide'ki Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri birleştirilerek Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkil edilince, İstanbul Hükûmeti telâşlanmış, Doğuda'ki harekete göre "Ehven-i Şer" kabul ettiği Batı Anadolu Kuvayı Milliyesi'nin Doğu ile birleşmesine ve böylece daha büyük bir güç meydana getirmesine mâni olmak maksadıyla Balıkesir'le temaslarını sıklaştırmış, başta Mustafa Necati Bey olmak üzere birtakım memurlarını Balıkesir'e göndermiştir. Mustafa Necati Bey, Hükûmetin istifası üzerine Balıkesir'de kalmış, burada Kuvayı Milliye çalışmalarına iştirak etmiş, daha sonra da Vâsıf Bey'le birlikte Hareket-i Milliye'nin yayın organı olan İzmir'e Doğru gazetesini çıkarmıştır. (356)

II. Balıkesir Kongresi'ne, İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin önyak olmasıyla Fransız işgal kuvvetleri Komutanı Mareşal Françet Désperrey'nâmina Fransız Kumandan Roland, iştirak etmiş, dönüşte Kuvayı Milliye ve Kongre hakkında Mareşal'a bir rapor vermiştir. (357)

(355) Çarıklı, a.g.e., s. 68-69

(356) Bayar, a.g.e., c. VII, s. 2234-35; TİH, c. II, k. 2, s. 37

(357) Moralı, a.g.e., s. 19-20

III. BALIKESİR KONGRESİ (19-21 KASIM 1919)

Balikesir Kongresi'nin üçüncü toplantısı 19 Kasım günü başlamıştır. Kongre'nin toplanmasından üç gün önce (16 Kasım 1919) "Hareket-i Milliye'nin resmî yayın organı" olarak Hüseyin Vâsıf ve Mustafa Necati Beyler'in idaresinde yayınlanmaya başlayan "İzmir'e Doğru" gazetesi, 20 Kasım tarihli '2.' sayısında kongre ile ilgili şu habere yer vermiştir:

"Hareket-i Milliye Hey'eti Umûmiye İctimai"

"Karasi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliyesi'nin aylık kongrelerinden üçüncüsü de dün Kuvayı Milliye Karargâhı'nda öğle vakti toplanmıştır. Bütün kaza ve merkez delegelerinden meydana gelen heyet, müzakerelere başlayarak evvelâ başkanlığa Vehbi Bey ve II. Başkanlığa Osman Bey ve kâtipliklere Vâsıf ve Basri Beyler seçilmiştir." (358)

Bu kongrenin aldığı en önemli karar muhakkak ki, Sivastaki Heyeti Temsiliye ile irtibat kurularak Batı Anadolu'da müstakilen yürütülen hareketin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin memleket çapındaki mücadeleleri birleştirme çalışmasına katılma kararıdır. (359) Kongre'nin 21 Kasım'da aldığı bu kararlar ilgili olarak "İzmir'e Doğru" gazetesinde şu habere rastlıyoruz:

"Karasi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey'eti Umûmiye İctimai"

"...üç gün devam ederek Cuma günü akşamı müzakereler son bulmuştur."

"İzmir işgal hadisesi akabinde meydana gelen teşkilât, müstakil olarak, Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ünvanı altında faaliyet göstermekte idi. Bütün sevgili Anadoluğumuzun yabancı işgallerinden kurtarılması ve millî iradelerin âmîl olması gibi mukaddes ve umûmî bir gaye takibeden Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne tamamiyle iltihak etmek ve bu nâm altında aynı gaye ve esaslar dahilinde birlikte ve ona bağlı olarak çalışmak esası, cereyan eden müzakere ve münakaşalar neticesinde müttefiken kabul edilmiştir."

(358) İzmir'e Doğru, 20 Teşrinisânî 335, M. 2, s. 2

(359) Özalp, a. g. e., s. 75

Yine aynı haberde yeni Hey'eti Merkeziye'nin:"Osman, Vehbi, Hamdi, Vâsîf, Hülûsi Beyler"den meydana geldiği belirtilmektedir. (360)

Kongre ayrıca, General Milne'in tesbit ettiği ve bu sebeple de "Milne Hattı" olarak anılan Yunan İşgal Birlikleri ile Kuvayı Milliye arasındaki sınırı gösteren hattın kabul edilmeyeceğini ilân etmiş ve cephelerde büyük çapta harekete geçilmesine karar vermiştir. Bu maksatla Balıkesir'de çok büyük çapta bir mitingin yapılması da kararlaştırılmıştır. (361)

Kongre'nin kararlaştırdığı miting, 28 Kasım günü yapılmıştır. Mitingin yapılmasından bir gün önce yayınlanan İzmir'e Doğru gazetesinde, "Sevgili İzmir'imiz İçin" başlığı ile yer alan ilânda:

"Yarınki Cuma günü namazdan sonra Belediye önünde sevgili İzmir'imiz için büyük bir miting yapılacaktır. Her Müslümanın bütün işlerini terk ederek Belediye önünde toplanması vatan menfaati namına ehemmiyetle tavsiye olunur." denilmektedir. (362)

Müftü Efendi'nin okuduğu hutbe ile başlayan Mitinge onbini aşkın kişi iştirak etmiş ve yapılan konuşmalardan sonra Miting Tertip Heyeti, alınan kararları ilân etmiştir.

"Bugün Belediye önünde en amik bir heyecanı millî ile toplanan on bini mütecaviz Türk ve Müslüman namına aşağıda imzası bulunan miting heyeti aşağıdaki kararları bütün medenî dünyaya tebliğe teşebbüs eyler:

1- İzmir; büyük bir nüfus ekseriyeti, arazi ve emlak hakiki malikiyeti, inkârı mümkün olmayan tarihî ve millî hakları itibariyle tamamen Türktür. Milletlerin hak ve saadeti namına meydana gelen ve milyonlarca insanın ölümüne sebep olan Harb-i Umûmî'den sonra İzmir Yunan işgali altında bırakılarak en feci bir yolsuzluk misali gösterilemez.

---

(360) İzmir'e Doğru, 23 Teşrinisânî 335/1919, N.3, s.2; Hey'eti Merkeziye üyeleri listesi için Bkz. Özalp, a.g.e., c.I, s.75

(361) Özalp, a.g.e., c.I, s.75

(362) İzmir'e Doğru, 27 Teşrinisânî 335/1919, N.4, s.1

2- Türk, Yunan idaresi altında yaşayamaz. Türk, bu hakikati, Harb-i Umûmî'nin felâketlerinden yorgun çıkmasına rağmen altı aydan beri döktüğü kanlarla, yaptığı fedakârlıklarla kesin olarak ispat etmiştir.

3- Seksen bin İslâm muhacirinin sefaleti, namuslarına tecavüz edilen binlerce kadının matem çığlıkları karşısında Avrupa medenî âlemi, hâlâ lâkayt kalacaksa Türk için silâhı başında her neye mâl olursa olsun ölmekten başka çare yoktur.

4- Müttefikler Yüksek Meclisi'nin Yunan geçici işgalinin devamına karar vermesi, hakka karşı gösterilen en büyük bir zulümdür. Türk milleti bunu zorbalığın bir neticesi olarak kabul eder ve kabul etmek mecburiyetindedir ki, Harb-i Umûmî'nin başlangıcından beri İtilâf Devletleri'nin ilân ettikleri bütün ulvî düstürlara rağmen, dünyada milletlerin mevcudiyeti, ancak kuvvet ve silâh ile temin edilebilir.

5- Türk Milleti, Anadolu'nun kalbi olan İzmir'ini kurtarmak için her türlü fedakârlığa katlanacak ve Yunanlıların işgal bölgesinin sınırlandırılıp sınırlandırılmaması bu millî karar üzerinde bir tesir meydana getirmeyeceğinden gayesine doğru daha canlı bir azimle yürüyecektir. 28.11.35 (28 Kasım 1919) Miting Heyeti

Hey'eti Merkeziye âzâsından
Mehmed Vehbi

Hey'eti Merkeziye
âzâsından Vasıf

Hey'eti Merkeziye âzâsından
Hamdi

Belediye Reisi
Keçeci-zâde Mehmed Emin

Eşrafdan Arabacı-zâde
Hafız Mehmed

Eşrafdan Tireli-zâde
Sabri

Miting Kararları, Türk Milleti'nin hiç bir şekilde Yunan işgalini kabul etmeyeceğini bunun için de "neye mâl olursa olsun" silâhlı mücadeleye devam edileceğinin çünkü, her şeye rağmen, "dünyada milletlerin mevcudiyeti"nin, "ancak kuvvet ve silâh ile temin edilebilir" olduğunun anlaşıl-

dığını ortaya koymaktadır. (363)

Balıkesir'de yapılan bu mitingi takiben Karasi Mutasarrıflığı'na bağlı bütün kazalarda mitingler yapılmıştır. (364) Gerek fiilen yapılan mücadeleler ve gerekse onbinlerce insanın aynı gayeler etrafında toplanarak mitingler yapması ve bu mitinglerde "ölmekten başka çare" olmadığını haykırması, İtilâf Devletleri'nin dikkatini çekmiş (365) Türk Milleti'nin bu şekilde emrivâkilerle gerçekleştirilen keyfî toprak işgalleri ve vatanının parçalanması karşısında sessizce durup beklemeyeceğini onlara göstermiştir.

Bütün bu müsbet gelişmelere karşılık, birtakım hatalı ve hissî davranışlar, mücadeleye zarar vermeye devam etmiştir. Gerek Kuvayı Milliye içindeki gruplar arasındaki anlaşmazlıklar ki, bu anlaşmazlıklar, zaman zaman silâhli mücadeleye de dönüşmüştür (366) ve gerekse teşkilât içindeki fikir ayrılıkları, teşkilâtları zaman zaman dağılma noktasına kadar getirmiştir.

Bu arada, İstanbul Hükümeti ve İtilâf Devletleri'nin Anadolu'da devam etmekte olan mücadelelerin birleşmelerine manî olmak maksadıyla tezgâhladığı birtakım oyunlar, Millî Mücadele'ye zor anlar yaşatmıştır. Bu tip faaliyetlerin en fazla ortaya çıktığı bölge ise Batı Anadolu ve daha çok Balıkesir çevresi olmuştur. Çünkü, özellikle İngilizler, III. Balıkesir Kongresi'nde alınan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne katılma kararından sonra bölgedeki bozgunculuk ve Millî Mücadele'yi arkadan vurmak çalışmalarına hız vermişlerdir.

Kongre'nin, Sivas Kongresi kararlarına katılma kararı üzerine Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Cemiyeti merkezleri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla yeniden teşkilâtlandırılmaya başlanmıştır. Fakat bu hareket, arzu edilen süratte olmamış, 19-21 Kasım 1919'da alınan kararın uygulanışında 1920 yılı başlarına kadar teşkilâtını yenilemeyen kazalara

(363) Özalp, a.g.e., c.I, s.76-77

(364) Aynı eser, c.I, s.77

(365) Aynı eser, c.I, s.77

(366) Aynı eser, c.I, s.77

Subaylarla Kuvayı Milliye Kumandanları arasında (Hamdi Bey'le Yrb. Ali Bey, Bkz. Çarıklı, a.g.e., s.29-31) Çetecilerin halkla (Çerkez Ethem-Poyrazlılar çatışması, Bkz. Aynı eser, s.48, 56) çetecilerin kendi arasında (Demirci-Yörük Ali, Bkz. THH, c.II, k.2, s.48) çatışmalarında olduğu gibi.

rastlanılmıŖtır. Meselâ: "Konakpınarı nahiyesi Müdafaa-i Hukuk Hey'eti'nin yeniden teşekkülü" Aralık ayı ortalarını bulmuş iken ⁽³⁶⁷⁾ Edremit kazasında "Redd-i İlhâk Cemiyeti'nin Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını" alması ancak 20 Ocak 1920'de mümkün olabilmıştır. ⁽³⁶⁸⁾

Balıkesir'de aylık olarak toplanan kongrelerden üçüncüsü olan bu 19-21 Kasım 1919 tarihli kongrede Sivas'la birleşme kararı alındıktan sonra aylık olarak toplanan kongrelere de son veriliyor. Bu arada, Sivas'ta çalışmalarına devam eden Hey'eti Temsiliye, Sivas Kongresi kararıyla Batı Anadolu Umum Kuvayı Milliye Kumandanlığı'na tayin edilen Ali Fuat Paşa'dan ⁽³⁶⁹⁾ sonra, bu defa Yunanlılar'a karşı yürütülen mücadeleyi askerî bir disipline sokmak için 2 Aralık 1919 tarihinde "Şimal Cephesinin Kâzım Bey (61. Tümen Komutanı Alb. Kâzım Özalp) tarafından idare edilerek Aydın ve Salihli cephelerinin emir ve kumandasını deruhte etmesinin uygun olacağı" kararını veriyor. Böylece, Hey'eti Temsiliye, kendi başına hareket eden bu cephedeki kuvvetleri kendi emri altına almaya çalışıyor. Fakat buna rağmen istenilen netice elde edilemiyor. Bu konuda mücadele Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulmasından sonra da devam edecek ve düzenli millî orduların kurulmasıyla halledilecektir.

Bu arada, üçüncü toplantıdan sonra uzun süre ara verilen kongre toplantılarından sonuncusunun 10 Mart 1920 günü Balıkesir'de toplandığını görüyoruz.

---

(367) Hey'et-i Merkeziye Karar Defteri, K.No. 58, 12 Kânun-ı evvel 335, s.

(368) Yetkin, a.g.e., s. 38

(369) Bekir Sıtkı Baykal, Hey'et-i Temsiliye Kararları, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1974, s. 1-2, 69

IV.BÖLÜM

İZMİR ŞİMALİ MINTIKASI HEY'ET-İ UMÛMİYE İÇTİMA'I (IV.BALIKESİR KONGRESİ 10-23 MART 1920)

Balıkesir'de toplanan bu dördüncü ve son kongreye Balıkesir ve Manisa'ya ilâve olarak Bursa ile Bilecik de katılmıştır. İzmir'in kuzeyindeki bütün cepheleri içine alan kongre, "İzmir Şimali Mıntıkası Hey'et-i Umûmiye İçtima'ı" veya "İzmir Şimali Mıntıkası Kuvayı Milliyesi Hey'et-i Umûmiye İçtima'ı" adını almıştır.58 delegenin katıldığı ve 13 gün devam eden bu kongre,her türlü tertip ve tecavüze rağmen gelişip genişleyen Balıkesir Hareketi Milliyesi'nin bir yandan Batı Anadolu'daki teşkilâtları birleştirme , diğer yandan da bu teşkilâtı, Doğu'da genişleyerek memleketin kaderini eline almaya hazırlanan Mustafa Kemal Paşa'nın liderliği altındaki teşkilât ile birleştirme çalışmalarının bir sonucudur. Daha önce güney istikametinde genişleyen teşkilât,II.Kongre'de alınan karar uyarınca bu defa Bursa ve Bilecik istikametinde genişletilmiş⁽³⁷⁰⁾ ve bu kongrenin toplanmasına imkân doğmuştur.

KONGRE KARARLARI

Kongre'ye İştirak Eden Delegeler:

1- Akhisar Kazası	: Müftü Âlim Efendi,Rıza Bey
Papasköy Nâhiyesi	: Hacı Mustafa Efendi
Marmara Nâhiyesi	: Reşat Bey
2- Edremit Kazası	: Hacı Ahmet Bey,Sami Bey
Agonya Nâhiyesi	: Rifat Efendi
3- Erdek Kazası	: Ahmet Bey,Rauf Bey
Marmara Nâhiyesi	: Hüsnü Bey
4- İnegöl Kazası	: İdris Bey
5- Balıkesir Merkez Kazası	: Arabacı-zâde Hâfız Mehmed Efendi,Keçeci-zâde Hâfız Emin Efendi,
İvrindi Nâhiyesi	: Hacı Hâfız-zâde Mehmed Efendi
Balat Nâhiyesi	: Osman Efendi-zâde Mehmed Efendi

- Bigadiç Nâhiyesi : Ağa-zâde Mustafa Efendi
 Fart Nâhiyesi : Hâfız Nûman Efendi
 Şanlı Nâhiyesi : Hâfız Mehmed Efendi
 Sarnıç Nâhiyesi : Kocabıyık-zâde Mehmed Efendi
 Giresun Nâhiyesi : Yırcalı-zâde Şükrü Bey
 Kepsut Nâhiyesi : Basri Bey
 Konakpınar Nâhiyesi : Hacı Ali Onbaşı
 6- Balya Kazası : Mustafa Çavuş, Hacı Hatip
 Efendi
 Korucu Nâhiyesi : Hacı Osman Efendi
 Orhanlar Nâhiyesi : Eyüp Efendi
 7- Bandırma Kazası : Hâfız Mustafa Efendi, Hasan
 Tahsin Efendi
 Manyas Nâhiyesi : Hâfız İsmail Efendi
 8- Bursa Merkez : Vekâleten Bilecik delegeleri
 9- Burhaniye kazası : Hakkı Bey, Hâfız Rifat Efendi,
 Hacı Mehmed Ağa
 10-Bilecik Merkez : Ali Rıza Efendi, Salim Efendi
 11-Havran Kazası : Maherrem Bey, Hasan Bey
 12-Söğüt Kazası : Halil Bey, Muri Efendi
 13-Sındırgı Kazası : İbrahim Efendi, Azmi Bey
 Çorum Nâhiyesi : Ali Bey
 Gölcük Nâhiyesi : Ömer Efendi
 14-Soma Kazası : Ali Rıza Bey, Belediye Reisi
 Osman Efendi, Dâvâ-vekili
 Bergamalı Hasan Bey
 15-Kırkağaç Kazası : Hacı Halil Efendi, Hâdimî
 Ahmet Faik Efendi
 Gelenbe Nâhiyesi : Hakkı Bey, Ahmet Bey
 16-Karacabey Kazası : Şerafettin Bey
 17-Kirmastlı Kazası : Mustafa Efendi
 18-Gördes Kazası : Hacı Etem Bey, Namdi Bey
 19-Gönen Kazası : Hacı Ali Efendi, Mehmed
 Efendi
 20-Yenişehir Kazası : (İsim tesbit edilemedi)

Bir Numaralı Ayvalık Menzil Müfettişi:(Tesbit edilemedi)

İki Numaralı Soma Menzil Müfettişi :Nâzım Efendi

Üç Numaralı Akhisar Menzil Müfettişi V:Şükrü Efendi

Dört Numaralı İvrindi Menzil Müfettişi:Ahmet Efendi

HEY'ET-İ MERKEZİYE ÂZÂLARI :

Mehmed Vehbi Bey, Osman Bey, Vâsıf Bey, Hulûsi Bey, Havranlı Hakkı Bey. (371)

"Yukarıdaki kaza, nâhiye delegelerinden meydana gelen ve 22 Mart 1920 tarihinde toplanan İzmir Şimali Mantıkası Kuvayı Milliye Hey'et-i Umûmiyesi aşağıdaki esasları kararlaştırmıştır:

1- Hiçbir hak ve sebebe dayanmayan zalim Yunan işgalinin devamına bütün millî varlığımızla ve şiddetle mâni olunacak ve Yunanlılar, herhalde Anadolu'dan kovulacaktır.

2- İzmir'e (....tarihinde) giden Karma Tahkikat Hey'eti'nin, Yunan zulüm ve musibetleri ve Yunan işgalinin kaldırılması hakkında tanzim ettiği tahkikatı, rapor hâlinde yüce meclise ve dünya kamuoyuna arz ve Yunanlılar'ın vahşiyâne işgallerinin devamı, ilân edilen milliyet prensiplerine ve insanlık esaslarına aykırı olduğundan, Müslümanlar, vatanlarının kurtarılması için her bir harekâta sahip olma hakkını kazanmıştır. Memleketimizde yaşayan bütün İslâm unsurları birbirlerine karşı karşılıklı hürmet ve vefa duygusu ile dolu, ırk vaziyetlerine ve muhitlerinin şartlarına riayet edici öz kardeşlerdir.

3- Her türlü işgal ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine yönelik hareketlerin reddi konusunda birlikte müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir.

4- Vatanımızda ötedenberi birlikte yaşadığımız bütün gayri-müslim unsurların haklarına tamamen riayetkâruz.

5- Hey'et-i Umûmiye, 4 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi'nin millî birlik ve istiklâlimizin muhafazası uğrunda kabul ettiği maksatlara ve siyasi emellere tamamen katılır." (372)

(371) Apak, a.g.e., s. 99-100

(372) İzmir'e Doğru, 17 Mart, 336/1920, N.43, s.2, s.1-2

6- Millî Teşkilât, her biri derecelerine göre birbirine bağlı olmak üzere köy ve mahallelerden başlayarak, nâhiye, kaza, liva ve vilâyetler taksimatına bağlıdır.

I.- Köy ve Mahalle İdare Heyeti : Köyde Oturan halktan en az üç âzâdan meydana gelir. İçlerinden biri seçimle reis olur.

II.- Kasaba İdare Heyeti : 3 âzâ

III.- Kaza İdare Heyeti : 5 âzâ

IV.- Liva İdare Heyeti : 7 âzâ

V.- Vilâyet İdare Heyeti: 10 âzâ

VI.- Bu heyetlerin derecelerine göre tâbi olmak üzere hepsinin üstünde İzmir Şimali Mıntıkası Heyeti Merkeziyesi mevcuttur. Hey'et-i Temsiliye ile münasebette bulunur. Bu Hey'et-i Merkeziye Karasi ve Saruhan Livalarıyla Bursa Vilâyeti ve Biga Sancağı delegelerinin iştiraki ile toplanacak olan genel kurul tarafından oy çokluğu ile seçilecek '11' âzâdan meydana gelir.

7- Bu teşkilât, aynen tatbiki mümkün olmayan yerlerde mahallî ihtiyaçlara göre değiştirilerek kurulabilir.

8- İdare Heyeti'nin esas vazifesi: Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin esasları içinde millî emelleri ve maksatları halka izah etmek ve bu meselelerde köylüye kadar bütün ahalii aydınlatmak ve bilgi sahibi yapmak ve herkesi tehlike karşısında hazır bulundurmak.

9- İdarî vazifelere gelince: Cepheye lüzümü kadar asker sevk etmek ve ahalden para toplamaktır. Bunun için de maliye ve teşkilât kısımlarına ayrılır. İdare Heyeti, eşraf ve zenginlere şahsen ve köylüler ile mahalleler de şahsen ve toptan tevzi edeceği paraları mazbata mukabilinde tahsil eder. Hey'et-i Merkeziye âzâları, asgarî 60 lira olmak üzere maaş alırlar.

TEŞKİLÂT KISMI

Cepheye lüzüm görülecek ve mahallî heyeti umumiyenin kabul ettiği mükellefiyeti milliye esasları dairesinde kararlaştıracağı esnaf erbabından asker tedarik ederek cepheye sevk etmek ve firar edenleri takip edip tutmak, asayiş

tanzim ve eşkiyalık ve diğer yolsuzluklara karşı hükûmete yardım etmek, ecnebilerle temas ve istihbarat, Hey'et-i Merkeziye'ye aittir.

10- İzmir Şimali Mantıkası Hey'et-i Merkeziye Selâhiyet ve Talimatnâmesi:

- I.- Hareket-i Milliye, gaye ve maksadını temin için düşmanın askeri harekâtına karşı her türlü ihtiyat tedbirlerini ve teşkilât ve bu konuda karar almak haklarına sahiptir.
- II.- Vazifede tembellik eden mahallî heyetlere ihtarda bulunur. İcabında değiştirilir. Millî alay ve bölük kumandanlarını icabında mahallî heyetin reyini de alarak işten el çektilir.
- III.- Ecnebilerle temas ve bunun için para sarfı kendi selâhiyetindedir.
- IV.- Hey'et-i Merkeziye, İzmir Şimali Mantıkası Teşkilât-ı Milliyesi'nin mümessilidir. Bütün emirlerine itaat edilecektir.
- V.- Hey'et-i Umûmiye'ye hesap vermekle mükelleftir.
- VI.- Hey'et-i Merkeziye karargâhı için 40 süvari ve 30 piyade olmak üzere 70 kişilik bir muhafız kuvveti kadrosu kabul edilmiştir.
- VII.- Karargâhını istediği yere nakledebilir.
- VIII.- Her kaza ayda ortalama 7.000 lira Hey'et-i Merkeziye'ye göndermeğe mecburdur.
- IX.- Âzâlara 60 lira maaş verilir.

KADRO

11- Ayvalık mantıkasında 3 Millî Tabur ile bir muvazzaf bölük ve bir makineli tüfek bölüğü;

Bergama Cephesi'nde 2 Millî Tabur, 2 akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade bölüğü, bir makineli tüfek bölüğü;

Soma mantıkasında: 4 Millî Tabur, 2 hücum müfrezesi, 2 akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade taburu, bir makineli tüfek bölüğü ve 2 top

Akhisar Cephesi'nde: 5 Millî Tabur, 2 hücum ve 2 akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade taburu, bir süvari alayı, bir istihkâm müfrezesi, 2 top, bir makineli tüfek bölüğü.

Altındaki tafsilât, her mantıkanın ikmal sahasını göstermektedir:

12- Her cephede, bir millî alay kumandanlığı ve buna tâbî tabur, bölük ve takım kumandanlıkları mevcut olacaktır. Her tabur iki bölükten ve her bölük üç takımdan meydana gelir.

13- 1874-1893 doğumlu kişiler, mecburî millî hizmete tâbidir. Nizamiye kıtalarına davet edilecek doğumlular, mahallî heyetlerce tesbit edilecektir.

14- Millî alay kumandanları, kongre tarafından ve millî tabur ve bölük kumandanları ise Hey'et-i Merkeziye'nin tasdikine sunulmak şartıyla heyetler tarafından seçilir.

15- Alay, tabur ve bölük kumandanları, muvazzaf veya yedeksubay değilse, bunlardan bir yardımcı verilir.

16- Her cephenin bir menzil müfettişliği olacaktır. Menzil Müfettişleri, kongre tarafından tayin edilir.

17- Her cephenin bir hastahanesi olacaktır.

18- Müdafaa-i Hukuk Hey'eti âzâları, hükûmet memurları, öğretmenler, imamlar, muhtarlar, müezzinler, hatipler, korucular ve esirlikten dönenler, millî mükellefiyetten müstesnadır.

19- .....

20 Cephelerdeki millî taburların asker miktarı, 120-600 kişi olacaktır.

21- Silâh ihtiyacını karşılamak için halk elindeki silâhlar, münasip şekilde ahaliden alınacaktır.

22- Cephaneyi israf edenler, her fişek için cephede bir gün fazla hizmet edeceklerdir. Daimî askerlerden olurlarsa fişek başına 25 kuruş ödeyeceklerdir.

23- Alkollü maddeler içmek kesinlikle yasaktır.

24- Birtakım bahanelerle davete uymayanlar, iki misli hizmet edeceklerdir.

25- İdam cezasınının tatbiki, Hey'et-i Merkeziye'nin tasdikine arz edilecektir.

26 Hey'et-i Merkeziye, irşat ve istihbarat servisleri tanzim edecektir.

27- Menzil Teşkilâtı hakkında.

BÜTÇE

28- Tahminî giderler 300.000 liralık bir bütçe üzerinden tasavvur edilmiştir. Gelir kaynakları şunlardır:

- a) Belediye bütçelerinde tahminî gelirden fazlasının yarısı,
- b) Mezbaha ve pazar vergisinin bir misli, belediyelerce tahsil edilerek Kuvayı Milliye'ye verilecektir.
- c) Her münavebe için bedeli nakdî olarak 100 lira alınacaktır.
- d) Aşağıda yazılı tüccar mallarının ithalât ve ihraclarından belli bir vergi alınacaktır. Buğday okkasından 1 kuruş, sair zahirelerden 20 para, susam ve pirinç 2 kuruş, fasulye ve mercimek 1 kuruş, tütün 5 kuruş, afyon 50 kuruş, üzüm 2 kuruş, incir 60 para, şeker 2 kuruş, kahve 5 kuruş, palamut kantarına 2 kuruş, badem içi okkasına 10 kuruş, ceviz içi 6 kuruş, acı badem 6 kuruş, bal 5 kuruş, çivi ve demir 20 para, kösele 10 kuruş, sabun 1 kuruş, yapağı ve yün 2 kuruş, gaz sandığı 2 kuruş, zeytinyağı okkasına 3 kuruş, (Kırkaşac ve Akhisar hariç), iplik paketine 10 kuruş, manifatura büyük balya 500 kuruş, küçük balya 300 kuruş, yumurta tanesine 5 para, ispirto kilosuna 50 kuruş, rakı ve diğer içkilere okkasına 100 kuruş ve diğer eşya mahallinin tayin edeceği miktar.

29- Her kaza genel giderleri aşağıdaki nisbet dairesinde katılacaktır:

Bursa Vilâyeti : % 30
Balıkesir Vilâyeti: % 14,8
Bandırma Vilâyeti : % 8 v.s.

30- Teşkilât kadrosu maaşları :

<u>Kuruş</u>		<u>Kuruş</u>	
4.000	Alay Kumandanı	3.000	Alay Kumandan Muavini
3.000	Tabur Kumandanı	3.000	Tabur Kumandan Muavini

Kuruş

2.500	Tabur Kumandan Muavini
2.500	Bölük Kumandanı
2.000	Bölük Kumandan Muavini
2.000	Takım Kumandanı (Subay ise)
1.000	Takım Kumandanı (Subay değilse)
3.000	Menzil Müfettişi
900	Sabit erler
2.000	Müdafaa-i Hukuk Kıtaları piyade erlerine
3.000	Müdafaa-i Hukuk Kıtaları süvari erlerine
3.500	Müdafaa-i Hukuk Kıtaları muhafız süvari reisine
3.500	Hey'et-i Merkeziye süvarilerine
4.000	Hey'et-i Merkeziye süvari reislerine

Bu Hey'et-i Merkeziye erleri işe edilemezler. (373)

IV. Balıkesir Kongresi'nin aldığı kararlar ve hazırladığı bütçe ve talimatnâmeler, daha sonra Balıkesir Hey'et-i Merkeziyesi tarafından, Balıkesir Merkez kazadaki mahallelerin temsilcilerinin katıldığı toplantıya getirilmiş ve yapılan görüşmelerden sonra kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur. (374)

Kongre kararları, Erzurum ve Sivas Kongresi kararlarının aynı olup ilk defa bu kongre ile Yunan işgallerinin kaldırılması ve İlhakın reddi maksadıyla kurulmuş olan "Hareket-i Milliye Redd-i İlhak" teşkilâtı daha önceki kongrede gerçekleştirilen isim değişikliğine ilâve olarak gayesini de genişleterek "her türlü işgal ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine yönelik hareketlerin reddi konusunda birlikte müdafaa ve mukavemet esası" nı kabul etmiştir. (madde 3)

Kongre, daha önce delege göndermeyi bile siyasî bir faaliyet kabul ederek katılmadığı Sivas Kongresi'ne bu defa, "Sivas Kongresi'nin millî birlik ve istiklâlimizin muhafazası uğruna kabul ettiği maksatlara ve siyasî emellere tamamen" katılma kararı alarak (madde 5) İstanbul Hükûmeti ile Sivas Kongresi arasındaki tereddütlü arayışlarına son vermiştir. İstanbul resmen işgal edildiğinden başka türlü olamazdı.

(373) Apak, a. g. e., s. 99-103

(374) İzmir'e Doğru, 4 Nisan 336/1920, N. 50, s. 2

IV. Balıkesir Kongresi'nin çalışmalarını tamamlayarak 23 Mart 1920 gün dağılmasından sonra Balıkesir kazası Merkez Heyeti, meydana gelen son gelişmeler hakkında Balıkesirliler'e bilgi vermek ve onların düşüncelerini almak, esas faaliyetlerini de bu şekilde tesbit etmek maksadıyla ahali temsilcilerinden meydana gelecek bir toplantı yapmaya karar vermiştir.

Sultanî Mektebi salonunda, Balıkesir Kazasını teşkil eden bütün mahalleler nâmına gelen dörder delegeden mürekkep büyük ve önemli bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya ahali nâmına 103 delege ile şehrin eşrafı iştirak etmiştir. Toplantıya başkanlık eden Mehmed Vehbi Bey, 11 ayran beri büyük bir fedakârlık içinde çalışan Merkez Hey'etine itimat edilip edilmediğini gizli oyla tayinini talep etmiş, ayrıca toplantı gündeminin:

1- Ankara'daki Meclis-i Fevkalâde'ye Mebus seçimi konusu,

2- Anzavur'un son hareketi hakkında icap eden tedbir,

3- Yeni Merkez Hey'eti seçimi

Yapılan müzakereler sonunda Ankara'daki Meclis-i Fevkalâde'ye Mebus seçimi ile Anadolu Millî Birliği'ne iştirak edilmesi oybirliği ile kabul edilmiş, Merkez Hey'eti için yapılan seçimde de eski heyeti teşkil eden üyeler oybirliğine yakın bir ekseriyetle güvenoyu almışlardır. Daha sonra Teşkilât, Maliye ve Levazım kısımlarının teşkili için oylama yapılmıştır. Yapılan seçim sonunda:

Merkez Hey'eti Teşkilât Kısmı: Mehmed Vehbi Bey, Kocabıyık-zâde Mehmed Efendi, Yağcılarlı-zâde Hacı Halil Efendi, Yırcalı-zâde Şükrü Bey, İmam-zâde Hoca Refet Efendi, Maarif Müdürü Sabri Bey, Silâhçı Şevki Efendi, Ali Şuuri Efendi, Saraç-zâde Hacı Hasan Efendi, Harputî-zâde Rıza Efendi;

Maliye Kısmı için: Belediye Reisi Keçeci-zâde Hafız Emin Efendi, Arabacı-zâde Hacı Hafız Efendi, Beypazarlı Barutçu-zâde Süleyman Efendi, Kunduracı Niri Efendi, Yürük-zâde İbrahim Efendi, Tireli-zâde Sabri Efendi, Beypazarlı Hafız Mehmed Efendi;

Levazım Kısmı için de: Çakırağa-zâde Mehmed Efendi, Çivici-zâde Mehmed Vehbi Efendi, Sacit-zâde Mahmut Bey seçilmişlerdir. (375)

BALIKESİR KONGRELERİ'NİN İSTANBUL HÜKÜMETLERİ VE
HEY'ET-İ TEMSİLİYE İLE MÜNASEBETLERİ

Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ve Balıkesir Kongreleri ile bu kongrelerde seçilen Hey'eti Merkeziye'ler, Sivas Kongresi'nin aksine, İstanbul Hükûmetlerini Meşrû Hükûmet kabul ederek, İstanbul'un, 16 Mart 1920 tarihinde İngilizler tarafından resmen işgaline kadar bağlı kalmıştır.

İstanbul hükûmetleri de Yunan işgali üzerine kendiliğinden ortaya çıkan Batı Anadoludaki Kuva-yi Milliye faaliyetlerine karşı olmamıştır. (376) Hatta bu faaliyetleri desteklemiştir. (377) Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâleti de Yunan işgaline karşı sonuna kadar Anadoludaki hareket ile üstü kapalı bir anlaşma ve dayanışma halinde çalışmışlardır. (378)

Ne var ki İzmir'in işgali sırasında işbaşında bulunan Hükûmet, Türkler'in meşru savunma yapabilecekleri yönünde bir fikre sahip iken bu Hükûmet'te Dahiliye Nâzırı olan Ali Kemal 18 Haziran 1919 tarihli telgrafında Kuva-yi Milliye'ye olumsuz bir tavır takınıldığını gösteriyor. Bu telgraftan hemen sonra görevinden ayrılan Ali Kemal, Redd-i İlhâk Cemiyetleri'nin Karasi ve Aydın havalisinde, "Halkı, nâhak yere kırdırmakta" olduklarını ve halkı, haraca kesmekten başka bir şey yapmadıklarını ileri sürüyor. (379) Fakat, aynı Ali Kemal, Karasi Mutasarrıfı Ahmet Hilmi Bey'i Yunan işgalleri karşısında nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğrenmek maksadıyla yaptığı müracaatını 27 Mayıs 1919 tarihinde verdiği cevapta, "Yunan işgaline silâhla mukabelede bulunma" emrini veriyor. (380) Bu kadar kısa zamanda meydana

(376) Akşin, a.g.e., s.391

(377) Aynı eser, s.387; Bayar, a.g.e., c.VII, s.2232

(378) Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, S.21, Haziran 1969,

s.4

(379) Akşin, a.g.e., s.350; Atatürk, a.g.e., c.I, s.36; Özalp, a.g.e., c.II, Belge No.48-49

(380) Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.38, Aralık 1961, Vesika No.907; Türk İstiklâl Harbi, c.II, K.1, s.101; Özalp, a.g.e., c.I, s.9

gelen değişikliğin temelinde, İtilâf Devletleri Mümessillerinin İstanbul Hükûmeti üzerine yaptığı baskının bulunduğu şüphesizdir.

Temmuz ayından itibaren Anadolu'nun Doğu ve Batısında kongreler toplanmaya başlayınca, İstanbul Hükûmeti, bu kongrelerin toplanmasına engel olmak için faaliyete geçmiştir. Balıkesir'de bir kongre toplanacağını haber alan Dahiliye Nâzırı Karasi Mutasarrıflığına, Harbiye Nâzırı da 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'e birer telgraf göndererek kongrenin toplanmasına mani olunmasını istemişlerdir. Albay Kâzım Bey bu telgrafa 31 Temmuz 335 tarihli telgrafla verdiği cevapta, "kongreyi dağıtmanın halk üzerinde kötü bir tesir meydana getireceği ve zaten bu kongrenin de çalışmalarını tamamlayarak dağılacığını, Padişah, Sadrazam ve İtilâf Devletleri Mümessillerine birer telgraf çekeceğini" bildirmiştir. (381)

Balıkesir Kongreleri bundan sonraki devrede de İstanbul Hükûmeti ile temaslarını devam ettirmek için İstanbul'a sık sık heyetler göndermiş, zaten toplanmalarına engel olmadığı bu kongrelerle temasını koparmak istemeyen İstanbul Hükûmeti de zaman zaman İstanbul'a kongre adına heyetler davet etmiştir.

İstanbul Hükûmeti başlangıçta ordu müfettişlerini daha sonra da kongrelerin seferberlik ilân etme ve asker toplama faaliyetlerine şiddetle karşı çıkarak bunların hemen durdurulmasını, bu faaliyetlere son verilmez ise sorumlularını şiddetle cezalandıracaklarını ilân etmiştir. (382)

4-11 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi, Anadolu'daki bütün hareketleri birleştirme kararı alınca İstanbul Hükûmeti, telâşa kapılmıştır. Sivas Kongresi'nin dağılmasından yaklaşık bir hafta sonra toplanan Balıkesir Kongresi'nin, Sivas Kongresi kararlarına kabul etmesini ve böylece Batıdaki hareketin Mustafa Kemal Paşa ile birleşmesi önlemeye çalışıyordu. Çünkü Sivas'taki hareket idare sistemine hücum ediyor, iktidarda bulunanların şahsî ehliyetsizliklerini öne sürüyordu. (383)

(381) Harb Tarihi Vesikaları Dergisi, S.38, Aralık 1961
Vesika No.919

(382) Gökbilgin, a.g.e., c.I, s.143; Tunaya, a.g.e., c.II, s.9

(383) Bayar, a.g.e., c.VII, s.2232

İstanbul Hükûmeti toplanmasına mani olmaya çalıştığı ama muvaffak olamadığı ilk Balıkesir Kongresi'nden sonra, Balıkesir'deki hareketi kendi yanına çekmek suretiyle onun Hey'eti Temsiliye ile ortak hareketini önlemeye çalıştı. Bu maksatla, Dahiliye Nezareti, bölgeye önce Jandarma Genel Komutanı Kemal Paşa'yı daha sonra da Mustafa Necati Bey ile iki memurunu göndermiştir. Mustafa Necati Bey, Dahiliye Nâzırının Hareket-i Milliye idarecileri ile görüşüp anlaşmak istediğini bunun için de acele üç kişinin İstanbul'a gönderilmesini istediğini belirtmiştir. İkinci Balıkesir Kongresi İstanbul'a gönderilmek üzere Vâsıf ve Hulusi Bey'i seçmiş, daha sonra İstanbul'un isteği üzerine bu heyete Keçeci-zâde Hâfız Mehmed Emin de katılarak heyet üç kişiye çıkarılmıştır. (384) İstanbul Hükûmeti'nin asıl niyeti, Kuva-yı Milliye'yi, jandarma kuvveti haline getirerek onları âsaişin sağlanmasında kullanmak ve ayrıca emri altına alarak isteği dışında bir davranışa girmelerine mani olmaktı. (385)

Balıkesir'den İstanbul'a giden üç kişilik heyet, Dahiliye Nâzırı ile görüşmüş, Nâzır kendilerine "İzmir civarındaki millî kuvvetlerin ve Redd-i İlhâk teşkilâtının vatanî bir maksatla Yunanlılar'a karşı muharebe ettiklerini ve fakat Sivas'ta kongre toplayanların siyasî hilelerle şahsî menfaatlerini temine çalıştıklarını söylemiş ve onlarla münasebette bulunmadığımızı ilân edersek bize silâh ve cephaneye göndereceklerini ve her türlü yardımda bulunacaklarını ifade etmiştir. (386) Fakat Balıkesir heyeti Sivas'la birleşmeyeceklerini ama bunu ilân da etmeyeceklerini kesin bir şekilde ifade etmiştir. Görüşmenin ertesi günü Hükûmet istifa edip yerine Ali Rıza Paşa Hükûmeti kurulunca heyet, yeni hükûmet üyeleri ile görüşmüş ve onlardan yardım vaadi almışlardır.

Nitekim Balıkesir'den Karasi ve Saruhan Livaları Teşkilât-ı Milliyesi 31 Ekim 1919 tarihinde Cevat Paşa'ya müracaat ederek Kuva-yı Milliye birliklerine dağıtılmak üzere

(384) Çarıklı, a.g.e., s.68; Özalp, a.g.e., c.I, s.60; Tansel, a.g.e., c.II, s.127

(385) Türk İstiklâl Harbi, c.II, K.2, s.37-38

(386) Özalp, a.g.e., c.I, s.60

giyecek isteğinde bulunmuş⁽³⁸⁷⁾, Harbiye Necareti de 14. Kolordu bölgesindeki Kuva-yı Milliye'ye verilmek üzere Kolordu zimmetine 1000 adet gocuk göndermiştir.⁽³⁸⁸⁾

III. Balıkesir Kongresi Sivas Kongresi kararlarına katılarak Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk olan ismini Müdafaa-i Hukuk olarak değiştirmiş, fakat tam bir birleşme kararı almamıştır. Balıkesir'deki hareketin Sivas'la birleşmemesinin sebebi Hey'et-i Merkeziye üyelerinden bazılarının Hey'et-i Temsiliye faaliyetlerini benimsememeleri, İstanbul Hükümeti'nin arzularına uymaları ve zaman zaman da kendi ihtiraslarına kapılmalarıdır.⁽³⁸⁹⁾

Fakat Kasım Kongresi'nden sonra ve bilhassa askerî konularda, Şimal Cephesi Komutanlığı, Hey'et-i Temsiliye ile doğrudan irtibat kurarak aldığı tedbirler ve yapılmakta olan çalışmalar hakkında bilgiler vermektedir.

Alaşehir Kongresi'nde İzmir çevresinde Yunanlılar'a karşı kurulmuş olan cephelerin birleştirilmesi konusu gündeme geldiğinde kurulacak başkumandanlığa Albay Karvasîf Bey'in tayin edilmesi uygun görülmüş iken III. Kongre'den sonra Hey'et-i Merkeziye fikir değiştirmiş, Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılıklarını bildirmiştir. Nitekim Vâsîf Bey Hey'et-i Merkeziye nâmına Harbiye Nezaretine çektiği bir telgrafla İzmir çevresindeki cephelerin birleşmesi halinde Başkumandanlığa Mustafa Kemal Paşa'yı teklif etmiştir.⁽³⁹⁰⁾

Bundan da açıkça anlaşılacağı gibi Balıkesir bir yanda İstanbul ile temasına devam ederken Sivas'a da yaklaşmaya başlamıştır. Balıkesir'in Sivas'la birleşmesinin bu kadar uzun sürmesinin sebebi öncelikle Balıkesir'in müstakil kalma arzudur. Bu konuda Kâzım Özalp şu açıklamayı yapıyor: "Bu hususu aramızda birhâyli konuştuk. Ve şu karara vardık ki, biz halka Yunanlılar'ı göstererek bir teşkilât kurduk, yürütüyoruz. Şimdi Umûmî Teşkilâta katılırsak siyasete karışmış olacağız. Onun için uzak duralım dedik. Vâzîyetin iyice aydınlanmasını bekledik ve nihayet bir kongre toplayarak iltihak kararı aldık."⁽³⁹¹⁾

(387) Harb Tarihi Vesikalari Dergisi, S. 38, Aralık 1961, vesika No. 921

(388) Aynı dergi, vesika No. 922

(389) Türk İstiklal Harbi, c. II, K. 2, s. 36

(390) Harb Tarihi Vesikalari Dergisi, S. 34, Ara. '60, V. No.

(391) Selek, a. g. e., 1968, s. 99-100

S O N U Ç

İzmir'in Yunan işgaline uğraması üzerine vatani Yunan tecavüzlerine karşı korumak, ve işgal altındaki toprakları kurtarmak maksadıyla "silâhlı mukavemet" esasını kabul eden Balıkesirliler'in meydana getirdikleri Redd-i İlhâk Hey'eti kısa zamanda teşkilâtlanarak hedefini gerçekleştirmeğe çalışmıştır. Düşman tecavüzlerine karşı başlattığı mücadelesini "Teşkilât-ı Muntazama" dahilinde yürütebilmek için birbiri ardınca dört büyük kongre toplamıştır.

Redd-i İlhâk Hey'eti topladığı ilk kongrede isminin başına "Hareket-i Milliye" ismini de alarak, meseleyi sadece bir ilhâkın reddi durumunda bırakmayıp, milli bir hareketi gerçekleştirmeğe çalışmıştır. Bu hedefe ulaşmak için de mükemmel bir teşkilât vücuda getirmiştir.

Başlangıçta tamamen "müstakil" bir teşkilât eliyle yürütülen hareket daha sonra aynı maksatla kurulmuş Redd-i İlhâk hareketleriyle birleşebilmek için teşkilâtı güneye doğru genişletmeye çalışmıştır. Alâşehir'de toplanan, "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Büyük Kongresi" bu çalışmaların ürünüdür. Alâşehir Kongresi'nde, Balıkesir'deki teşkilât yapısı diğer bölgeler için de kabul edilerek şeklen de olsa Batı Anadolu'daki Redd-i İlhâk hareketleri aynı teşkilât yapısı içinde ve tek merkezde birleştirilmiştir.

Birbirinden çok farklı kaynaklardan beslenen Kuvayı Milliye birliklerini aslında tek merkezde ve tek komuta altında toplayabilmek mümkün değildir. Bu sebeple şeklen gerçekleşmiş olan birlik uygulamada görülmemektedir. Bunda, hareketin bu özelliği yanında İtilâf Devletleri ve İstanbul Hükûmetinin menfi propağandası rol oynamıştır. Bölgenin kuvvetli bir lidere sahip olmaması da bu sonucun ortaya çıkmasında oldukça etkilidir.

Yunan işgaline karşı kurulan cephelerin bölge çapında birliği sağlanamazken Karasi Sancağı bilhassa Manisa bölgesiyle tam bir bütünlük içindedir. İşgale uğrayan Manisa'nın Yunanlılar'a karşı savunulması görevi bu yüzden Balıkesir'deki teşkilât tarafından idare edilmiştir.

Güney bölgesiyle bir bütünlüğün sağlanamaması üzerine ikinci Balıkesir Kongresi'nde alınan bir karar gereğince

hareket, Bursa ve Bilecik istikametinde genişletilmeğe çalışılmış, bu hedefe de ancak 1920 yılı Mart'ında ulaşılabilmıştır.

Yunan işgallerine karşı ve yalnız Yunanlılar'ı memleketten kovmak maksadıyla müstakil ve sivil bir teşkilât olarak kurulan Balıkesir Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti mücadeleyi tespit ve tanzim etmek için topladığı kongrelerde, aynı maksatla kurulan diğer teşkilâtlarla birleşme gayreti içinde olmuş, buna mukabil Doğu'da Mustafa Kemal Paşa'nın idaresinde gelişen, yüksek rutbeli subaylarla Kolordu Komutanlarının da içinde aktif olarak yer aldığı harekete uzun müddet ilgisiz kalmıştır. Bu harekete, "Ermeniler'e karşı yapılmakta olan mahallî bir hareket" gözüyle bakmış ve hareketle birleşmeyi siyasî bir faaliyet olarak değerlendirmiştir.

Balıkesir Kongrelerinin Sivas Kongresi'nde alınan kararlara başlangıçtaki ilgisizliği Üçüncü Balıkesir Kongresi'ne kadar devam etmiştir. Nihayet Üçüncü Balıkesir Kongresi Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti'nin, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" ne bağlanmasını ve Hey'et-i Merkeziye'nin de bu cemiyetin "Balıkesir Hey'et-i Merkezeyesi" olarak faaliyet göstermesini kabul etmiştir. Fakat bu kararın tatbiki ancak Dördüncü Balıkesir Kongresi'nin 13 Mart 1920 günü yaptığı toplantıda aldığı kararlarla mümkün olabilmıştır.

Balıkesir Millî Kongresi ilk toplantısından itibaren kurmaya çalıştığı teşkilât yapısıyla müstakil bir devletin yasama, yürütme ve yargı yetkilerine kavuşmuştur. 15 Mayıs 1919 tarihinden itibaren fiilen bir devlet ve hükümetin olmadığı dönemde Balıkesir teşkilâtı, ordusu, bütçesi ve resmî yayın organı bulunan bir devlet görünümündedir. İşte devletleşen bu teşkilât yapısı ile Balıkesir, İzmir'in işgalinden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşuna kadar mücadeleyi müstakil olarak yürütme gayreti içinde olmuştur.

Cephelerde zaman zaman ortaya çıkan anlaşmazlıklara, teşkilât içinde görüş ayrılıklarının doğurduğu zaafa ve Sivas Kongresi kararlarını çok geç kabul etmesine rağmen, halkın vatan, millet ve din sevgisinden doğan hareket ve onun ürünü olan Balıkesir Kongreleri bölgede millî mücadele ruhunu uyanıdırarak Türk Milleti'nin istiklâl aşkının sembolü olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

GAZETELER

DOĞRU SÖZ (Balıkesir) Haftada bir, 22 Mayıs-5 Haziran 1919,
3 sayı çıkmıştır, Başyazarı Varnalı-zâde İbrahim Hakkı
HÂDİSAT (İstanbul) Günlük gazete, 1918'den itibaren yayın-
lanmıştır, (1-96. sayılar)

İZMİR'E DOĞRU (Balıkesir) 16 Kasım 1919-27 Haziran 1920,
74 sayı çıkmıştır, Sahibi Hüseyin Vâsıf (Çınar), Başya-
zarı Mustafa Necati

SABAH (İstanbul) Günlük gazete, 1876'dan itibaren yayınlan-
mıştır, (18 Şubat 1335/1919 S.10510)

SES (Balıkesir) Haftada bir, 17 Ekim 1918-13 Mart 1919, 22
sayı çıkmıştır, Sahibi ve Başyazarı Çantay-zâde Hasan
Basri

DERGİLER

BELGELERLE TÜRK TARİHİ DERGİSİ Aylık Tarih ve Kültür dergi-
si (3 cilt)

HARB TARİHİ VESİKALARI DERGİSİ Genelkurmay Başkanlığı Harb
Tarihi Dairesi Başkanlığı Yayınları, Üç aylık dergi,
1 Eylül 1952-Mart 1962, 1-39. sayılar

TARİH VESİKALARI DERGİSİ Maarif Vekâleti, 1941-1943, 1-12. sa-
yılar

KİTAPLAR

ADAMOF, E. E., Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anado-
lu'nun Taksimi Plânı, Çeviren Kur. Yrb. Babaeskili Hüse-
yin Rahmi, Belge Yayınları, İstanbul-1973

AKŞİN, Sina, İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele, Cem Yayın-
evi, İstanbul-1983

- AKYÜZ, Yahya, Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoçu, (1919-1922), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1985
- APAK, Rahmi, İstiklâl Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?, Güven Basımevi, İstanbul-1942
- ARMAOĞLU, Fahir, Siyasî Tarih Dersleri 1789-1919, Ankara Üniversitesi S.B.F.Yayınları, Ankara-1961
- , 20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1983
- ATATÜRK, M.Kemal, Nutuk, Cilt III, (Vesikalar), Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul-1973
- BAYAR, Celâl, Ben de Yazdım Millî Mücadele'ye Giriş, Cilt V, Baha Matbaası, İstanbul-1967
- BAYUR, Yusuf Hikmet, Türkiye Devleti'nin Dış Siyaseti, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973
- , Türk İnkılâbı Tarihi. Cilt III, Kısım 1, (1914-1918 Genel Savaşı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983
- BAYKAL, Bekir Sıtkı, Hey'et-i Temsiliye Kararları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1974
- BELEN, Fahri, Türk Kurtuluş Savaşı, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1983
- BIYIKOĞLU, Tefvik, Türk İstiklâl Harbi I, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, Genelkurmay Başkanlığı Harb Tarihi Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara-1962
- , Atatürk Anadolu'da (1919-1921), Cilt I, 2. Baskı, Ankara-1981
- ÇANTAY, Hasen Basri, Kara Günler ve İbret Levhaları, İstanbul-1965
- ÇARIKLI, Hâcîm Muhittin, Balıkesir ve Alâşehir Kongreleri ve Hâcîm Muhittin Çarıklı'nın Kuvayı Millîye Hâtıraları (1919-1920), Yayını Hazırlayan Prof.Dr.Şerafettin Turan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara-1967

- DANIŞMEND, İsmail Hâmi, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Cilt IV, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1972
- DJUVARA, T. G.-Emir Şekip, Türkiye'yi Parçalamak İçin 100 Plân Haçlı Taassubu-Türkiye Düşmanlığı, Çeviren Yakup Üstün, Ankara-1978
- ERGİL, Doğu, Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi, Turhan Kitabevi, Ankara-1981
- ERTUNA, Hamdi, ÖKSE, Necati, Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo-İdea, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1975
- EVANS, Laurence, Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924), Çeviren Tefik Alanay, Birinci Baskı, Milliyet Yayınları, İstanbul-1972
- GOLOĞIU, Mahmut, Millî Mücadele Tarihi, İkinci kitap, Siyas Kongresi, Başnur Matbaası, Ankara-1969
- GÖKBİLGİN, Tayyib, Millî Mücadele Başlarken Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresi'ne, Birinci Kitap, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1959
- GÜRÜN, Kamuran, Savaşan Dünya ve Türkiye, Bilgi Yayınevi, Ankara-1986
- HELFERICH, Karl, İtilâf-ı Müselles Devletleri'nin Negriyatına Nazaran Harb-i Umûmî, İstanbul-1915
- JAESCHKE, Gotthard, Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi (1918-1923) Çeviren Niyazi Recep Aksu, Cilt I, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul-1939
- , Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi Mondros'tan Mudanya'ya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1970
- , Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986
- İĞDEMİR, Uluğ, Sivas Kongresi Tutanakları, İkinci Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986
- KARABEKİR, Kâzım, İstiklâl Harbimiz, İkinci Baskı, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1969

- KILI, Suna-GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref, Türk Anayasa Metinleri Sened-i İttifak'tan Günümüze, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985
- KİTSİKİS, Dimitri, Yunan Propagandası, Çeviren Hakkı Devrim, Kaynak Kitapları, İkinci Baskı, İstanbul-1974
- KOCATÜRK, Utkan, Atatürk ve T.C.Tarihi Kronolojisi (1918-1938) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983
- KURAT, Akdes Nimet, Türkiye ve Rusya XVIII.Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşı'na Kadar Türk-Rus İlişkileri (1789-1919) Ankara Üniversitesi D.T.C.F.Yayınları, Ankara-1970
- KURAT, Yuluğ Tekin, Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara-1986
- KURDAKUL, Necdet, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Ortadoğu'ya "Belgelerle Şark Meselesi", Dergâh Yayınları, İstanbul-1976
- KURTCEBE, Nizamettin, Türk Ulusal Savaşı'nın İlk Parçası (Mondros Mütarekesi'nden TBMM'nin Açılışına Kadar), 117 Sayılı Askerî Mecmua'nın Tarih Kısmı, 1 Haziran 1940, S.57, Askerî Matbaa, İstanbul-1940
- KUTAY, Cemal, Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi, Cilt XVIII, 2.Baskı, Alioğlu Yayınevi, İstanbul-1980
- M.ŞEFİK, İstiklâl Harbinde 57.Tümen ve Aydın Millî Cidali, 104 Sayılı Askerî Mecmua'nın Tarih Kısmı, 1 Mart 1937, Sayı 45, Askerî Matbaa, İstanbul-1937
- MERAY, Seha L.-OLCAY, Osman, Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri (Mondros Bırakışması, Sevr Antlaşması ile İlgili Belgeler).Ankara Üniversitesi S.B.F.Yayınları, Ankara-1977
- MORALI, Nail, Mütareke'de İzmir Olayları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973
- MÜDERRİSOĞLU, Alptekin, Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları, Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara-1974
- ÖZALP, Kâzım, Millî Mücadele (1919-1922), Cilt I, Ankara-1971
Cilt II, Belgeler, Ankara-1972, Türk Tarih Kurumu Bas.

- ÖZER, Kemal, Kurtuluş Savaşı'nda Gönen, Türkdili Matbaası, Balıkesir-1964
- ÖZTOPRAK, İzzet, Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını (Mayıs 1919 Temmuz 1921), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1981
- SAGAY, Reşat, XIX. ve XX. Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-1972
- SARIHAN, Zeki, Kurtuluş Savaşı Günlüğü,
Cilt I - Mondros'tan Erzurum Kongresi'ne, Ankara-1982
Cilt II- Erzurum Kongresi'nden TBMM'ye, Ankara-1984
Öğretmen Dünyası Yayınları
- SELEK, Sabahattin, Anadolu İhtilâli, 4. Baskı (iki cilt birarada), Burçak Yayınevi, İstanbul-1968
- , Millî Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı),
Cilt I, II, 2. Baskı, Örgün Yayınları, İstanbul-1982
- SONYEL, Salâhi R., Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika,
Cilt I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1974
- SOYSAL, İsmail, Fransız İhtilâli ve Türk-Fransız Diplomatik Münasebetleri (1789-1802), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1964
- Sultan Abdülhamit Han, II, Devlet ve Memleket Görüşleri, Çığır Yayınları, İstanbul
- RENOUVİN, Pierre, I. Dünya Savaşı (1914-1918), Çeviren Adnan Cemgil, Üçüncü Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul-1982
- TANSEL, Selâhattin, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, Cilt I, Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara-1977
- TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt II, Mütareke Dönemi, Genişletilmiş İkinci Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul-1986
- TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt I, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985

Tarih IV (Türkiye Cumhuriyeti), Devlet Matbaası, İstanbul-1931

Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl, Kurtuluş Savaşımız (1919-1922), T.C. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Plânlama Genel Müdürlüğü, Cilt I, Ankara-1973

Türk İstiklâl Harbi, Cilt II, Kısım 1, Batı Cephesi (15 Mayıs-4 Eylül 1919), Genelkurmay Basımevi, Ankara-1963

Türk İstiklâl Harbi, Cilt II, Kısım 2, Batı Cephesi (4 Eylül 1919-9 Kasım 1920), Genelkurmay Basımevi, Ankara-1965

ULAGAY, Osman, Amerikan Basınında Türk Kurtuluş Savaşı, Yelken Matbaası, İstanbul-1974

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Karasi Tarihçesi (Eski Harflerle) Vilâyet Matbaası, Balıkesir-1925

ÜÇÖK, Coşkun, Siyasî Tarih Dersleri, Üçüncü Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul-1967

YETKİN, Gayas, Kuruluşundan Bugüne Edremit'te Olup Bitenler, Türkdili Matbaası, Balıkesir-1957

MAKALE VE BİLDİRİLER

GÖKBİLGİN, Tayyip, 1919'da Anadolu'da Yabancı İsgal ve Tahriklerinin Doğurduğu Problemler, VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Sayfa 836-842, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973

İLGÜREL, Müçteba, Balıkesir Redd-i İlhâk Cemiyeti ve Kongreleri, Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul-1973, Sayfa 35-56

KODAMAN, Bayram, Sark Meselesi Emperyalizm ve Ermeniler, Kaynaklar, Üç Aylık Dergi, Sayı 2, Sayfa 7-15, Şekerbank Kültür Yayınları, Kış-1984

KURAT, Yuluğ Tekin, Batı Kaynaklarının Işığında İzmir'in İsgali Sorunu (15 Mayıs 1919), VII. Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Sayfa 842-853, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973

KUTAY, Cemal, Millî Mücadelemizin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası) VII, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı 7, Temmuz 1987

TURAN, Şerafettin, Kurtuluş Savaşında Kongreler, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Semineri, Seminere Sunulan Bildiriler, Sayfa 147-157, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975

ANSİKLOPEDİLER

İslâm Ansiklopedisi, Cilt I, Atatürk Maddesi, Sayfa 719-807, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul-1950

Politika Ansiklopedisi, Cilt I, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul-1986

Türk Ansiklopedisi, Cilt V, Balıkesir Kongresi, Sayfa 137-138, İkinci Basılış, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul-1967

Türkiye Cumhuriyeti Parlamenterler Ansiklopedisi (23 Nisan 1920-6 Kasım 1983), Yankı Dergisi Yayını-1987

GAZETEDE TEFRİKA EDİLMİŞ HATIRALAR

BOLAK, Mehmet Vehbi, Kuvâ-yi Milliye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuvâ-yi Milliyeciler Nasıl Çalıştı? Balıkesir Postası, 14 Nisan-2 Mayıs 1950 (Tamamlanmamış)

HATİPOĞLU, Feyzi, Balıkesir'de Kuvayı Milliye Nasıl Teşekkül Etti?, Balıkesir Postası, 13-27 Mart 1945, Sayı 640-653 (Tamamlanmamıştır)

VARNALI, İsmail Hakkı, Hâtırat, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 1 Şubat-30 Mart 1962

BASILMAMIŞ ESERLER

Balıkesir Hey'et-i Merkeziyesi Karar Defteri (24/25 Haziran 1919-27 Haziran 1920), El Yazması, 44 Sayfalık Karar Defteri

BALIKESİR, Kemal, Hâtıralar, Daktilo Edilmiş Metin (80 Sayfa)

KEÇECİ-ZÂDE Hâfız Mehmed Emin, (Bld.Reisi) TBMM Kararı Mebuslarına yazılmış Mektup (Eylül 1337)

مجلس اعلیٰ ہند
دہلی
نمبر ۱۰۰۷
۱۹۰۷

مکتوبہ برائے سرکار ہندوستان اور قندھار
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے

مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے
مختارین کے لئے اور قندھار کے لئے اور قندھار کے لئے

Dahiliye Nâzırı Ali Kemal Bey'in Yunan işgallerine kuvvetle mukavemet olunmasını isteyen 27 Mayıs 35 tarihli yazısı

(Kâzım Özalp, MM, C. III, B. I)

سک جمل	آل آتین	نئسی	کوزنلار
غون	غون	بزه	غون
۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰

رئیس سی دورمی ایستمرک ؟
قاروس سیبیر اوبان بر سینه .

تورک مملکتی

هفته بر دفته چتار مستهل غزهدر .

صاحب ادبیات : باطای زاده . ح . صری
اعلامات ایچین آیرجه کوروشلور .
بزه فامدل بایزله صیهرلر آیینده .
دوچ اییرون کاهدر کیری پولاناز .
قافیز کوردر ، کر آفتام اولسه
قافیز اوبانمایله بر سینه .

سیاسی خبرلر

ایستابول بایزیمیزدن :
بو هفته ناک مائل خبرلر دن آنک موی توفیق
پاشا قاپی سنک بر دن بزه چیکلمی وریته ماملد
فرید پاشا قاپی سنک کیم سید . بکی قاپی
شونردن مرکبد :

مدر اعظم و خواجه نظری : داماد فرید پاشا
شیخ الاسلام : مصطفی صری آقدی ، حریبه
نظری : احمد عوق پاشا ، بحریه نظری ، سفیر
شا کر پاشا ، داخله نظری : قونیه والیسی جمال
بنده عدلیه نظری : اییمن سیوت اسبق اسحاق
صدق بک ، شویوی دولت رئیس : آغابند
سید عبدالقادر آقدی ، مایه نظری : دیوان
حسابت رئیس توفیق بک ، مصلح نظری :
(ساح) غزیه سی پاشا بایزیمسی علی کال بک
نجات و ذراعت نظری : پست نظرسابق
آدم بک ، نایف نظری : میراوا عوق پاشا ،
پست نظری : محمدعلی کمال بک ، اوقاف نظری :
قرمی سیوت اسبق و سنی آقدی .

توفیق پاشا قاپی سنک بر دن بزه چیکلمی
۴۰۰ م . بر حدهدر . اولجه بویه یئیزی بوندی .
او ، ای طرف بز قاپی ایدی ، فرقه چی
دکدی . شیمیسن کلن حکومت ایستقرمسی
پنی ایشلغی بر حکومتدر . باقالیم بونلره ایشر
کوردجک ؟

دؤنلر ایشی چوق آرتشدیلر . قوودوقلری
چتار ایستابوله ، ایستابول جواندمکی
کوشکره قادار نمرشدر پاشلادی . آنک دکری
بعضی مسلمانلری باطلالره ایاچا ایاچا ایتدیلر
منقذله بر مسلمان بویه بر شی ایستایدی بواده
بولوان آجینلر قیاسلری قویبارلردی ، فقط
بارجالان مسلمان اولدونی ایچین هیچ سس
چیتاران بوق . چوق قادا کونتر کچیریدوز
الله باردمیچیز اولسون . مغلوب اولوق نه قا
شی ایش ! بر ملت ولیکن آریلر ، بر بری
آله اتمایه قویورور ، حق بولونده جانی فضا
ایکنکن چکینره جلوب جیرنایه ، دیندانت
ظلم ایجه قالدیترسه عاقبتی بویه اولور . تام
مسلمان اولادجی . بزم ایچین قووتوش بوند .

حضرت لریک پانت کونده رمشدی ، جناب اورخان
طوسونو نوز اولادی کچی سه وردی .
(عجلان) بکی ، وفاندن سوکرا ، اوغلو
(دمورخان) استخلاف ایتدی . [۳] بوک
قادرمدنی (عنتیک) ده برغهمماجرای حکومت
ایدیوردی . [۴] (دور) سوادماده میوزوندن
أعالی کوجه دیرشدی . اولجه (عجلان) بک
وزارتنده بولوش اولان (حاجی ایلیک) ، که
بالیکسریلدر ، شخص کونده بولورک قرمیسه
(طورسون) بک ایتنیده . (طورسون)
قرمسیک - ولوقسا - عثمانلیله ایشلای اوزور .

[۳] بوذک اسی تورک تاریخلرده بوند .
(ابن بطوطه) ایله (ساک الاصلر) بایزور .
(ابن بطوطه) دمورخان خنده ، ای کلام دکدی .
بیرور .
[۴] اولجه برغهم ایلی (سنا) استنده برلک
ایدی . (ساک الاصلر) ، دورله ترسیلرله کور
عبارتندن بخت ایدم (قرمی) بک ممالک اچیمیه
(ایلیک) (ولادین) اخراج ایتدیکی وار بوزور مملکت
اولدونی یازار . بینه بوکناجه کوره (سمرصا)
مملکتک یگیری بی شیری وسکلن دور نامی وارمسی
دورمدرله چوقدوت حارب بولوروش . بو مملکتلر
بزه نایف سیز دگی ؟

دولتی آرا ، صیرا درناغاسی ایله ، دورمی ایله
دوشمنلری بیزیم (بیزانسی) قارشی دورمایلر ،
اورویا قارشی عالیانه حرکتلر سترلر یازاردی .
حکمی قوتونوی بر طرفدن چاقوق قلمه ، دیکر
طرفدن اهلاره ، ایزیم حدودیت قاندر جاری
ایدی . نازاد طاعدم بک : بوحوالی سلجوقلردن
اولده اسلام و تورک دورمی طاشیوردی .
(بالیکسری) بک اسل - بشیار بک نطن ایستدی
کچی - (باله و استرو) دکل ، (بال کسری) کدر .
قلهدر ، بر عجم و تورک قوتونوی واردر [۱]
و اسکی تاریخلرده ده ، حق آجینی تاریخلریده
داخل اولوق اوزده ، املاسی (بلی کسری) ،
بال کسری ، بالیکسری (طرزندهدر . همانی
اولان جامع شریف حرمنده مدفون (قارا
اولغان) ؟ اولنرل غازی ایله برلکده کیش
تورک دلارواندن ایدی . بونک خدوسی اولانسی
عنتل بولوان (قرمیسی) بک ، که (قرمیسی)
بوندن عتندر ، سلجوق دولتک اغراضی ایله
(بالیکسری) ده اعلان استلال ایتدی . بو
امارت : (جامع الدول) ک روایت نظر :
« آیدنیوه ، سیاسی [مایاس] ، برکمه ،
آدمیده ، گرادیمید [برحانه] ، بیکاز حساره
ایوردی ، ایزنده ، بینه داغ [بینه داغ] ،
سندهوریا [سندخوره] ، سندبرغی ، کوروس ،
تبرجی ، قزلبچه طولزه ، پاش بک ، سرت ،
قیسارلی خوی ایدی . (قرمیسی) قونیه
و آنا طولوره حکم سوردن سلجوقلردن اون
دوردمیلدی (سلمان غنات الدین مسوداتی)
برجالندهدر . بو بکک تأسیس ایتدیکی امارت بر
طرفدن ایضایارک مصلحتلر بی زار اولوق
مهاجر تکملن آنا طولونک شرق جهنلری اعالیسی ،
دیکر طرفدن (۶۶۲) تاریخنده (دور بوجه
ساری صالوق غازی مینتیه ضبط ایدم مجاهد بک
بئیس اولان دورم ایلی مهاجرلری التجا ایدیزور -
لردی . چونکه : (قرمیسی) بک عالت
و کتایت شهیرا نام اولوشدی . (قرمیسی) ؟
تورک اولمان و تورک بکک قونیه بولغانلر
برده بالیج اجرائی سلطنت ایدم مدنی ، تاریخلر
دنیوز بکک : قرمیسی اناقی خلقی (قرمیسی) دن
چوق زمان اولدن بری (تورکن) ایدی [۲] .
(قرمیسی) بکدن سوکرا امارته اوغلو
(عجلان بک) کچدی . بو (بک) ده ، بدی
کچی ، عادل و قوی ایدی ، کندیسی (تورک)
اولدونی ایچین (عجلان غازی) بک ظهورندن
اعتباراً خاندان عتای ایله بک آبی کچینایدی .
حق اوغلو (طورسون بک) ی ؟ زرداور خانیده
طورسون ، تربیه کورسون ، دیب اورخان غازی

[۱] . (قرمیسی) بک فصل تاریخ ایشماله
بایزیمیز ایدیمک .
[۲] اولوق بر چوق کوی و سالره اسیرلی
واردر ، که : حب اسکی تورک و تورکلره مالددر ؛
انفصار بایزیدر ، اوردن ، چنسی (چنسه) ،
چاول ، چوشدیلر ، اولوس ، بیات ، ایلی کچی .

(قرمیسی) ننگ تورک مملکتی

هیج بر اینه بر بزم

ایسته بونالیرده طبق بو (سرخوش
کیمی) کیندر . غیل لفرلری ، کنیش خیالری ،
کورد کوزلری ؟ اولکلرده کی اوجوروسی ،
قادرلرده کی آتش و قائل کنلیرت (چنت)
کچی کورت بیزور . واقعا کوزله مملکتلر بیز
باشدن پاشه دنیابک برار (چنت) ی . در . فقط
بو ، که نظره قارشی ایمانده آتشدن بوسکوره
بیلیر ایلدوبو (چنت) دن بو (انتی) دن
نه اتم بروشیندر : تورکلرکده ، عثمانلی بک
جریدایستادنی ، عصرلرجه ایدینی بو مملکتلرک
شیمیکی بختل (ذی الیه) کیری بو حترلری ایتاب
موقنده قلیورد

نه مؤلم بر حیاطلر : کوریل (دومینوس)
قاپی بیزده (مدنی) منتهه بولورور ؟
« آبی : بر حقیقتدر : پارسه قورولان
(کیمکه اناسیت و عدالت) بایکرم مدیملری
کچک بوز ، بزه قارشی حر بولورمی قلیورد ،
علیمزده کی دعوالری بیه وقت وزماننده بزه
اسلمدن کچینور ؟ فضل صراق ایجه بیک قانلرم ،
و چندان عمومی و باحسام (سلمانلی) بوله بک ،
بو قادا کورتک آجینسی اینه اونو تاج چندر .

عسی قلم بر دورلو (ایتاب حق) ، نزل
اینگ ایتمه بوز ، تورک قلم (کافرین نعمت) ،
قارشی « اودت ، حنلیم ، بیه دینی کینده
بر ذل عد ایدیزور . چونکه : حق ، حندر ،
کونش کونشدر . عیا بونالیر ؟ مملکتلرک
هر طرفنده قاپانسان ، مملکتلرک ذراعت ،
تجارتنه و عرمان و مذیت حکم اولان بوزیکرجه
تورک کورمه بولورمی ؟ مملکتلرک ، بونون
لورمک و جافلادنی قورده لر ، جاملر ، مسجدلر ،
تکدر ، مدرسلر ، مکتبلر ، عمارتلر ، خانلر ،
حماملر ، کادوانسرایلر ، دکاتلر ، ستازمه ، کورورور
یورلر . . . کیمکدر ؟ تورکلرکی ، یوقسه ،
بونالیم ، حق مرکزیت قسبله چوقلوغی تشکیل
ایدن (ایوانی) مسافر لریک نمسی ، نه آری ،
نه صرفق واردر ؟ اولری توتمک لری اراضی

بیه مدینه منوره (واقعی دور)
(سمرصه) حوضه سی باطللری فتح ایدم ،
بزم اچیلدوبیزدر . (آیدنیق) و حوالیسی بدی
عصردن بری تورکلره بایکرم مبر دکل ، مترده
اولمشدر ، خلاصه : لورمک بری ، بر مرقطسی
حاکم و صاحب تورکلرک حق اولانجه سبیه
مافیر مالددر .

یوروا ، قرمیسی لواسی عثمانلر دورمخازدر
چوق زمان اولدن بری (تورک) دور (تورکن) در .
(امارت) حالنده اداره اولوندونی زمانلرده
(قرمیسی) بک در ناغاسی ، اردوسنی واردی . (قرمیسی)

بونانسان پاش وکیل (دومینوس) -
اسم محسوس زدهده . کورده کی اوزده -
اسلام تورک مملکتلر بیزی الاق ، بونانی
ایچاق ایسته بوز . ایزیم و حوالیسی ، ندن
نفسدی (بوتون قرمیسی لواسی ایله بروسنک
غریب) ایزیم ولایت قسم غریبی و منتنا
لورلشکده غریب (جنوی) در . شو حالده
بصرلردن بری مسلمانلیقه ، تورکیکلرک پاشمش
اولان مملکتلرک بزرک حق حاکمی - ممالده -
تورکون نکلده بولورورور .

(دومینوس) ؟ بو غیر مشروع طلین
دوخ ایستمرک ایچین تونخالیسه مملکتلر .
ده دوم تونک اسلام غوسدن فضله
اولدونی بایزیمکی صلح قونیه دانسته رسماً
بولورمک بقیلورور ؟ ه نفسده وصول
ایچین . . . نظر منی فلا طلیق ایش
اولدورور ؟ که توفیق پاشا قاپیسی
طرفلرکده شوقانده استاداً - تنظیم
ایدی . . . . .
کوک ایشلرک و کورک و مرمک کوز دیکدیکی
پاشلی بک کتیرنده قاهر بر چوقونک تورکلرده
اولدونی قلمی بر سورنده ایتاب ایدیلدی . بو
سختنمده مخرج قوس ، بر عمومی و ایتاب

بک بیانیده بک حریخ دگیدر ؟ فقطس
نه ایلورسه اولسون - بونالیر حفته ، اکثرته
نارغه و هیچ برینه باقاراق بیه حال کوزمل
تککلر بیزه قوناق بونادنه اریلاما بولور
سندی ناگ کچوک و ضعیف اولان (بونانسان)
ناتن چرینده دورم ایدین ؟ چوق بر بیزی
برنهدی . شیمیده پاشینن ، قدرتین ،
بهدرست . هم استیما بیدن چوق بویوک
تککلر بیزی لسه اینگ ایت بوز ایله بوزده :
لغمه بونان قورصاغی ؟ بونان معدسی
بلا باقیق ، تاریخنده بر چوق اولوسو استحاللر
کیردن بونالینلی بوسبوتون مزار عدسه
کیرمکچدر .

(آیدن اوغلو) بک ، (قرمیسی) بک
(ارطغرل) و (عجلان) ک فاخر و ایدی
دکدرلی هیچ لغمه ایدیلیرمی ؟ (ملتر
جینی) بک اسهاف ایتدیکی (صاح و سکون)
سقی اورویاچه اخلال بکده ماملد و سورمی
سکی بونان مذیت و عرضک وادی صادقلری
بر کونکی بونالیر قان و آتین ایچنه ایشلایق
ایتنیلیرمی ؟

استادمسلم مرحوم مفتی عثمان توری آقدی
صنعتلری برونک شو سوزلری سوله سندی :
- کچین سرخوشی ایشلورده (آرسلان)
بیکک خانی با کورت دیکر ، بیه پاشیرشا

تورمرو: ۱ کیریمی منه
ویدی ریزه بالکسیر - اداره خصوصی مطبعه
مکتبہ جمل آن آقانی منشی کین سیدال
مردی مردی پاره مردی

دوغر سوز

هفته دوه و چشنه کونلری جیبار مستقل غر

۱۳۳۷ - ۲۱ شعبان ۱۳۳۷

ساحب انیقلر : صدر غریب اده . ا . بار
اعلانن ایچین آرمجه کوروشلور .
برجه باشملی یازیره عبیده لر آرمجه .
ادیت ایدیلر کاندلر کیری یولانلار .

باشملی غریب . آن اشغالین شیده یه قدر آزاده
جرمانی ایچین وقایق کوروشلورکی منقلر سخته
هر نه قدر معلومات آلا ییشلر اینه کده یوللری
ووقایق ایجابی دای شیه برماشده دیکه .
دیکونلر زمانه لزوم کورده یوزر . آخین
آکلا ایچینلر سخته تحت قائل اولدیض بر جهت
وارد اولدیلار وچ . دوت کونلر یری آزاده
آسایش و سگنک لک اولدیه تا یین باشلر یولانلار
زیرا اشغاللر سوکرا شریک قائل رجدال و قتره
مدحتی تر یازما و تحریه عته اولدی توه اشغاله
تومانلار ایچینلر شو بیانلار اولدیه آکلا .
شاهلر مکتب

باشملی غریب اده . ا . بار
اعلانن ایچین آرمجه کوروشلور .
برجه باشملی یازیره عبیده لر آرمجه .
ادیت ایدیلر کاندلر کیری یولانلار .

زیمیرک

ملکتین نا ایقانی

کین چشنه کونلر شایخ اولان (ازیمیرک)
یونان صاکی طرفدن اشغالی (خیری یونون
تراشلی یلمه مرین بر یاسون تر افغانی)
اوکونلر یی دیلیرم که ملکده آتلاماق
بر سلطان قلی ، سیزلاماق بر نوروک روسی
ولادی ، اکثریت قهرمس ، مقدسای ،
عصر لجه دوام ایدن شانی خاری ایله خلیس
بر نوروک شهری اولان ازیمیرک ، دول قاجا
دکی ، هیچ بر وجه ایله خامس و عظیم اولان
یونان حکومتی صاکیله تحت اشغاله آغای
داها دوغروسو آتاملولک قلی شاه سنده
اولان بر شانی لیمانک یونانلار کی رسکونک
یامال استیلاوا حراصاتی اولانلار - اده ایدیلر
جدا قلیری آغاز یوردی .
ایرتمی جمه کونلر ملکتین ایقانی
و شغرافی داتره بلدیده ایچاق ایدیک حادته
اشغال حنده مفا کرانده یولانلار . نتیجه
سلاجیه دن سوکرا عناصر غلظه منسوب

(دوغروسول) ک مسکی

سوز یوزده آوز یوزلی صف دوغرود -

هر غزله ایقک لخصنده (مسک) یی
ایضاح ایدیر . ز بر یولده آوزون اولدانی
سوز سو یولده چک دکی ، فیصحه اده
سار اده بیکر . (سوز دوشور) ک مسکی
عوانتنده آکلا شایخ اولدیه آوزون
حق و دوشور - سوزله ، جمی و دوش
خادکات و بیاضه صحرانکدر . علم ملکینک
یک آیم و بحرانی و قهر ایشادی شوکولر نه
ایچ و آوزون بیاضه غلیبه دم اولداریق
عجلتک آک حقیق و عاجل و نومی ، اجنایی
و جیم دوزلوق ایضاق و یونلرک صورت رفع
بو حالوی اسکی - فیصحه - آه اده برماق
غزله مزلک مسک خصوصی جیبارلور .
(دوغرود سوز) ؟ و ضیبت حاضرینک
تراک و ایچینی حجه مدراک یولانلاری ایچین
نولور یولور روسی غزله آراسیا کورولدی
کی شخصی و فریدی حیبات و احراصانن
شوله املوک نوره و شریعت لقی ایدن بر
منده وامله و شخصیات کی آک شتور و سکر
اسباب طبع سو یولده ایچه فکر و لغ (دوغرود)

کوشته اولانلار ایچینلرک اولد
و طاری حقیق کورده جیبارلار ایدیلر چک
قراده اتحاد قوتلر ایچینلرک بلاترین جنس
او مذهب سکته یی توبه ایدیم .
۱۸-۵ - ۱۸۰۰ - ۱۸۰۰ - ۱۸۰۰ - ۱۸۰۰
ایچین ولای دوم اهلیندن هر طرفدن
آلان سلیمانلار کورده داخل و خارج ولایده
زوم اهللیس طرفدن تورکره قدرتی استیلا
سلاح و اموال متوللری ایچا ایدیلرکده
حکایت میحوه تک دوم اهلینک اولدیلر
و ناس طرفدن اولدیلرک برطانیام ایچینلر
دوشور و جیمز کیملر دن وقوع کلدیکی محنت
عه ایدیلورده هر فاکارلاری و ایچینلرک
اضطیالی کوز اولداریق آسایشک اناه
و قتریت هم ایدیکم ردیفده بو تونلرک
ووقایق جددی اصلا بخور اولدیلرک
تقریری حکومت هتیه مع ایدر و آسایشک
تأیید حقیق صده سوک دوچه سرت حرکت
ایدیککی اختلا ایدیم .
آفسالیان جلدات و وقایق قاعظری

بر ایچاق عمومی عقد ایدیلرک قرار ویرایی .
وقتده کورده (دود) ده برجه خیر طوبلادی
اولدیه جلدته اشغال حنده ذات ساس
متصرفین معلومات طلب ایدیلر . متصرفینک
یورده کدرک یورده ک معلومات رسدای اعالیه
الایلاغ عودت ایشدی . جنت عمومی
اعتباریه بو بیانات ایچینلرک اولان مشروبات
مدیریت عمومی مسک ۱۵ مای ۱۳۳۵ تاریخ
تبلیح و سیمی بر وجه آلی قتل و درج اولدور
۵ دن صباح ساعت اون بر ایدیلرکده نشان
طاشنده صدر اعظم فرید پاشا حضرت سلطان
قوانلرده آمیرال (وپ) طرفدن ویرایی
نوطه پاری قوه و انسی قراریه عیفا ازیمیر
قلایق قوای مانلای طرفدن اشغالی ایدیلرک
بهره بر صانی کی . صبر و صبر
آمرال قانلرک جنابری طرفندن ایدیلرک
دو صباح تبلیح اولان نوطه پاری قوه و انسی
غزله و نوروکده ۷ نخی حادثه است
ازیمیر استکمالینک اشغال ایدیلرک و اوکلر
سکر ویرایی ایچکی بر نوطه ده دخی
مادکده احکامه مستدا ازیمیر شریک یول
عسکری طرفدن اشغاله دوله و نوطه ج قرار
ویرایی اولدیلرک یولده برلشدر . حکومت بر ایدیلر
حقوق ملت و دولتک محافظتسی ایچین عهده
ترت ایدن وطنی ایچاق قنیت ایدیلرک و محافظت
وقار و سگنک ایدیلرک لزوملک لسان متابع
اهالیه توبه سی ضنده داخله نظارت جلیه سی
طرفدن ولایات شاییه تبلیغات لازمه ایچا
قلشدر .

بر ایچاق عمومی عقد ایدیلرک قرار ویرایی .
وقتده کورده (دود) ده برجه خیر طوبلادی
اولدیه جلدته اشغال حنده ذات ساس
متصرفین معلومات طلب ایدیلر . متصرفینک
یورده کدرک یورده ک معلومات رسدای اعالیه
الایلاغ عودت ایشدی . جنت عمومی
اعتباریه بو بیانات ایچینلرک اولان مشروبات
مدیریت عمومی مسک ۱۵ مای ۱۳۳۵ تاریخ
تبلیح و سیمی بر وجه آلی قتل و درج اولدور
۵ دن صباح ساعت اون بر ایدیلرکده نشان
طاشنده صدر اعظم فرید پاشا حضرت سلطان
قوانلرده آمیرال (وپ) طرفدن ویرایی
نوطه پاری قوه و انسی قراریه عیفا ازیمیر
قلایق قوای مانلای طرفدن اشغالی ایدیلرک
بهره بر صانی کی . صبر و صبر
آمرال قانلرک جنابری طرفندن ایدیلرک
دو صباح تبلیح اولان نوطه پاری قوه و انسی
غزله و نوروکده ۷ نخی حادثه است
ازیمیر استکمالینک اشغال ایدیلرک و اوکلر
سکر ویرایی ایچکی بر نوطه ده دخی
مادکده احکامه مستدا ازیمیر شریک یول
عسکری طرفدن اشغاله دوله و نوطه ج قرار
ویرایی اولدیلرک یولده برلشدر . حکومت بر ایدیلر
حقوق ملت و دولتک محافظتسی ایچین عهده
ترت ایدن وطنی ایچاق قنیت ایدیلرک و محافظت
وقار و سگنک ایدیلرک لزوملک لسان متابع
اهالیه توبه سی ضنده داخله نظارت جلیه سی
طرفدن ولایات شاییه تبلیغات لازمه ایچا
قلشدر .

ایچینلرک لایحه اولدیلرک شایخین برجه مانلار
تلق اولدیلرکده . زیرا جلیه جلیه تونلر
وطنک سلامت منار و بر ایشاق ایدیلرک
ایدیلرک . بنا علیه و منای ناسیه ، مستقل
اولور هیچ بر فرقه سیاسه تک مروی ، حامی
و احمی مکر . شریعتزده آخین کندی
فکر و قیامتک ترجی اولدیلر .
(دوغروسوز) ؟ هر شین اولدیلر .
(۱۳۰۰) کورده ن بری آک قوتلر جاسه
قولاق اوزره مسلمانلری اطرافده طوبلایان
(مسلا یق) ؟ اسی ، اولی و ایدی بر توره
بر نوروکده - سوز و یا سوخدور و لورده
میدانه قائلینق قائلر نده تورکلک . . . .
غزله مزلک تبلیح محافظه (کوبلور)
لوتک ایچین (دوغروسوز) ؟ کوبلور دوشور
کوبلور سو سی ، کوبلور احوال ایچینلرک
شین اول طرفده آلامه عبورده . مسک
و خط حرکتی ، سوز یوزده اوزیز کی
صاف دوغرود و اناهده سی توج ایشدک .
بشیرت علی اکثر آمی کورین (دوغرود)
سوزلر) دن بر شسته شمول و نسایت
استیلا ایدیلر . مع هذا قانلرک بر غزله سزی
قنیت ایدیلرک لسانلرک و سوزیزک دوشورایی
حنده ایچه بر قیامت اده ایدیلرکده .
خلاصه : سیکیزده نغدی موقفتیز سوزیزک
دوغرود ایدیلرک و فکر و قناعتیز . توفیق
الله ایدیلر .
مردی مردی پاره مردی
اصحابی عقی

İzmir'in işgalinden bir hafta sonra Balıkesir'de yayınlanan Doğrusöz Gazetesi'nin 22 Mayıs 1335/1919 tarihli 1. sayısı

ماده - ۴ - قوت و نفوذ و استقامت و غیره . لکن صورتها اولاً و اساساً میباشد
انتخاب کنندگان را بدین

ماده - ۵ - قوت و نفوذ و استقامت و غیره صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۶ - در الحاقه بقدری ضعف حاصل کرده باشد اولاً و اساساً میباشد
از این مناسبت کور و کور

ماده - ۷ - بویژه خاسته از این استقامت و غیره اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۸ - (اولاً و اساساً میباشد) در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۹ - در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۱۰ - لکن در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۱۱ - اولاً و اساساً میباشد در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۱۲ - لکن در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

ماده - ۱۳ - در این صورتها اولاً و اساساً میباشد
بسیار از قدرت و نفوذ استقامت و غیره

- ماده - ۵۵ - هیأت مدیره بوزن نامه میخواند هر یک از اعضای اولاد هم میخواندند - در بعضی موارد هیأت مدیره بنا بر پیشنهاد باید هیأت اهرات داد حرکت به تصدیق اداره طبرستان برفت -
- ماده - ۵۶ - بوزن نامه بجز صورتها مذاکره ای می نمایند -
- ماده - ۵۷ - بوزن نامه مسئولین هر طرفه طرف اندوزند خدمت دوامت و طاعتان بوسیله هیأت مدیره بوزن نامه
- ماده - ۵۸ - قلمه طهر و عونا ایرویه کتبه ای بوزن نامه و از اندوزند جوده فرا اینک در آن روز عونا بوزن نامه کندی مسئولیت عارضه بوزن نامه و مکرر بوزن نامه طرف کوشه بوزن نامه -
- ماده - ۵۹ - بوزن نامه اندازند بوزن نامه و مکرر بوزن نامه بوزن نامه بوزن نامه اعضا این بوزن نامه این بوزن نامه بوزن نامه بوزن نامه -

حزب نظامی جدید مورد تشکر و...

کتابخانه

غایت منصفانه -
 در آن دوره اول قوه سی و هار و شاه سنجاق در برید تضار و در انبساط زمان بالکسیر
 که در آن دوره بر اجتماع عقد ایندیو اجرا شد هم شخصیات نظراً بر اجتماع عدله بدنه
 اشغال قاری صفا دست اید قوای ملیتیه تفاوت و نظایرت مستدسی
 موضوع بحث اولسه و تبعیج بر مقصد سیاسی و تکمیلات خصیصه فکری اولدی
 خصیصه ایتمه و هاب ایتده بر اجتماع اولدی منعی کلاوتجه تصور ایلمسه ایدره
 هیرا لاغیایجه نسبت اولمکنده هادیه اولمده مشکلات و بروننه توله
 ایلمه ک سو تفکرات بر وجود ایدیه قود بده سبانه دیره کلی قیام ندای بر مشهوره
 انجاز ایلمی و قضا صحت تدبیر و تصدیح ایلمه اجتماع اولدی تأمیه منعی مراقبه اولدی
 صفه فلقه و اخذ تلامذتی ایدر سنده جرایم ایدر سبانه سینه تقریر ایتمه
 بولمه مذاکره برین هنام بولمده اجتماعه تلافیه دیره جقاری و زوات حرفه
 یار شاهی و مقام صدارت و املاک ستملاری تلفراف کسیده ایدر ستملاری
 عودت ایلمه کوی معروضه -

اداره در رنجی قول امدد قوت ایدر

دلیل
کلام
حده

۵۰
ایم
شعبه ختم و دردی

بصورتی با اولمک بولمده صدارت تقدم ایلمه

۵۰
کتابخانه
۲۰۱۶

اداره خانه سی

پاکبیری : نوای ملیه فرارگاهنده
دائرة مخصوصه

ازمیره دوغرو

حرکت ملیهک خدام و سروچدر

آبونه شرائطی

سنانکی اوجیوز و آتو آتانی یوزالی غروشدو

آمال ملیهک ممانسه ایدهجک یازلیر قبول ایدیلمر
بالدوم اوراق تشریر حیویتی تابه کوندرلیلمر

نسخه سی ایکی غروشدو

شده یلک هتته ده ایکی دفعه نشر اولو تور

نسخه سی ایکی غروشدو

ازمیره دوغرو

تام آتی آی اول آناطولیک کوز بیکی ،
تورک مبارک و فیکار بودی ازمیرین قاهر
وسیل بر دشمنک تجاوز آتی قارشوسنده
قالتن؛ تورک تاریخی بوردده آوروپایک کوزی
اوکنده یک شیخ برطرزده ازیلرکن جهانک
سکون و اسایشی نمانه بشریتک رفاه و سعادت
احضاره چایشان پارس صالح فوخرانسی ده بو
وصیت قارشوسنده تورک صدای وجدانیسی
ایشتمه سدی . قوجه جهانده تورک فرادی
ایشیده جک کیسه کوروله بور . آناطولیک
دوختن جوشان یاس و آم طوفانی اوکنده
برسس؛ تورک حق نامت برس جیقا بودی .
تورک و تورک هنر بوردی ازمیر ایچون
فما کارلق ، یونان ظلم و وحشی قارشوسنده
تیرشن ، آذینل فرده شله دیدناشلا ایون
خلاصکارلق وظیفه سی یه آناطولیک اولادلیر
قاشمشه ایشته آتی آی اولو تورک بونون تورک قلبلی
ازمیر ایچون چاریبور و بونون آناطولی اولادلی
ازمیره دوغرو اولادین سرکیمه بولنی برولنی
بیبورز .

قابلیت حیاتیسی افنا ، وجودیت ملیه سی
بعو ایملک ایستیرلان تورک بویوک برعزم
وجسدت و منین بر فکر سیاست و کاسته
وقوعیولان بو حقیق مجاهدلسدن واز کیجه کی
یونان ظلم و وحشتک هر کون افنا ایستیک
حیانت و هر آن اعما ایلیکی وارلفن قارشوسنده
تورک قی حرکت قله جتی تصور ایدیلمر .
ازمیر تورکد و تورک ایچون بر عیال امل
بر نایه جاندر . هر تورک قننده اولدریلر
باشنده عصمت و یکادتی عوایدیلان مشیرمسک
انتقامی طمانندجه تورک هیجان و غنای
دورودرمق یونان اشغال قون ازمیرده قالدجه
تورک سکوتی محافظه ایچک قابل امله جقدر .
حقیق لایوت قدری ، حقیقتک صمدی
و حقیق قون ایته برکون تحیل ایده جقدر .
انتقام الیسیک وجودیت ایمان ایدن هر اسلام
وتورک بویوک الهینن هر کوزونی دیله بور .
و چوق شکر آتی آی اول سای ملی می
قایلان طلعت بولطری بویوک اکیلمتدر .
آذوق دوغان حقیق بویوک لیور . و آذوق
عیط انسانیده یونان ظلم و وحشی کلین ایدیلبور
کیچار نظر لره قارشوسلانان تورکر بویوک
قارشولنده صمدی عوایدیلرکن کینده آیدیلدنی
کوریبور . آذوق و آذوقه جک اولان حقیق
بو نشانه ظلمی و دلیده مادیسی قارشوسنده
پالهمزه حمد ایدرکن - سزک بونون فویتیله

یونان تعرض و وحشتلری

تورک و وجودیت حیاتیسی امحایه قصد
ایدن و بویه بر مقصد ملوماته ایله آیدیلدنی
سویکل بوردمنده اجرا ایچک شاعت برافان
یونانلیلر سوک کوننده عموم جهالهمزه یه
تعرضه ایستایلر . انگلیز هیئت عسکرسی روسی
اولوب ۱۵ غنوسه صومعه کن جنرال ایدیلدنی
جنابلیرک بیانات و تأییدات شفاهیسی و جنرال
میلن جنابلیرک ۲۱ اغوستوس تاریخلی توطه ده کی
اقدانه استناداً قوای ملیه ایکی آیدیلدنی لطمیل
تعرضات ایتمدی . فقط وحشتلری اجرا
ایده یلمک ذوقدن عروم قائل ایستهمین
یونانلیلر سوک وضیتک کندیلمرنه بخش ایستیک
استراحتدن بالابنده ایجاب ایدن بخشیدات
و تحکیمات یاده قندن سرکه ۱ تشرین تانی تاریخندن
اعتباراً سومرجه سنندن شهبدمر ضار یاناشلا شکر
در محترم انگلیز باش قوماندا نلنک بیاناتی و عام
انسانیتک وجدان عمومی نامت بو مینانه
تعرضلردن قوت ایتمک ممکن دگدر . مقدراتی
جیکنه تمک عزم ایچش اولان فداکار ملتیز
بالطبع بو سفیل دشمنله ایجاب ایدن درسی
بوردمده و ام ایده جقدر . سوک هفتک وقعات
حریمی خلاصه محترم قارئمر عرض ایلیبورز .
۱ - ۱ تشرین تانی تاریخنده صومعه
جهانده دشمن تخفیناً بر آیدن نضه بیاده ،
بر آادی سواری و طوبوچی قلمانیه سرکرمزه
بر تعرض اجرا ایچش و هدایتده چنکه موضعی
الده ایدرک مرکزده صوقولشدر . صاغ وصول
جناحلر مزده کی قهرمانلرک شدید آتی اوزرت
دشمن احاطه ایدیله جکی کورده زک پویشان بر
حاله قاچش و بونون جبهه اوزرنده ایکی کولو
متروری بو طرد ایلمشدر . دشمن ۱۰ تشرین
تانی ۳۳۵ تاریخده قدر خفیف مقلوبوز و پیاده
آشیلده وقت بکیرمش بویومده کورده مانکیسندن
دهانیدن بر ترضاجر آیدیلدو . اولاشتی بر
طوبوچی آتی ایله و منظر مزوی دو ککچا سلامشدر .
بو شدلی آتش دوت ساعت دوام ایتمشدر .
طوبوچی بویوک موقتیل منابهده بولوتش و دشمن
طوبوچیسی اسکان ایتمکدن کفره سیرلی آتش
آنت آلمشدر . بوردنی یونانلیلر فراده سالادنلر .
دشمن سووق ایبیلان هجوم قوللری ضایعات کله
بوردیمشدر . اوکله دشمنک دشمن حریت
کامه ایله یه اسکی موضعلریت طرد ایلمشدر .
بو کوزه قدر جبهده حنیف منقابل آنتلر ناطلی
ایلمشکده دور بر ترضار انساننده صومعه و پاکبسر
وابوالی اوستدن طیاره بکیمشدر .
۲ - ۲ تشرین تانی تاریخنده دشمن منقابل

کونی اوده مشک اوزدلی ، اوزنک قره ملو
قره لریته دشمن تعرض اجرا ایچش و اوزو
ایله قره طوفان کولبری مقلوبوزر وط
آتشله احراق ایتمشدر . محاربه بونون کون ده
ایندکده سرکه دشمن الهی منجاوز مده
و مقداری تمین ایدیلمین مجروح و زره
اوده شه رحمت ایتمشدر .
۴ - آیدین جبهه سنده کبری کوننده
مادی عا بر جریان ایچمکده دور .
۲ تشرین تانی ده غریزه جیتده مجاهدلر
ایله یونانلیلر آره سنده و قوعیولان محاربه
دشمن ایکی یوزی منجاوز ضایعات و زره
پریشان اولمشدر . مقلوبان آرمینه برده بور
بیکلیکیشی وارد . ۳ تشرین تانی تاریخنده
دهمیر بولنده و قوعه کن مصادمه ایکی مقلوب
ایله ایبرولمک ایستین دشمن الهی مفتو
روردر بره زک طرد ایلمشدر .
۴ و ۵ تشرین تانی ۳۳۵ ده آیدین جبهه سنا
منشدر کیم محاربه لری اولش و دشمنک بونو
نتیجانی عقیم بر ایقلمشدر . دشمن بو محاربه لره
طیاره استعمال بیکمکده دور .
دشمنک اشوبو حرکتی بونوتو ایچا
اوزره ده انسان جیتی هیئت سرکرمزه سینه
دول اشلابی مللریت آیدیک نوبت تیل
ایدیلمشدر .
فره سی و مساروحان لاری حرکت ما
هیئت سرکرمزه سی ذات عالیلیشه روجه ز
مروضاتی ابلاغ ایله کبشرف ایله دور .
اغوشده کی جنرال هلمری و لک بیاباز
شفاهیسی و ۲۱ اغوستوسده باش قوماندان
جنرال هلمین و یان کشری توطه سته توفیق
قوای ملیه سز صرف انگلیز ملت تخیمه سته
جنرال لریک نایبشانه اعزاز ایلمشدر ک لطمیل
تخصیصات ایتمشدر . تاریخ مذکورون بو آ
دکین انگلیز هیئت عسکریمه سته وقوع بولار
تعهد آتمده صمدی و صادق قائلان اوزره و و ج
تحریک اولایق هیچ بر حرکت و نشینده بولو
تادیلمز حلاله دون مدیما جبهه سنده مهم بر
یونان قونلرک لری چاخنه شدلی بر ترضاجر
ایستیکنی و بویوکده صاغ چاخنه عین حرکت
تعرضیده بولوندنی ناسفله کورده ک جنرال
(میان) جنابلیرک اداره و قوماندانی آئنده
بولونان یونان قونلریک بویه جبراً آشکارا
حرکتده بولونماری ، بادی حیرت اولدوغندن
باله ایجاب ایدن نمایر آغاز ایچش ایسه ده

تکلی اوجیوز و آتی آیلنی یوزالی فریوشدر

تکالی ملییه مدافله ایدمکله ایزیر بول ایدیلر
اعلاماتک بئر طبعندن آتی فریوش آیلنی
بالسوم اولوی و یوزده عمره حقیق نامه کونولدیلمر .

ایزیر و دوشور

حرکت ملیتک خادم و سرچویدر

اداره خانسی

بالکسری : قوای ملیه لرلکامنده

قائم عضو صمد

باردار و چهارشنبه کونری نشر اولتور

نسخه سی (۱۰۰) باردر

نسخه سی (۱۰۰) باردر

یونوک ملت مجلسینک اسلام عالمه خطابی

۹۶ مایده اروپوک ملت مجلسنده قبول ایدیلرک
داخل و خریجه نصرت برادرورین بیاتنامه سورنی :
« جنوب جولاریتک برکوشه سنده اوشک
سبیری دیکه دیکه یان پیغمبر ذیشانک
روحلری . روحلریزه برلشدردیکی اسلام
قارداشلیز ، دین مینک صوک عسکری عصور
بر قلمه ایچیندن سزه . توجیه خطاب ایدیلور .
هر طرفدن اوستوزمه . هجوم ایدرک ، یوکله
یوکله غنابل وطنی یوسوتون بوغمن ایستین
تولوم قونلری اوردن سنده نیکلرله عطا بر امله
ایچنده قاشلیق بر . سزه نداری بشدرمک
ایستینر غیظ و کین اضراندن قوروب کین
تهدید و شتم و کذب و دریا کونلورلری اراسنده
حقیقتک سمداسنی طورورمه موفق اوله بیلر
چیکری ؟ سوزلر ایدمه عمارلرک یانینی هیچ
بر زمان سوختن ، اطرافنده خصومت طالعینرک
مدنی نهایت بولمان آتاولدین ، یوزلی غزای
و جهاد طور افرندن یوکسله خاطر غیظ
اغشک و دینک بیک مناسی اراشدن کجوب
سزی بولایله جکی ؟

بر تورک اکثریتله سکون اولان مومور
و مسعود بر ولایتی و ورغونه ، یانینه
کیسه ایسز و بران ایچینه قارش ستن
چینارمادیلر . یونک ایچون بین الملل بر هینک
مطلق بر اعلاهی یونارادوسنی جرم مشهور
حائده قان ولایتش رقائل کی یافالامش و جهان
قارش شهر ایشن ایکن « ایچک دوام ایت
سکا بیان اعتماد ایدیلور . « دیدیلر . یونک
ایچون دفتر اعصانه . یوتون موره و کسالی
سلمانلریک ، جنوبی اراودوقی ، ماکدونیا
و کرد سلمانلریک قنالی یازیل اولان بوشیل
اردوی دها فضل مطاع قیلوق ایچون باشه
بر انگلیز جنرالی قوماندان کین ایشدر .
او و یانینی سونیده جک ، اوردیه اوردیه
قاچوب کیدن مهاجرلری طوره راجق برده
جیمیلر کیزی کیری آک ، یوزلرجه کوی یونان
اشغاله ترک ایدیلر . « دیدی . یونک ایچون
آطک و مرعش و عیناب ، اوردیه کی آک قدیم
اسلام حاکمکنری فرانسز ضابطلریک اداره سنده
اردنی کین و غیظه ، اردنی روحک مغروس
غلظت و خصومت یه جک پارچلانه جق بر آو
کی ترک ایدیلدی . حکومتی ایل بر متارک ایله
سلاحلرندن تجرید ایدلش ، اددوری طامعیش
بر ملت آنا یوردیه مسلط اولان باشی بوش
بر ایلش یوانینی ، اعمالی مستولیره قارش
مدافعه باشه نه پاییلیدی . بر یوسیده
ماله اوجا قلمزده اسکی غزالردن یادکار قاشیل
سلاحلرمله آتارمن وقیز قرداشلرمله
چوقلرمن واختیارلرمله هر طرفنده دشمنی
قارشلایاری کیری ایندن بر خلق مجاهدله
باشلاق .

استیلا یاردم ایچون یونان قاروتالهی ساحل
ترک ایندن ، خلقک وجوده کتیدر یکی چهراری
کیری لئنه راضی اولمان حکومتلر منگلیز جیری
آلنده رورومو قوشلر ترک ایدیلر . هر ایکسی
ناموس و حقیقه طامعش ایکی عسکر اولان درخا صالح
پاشارک حکومتلری حفرانده خلیفه و ملنک ایشین
تجاسیه نظاره ایشن ایکن استیلا ایدیلرک
صورتیه اسقاط ایدیلر . حالیکه آتاولنک
استیلا اوشهرمان قسملری اوله استیلا ایدلش
ملنکتر مزیدن مهاجرت ایدن مسکنسز
میشسز یوز بیکرجه مهاجره طول اولان
طور اقلدی . بالفان عماره سنده ایقان کویلرک
شهرلرک مشوم آلوله و مظلوم بر خلقک قانیله
بوغاش قیزیل ، قورقونج بر صلیبا و کنده فوج
فوج یوردلرندن طیشاری اوشهرمان مهاجرلر

هنوز آتاپولی طور اقلرنده خشت لفتدن ، آچلندن
بریشان بر حاله سورونور کین آرتق لردن
اسکی قاتلری بیشر بردهیلر . پاشلرک تکرار
سیلط ایدیلر . بر لکنی ، استقلالنی مدافعه
ایچیکمن آتاپولی اوز وطنین بطرود اولش
قاچ دیخت مسلمان مله دارالامان اولان بر
طور اقلدور . قریمدن ، بوسته هر سکدن ،
ققاش بون دشمن ایشیری او کنده ترک ایدیلر
کولوب اوند کندیلرک . وطن بولدیلر . ایچنه
پاجالامی ، داغیشیق ایستدیگری ملکک ،
اسلایتیک بر جوق بدیخت اولایته باغینده
یکیدن حق حریت ، حق حیات و برمن بر
ملکنده . ایچیرده هر کون بر آزدها بویور
تأیرو قونلوی هر آن بر آزدها آرتدیران خلق
مقاومتی قیرمی ایچون انگلیز سیاست هر چاره
باشی و درمای قرار وردی . یوفکری آک اول
جهان مطروعاته دور کولر صلیق بول ایدیلرک
ایچون واسطه زجریه قولایته جق ، سورنده
اعلان ایدیلر . تاریخ سیاستک هیچ رورونده
حکومت آدلمری مفصلدی زما ایله اورتمکده
شمدی کورولدیکی قادر شرر و کسناخ
اولله مشرود . تورک یانینک دور کولر ترک
ایدیلرک ، خلیفه و سلطناک استابولده ایقا
اولر نه جتی ، حدیثانه رسماً تبلیع ایدن انگلر
آردن اون کون کیمدهن بر تمهد علیسی
بالنمل قض ایتمکده هیچ رباش کوردهدی .
استابول اشغال عسکری آت آلدی . عسکرلرمن
کیجه اوقوس اراسنده یان اقلرنده اصدراق
صورتیه شید ایدیلدی . آک معروف دجال ملکک
و عسکرلرمن ، ارباب قلمز ، جوق میونلر
وامیان شخصکامنده سجدود ایقالاتی کیری توفیق
وشی ایدیلر . استابولده انگلیز ایدارنده عربی
آت آلدی . و یونک اوزرین ملت مجلسی
اچنی تحکک و تشیقندن حر اولان بر قسم
ملکنک چیکلنک عبور اولدی .

اصیل و جو ائرد اولایت قارش شپه و ترده
دوشورک مامی حاضر لاق ایچون انگلیز امری
آتده چالیشان و ملنلرک ایلشایش اولدی .
ایچنه زره بر طرفدن مستولری کله کیری
رلر طرف ایتک ، دیکر طرفدن اشغال و افساد
ایدیلری بوله کتیرمکده خیردار ایتک ایستدک
زمانده سزی حقیقتن خیردار اولدیلمز
زیرا او کونکده کمرده و خنده اولدی کی
اسلامک باشی اسلام ایلله ایزره زری خلیفه
مامی و کیکار بر زمره اولاق طلیعین
ایست بولر . آسکی زمانده اولدی کی ، و کورده
اسلام دین و اسلام طاقه قارش دعه مایه بیک
منظم وظیفه کوشمن ، صاریسلار بر ایمان
ایل صادق اولان ملنلر دشتنک زور و اغشاله
قاچیلندن سزی تحذیر ایدر . جنوک قیزغین
چولرندن شاکک بوزلی اقلیلرک و شرقدن
غریبه قدر عسکر اراسنده خندان غزایه نوسان
ملنلر دین بولنده قربان ایدیلرک میونلرجه
شیدلرک و دین مابریک اولان مقصد صربوط
قالقده دوام ایدیلور . اسلامک صوک یوردنده
صوک قوروتولوش جهادی یان قرداشلر کیزه
قارش ظلملری بالکنر اضلال و تایلیدن
عبادت اولیمان دشتنلرک جیر آتده نشر
ایدیلرک قورال جواب اولورک آتاپولیک
هر طرفندن دین مینک صمدی حقیقیسی بولدی .
یوزلرجه منق و مدبرک مشترک امثالرله اصدار
ایستکری قورال طوغرو بولی متززه و جهان
اسلامه اشارت ایددی : « اعدای مسلمین اولان
دول خاصه طرفندن فعلاً اشغال ایدیلر مقام
خلانده جوش مسلمین سلاحلرندن تجرید ،
دور حکومت وضع بد و ادا واره عربی اعلان
و حقوق خلافت غصب ایدلرک صوک خلیفه
مسلمینک استخلامی خصوصنده قدرت
مکنلرکی صرف ایتک بالدموم مسلط فرض
اولدینق ، علیایه ییز تبلیع و تمهیم ایدیلر . بر
صمدی شرعی سزده ایچیدک .
اسلام برلکی فکرینک مؤرخ آک برونک
نمل اولان اوزر سلطان سلیمک ددینکی و اسلام
کولارینک طولی اولدی ایچون کندیسنی
برشان ایدین ، ملنلر ، اولک دعوی استقلاله ،
منوی تأیید و مظاهر تکیزی بر تائیه آکیک
ایتیک تاک اسلامک بر کسوف نامه کیدن
کونتی یوسوتون قارار ماین ، تکرار ملنلر
اوستده ایشله مانه باشلا سین .
سلام و هدایت هر زمان دین قارداشلر برونک
اوزریت اولسون .
یونک ملت مجلسی امریه
رئیس
مصطفی کمال

قره سی و صاروخان لوالری حرکت ملیه

هیئت عمومی اجتهایی

بجنگی نپخته مزده یازدینمز وجهله انعقاد ایدن قره سی و صاروخان لوالری حرکت ملیه هیئت عمومی اجتهایی اوج کون دوام ایدرک جمه کونی آقشامی مذاکرات ختام بولشد . مقاصد ملیه و اراده ملیه نك هر درلو مقدرات مملکت حاکم اولسی حفته جریان ایدن مذاکرات و مناقشاتده بوتون مرخصلر و طنزک استخلاصی تأمین ایچین هر درلو فداکارلنک اجراسنده داتمامتفق قالمشدر .

جلسه ده جبهه لر تشکیلات و اداره سی حفته مختلف مقررات مهمه اتخاذ ایدلش و یونانیلردن سوکیلی ازمیرسی قورنارمق ایچین ده قلمی حرکتلرده بولونولسی تقرر ایشدر .

ازمیرک حادثه اشغالی عقبنده میدان کار تشکیلات مستقلاً حرکت ملیه ردالحاق هیئت عنوان آئنده اجرای فعالیت ایتمکده ایدی . بوتون سوکیلی آناطولیوزک اجنبی اشغاللردن تخلفی و ارادات ملیه نك عامل اولسی کی . قدس و عمومی برغایه تعقیب ایدن مدافعه حقوق حیثه نمایله التحاق اتمک و بو نام آئنده عینی غایه و اساسات داخلنده مشترکاً و مربوطاً چالیشمق اساسی جریان ایدن مذاکرات و مناقشات نتیجه سنده منفقاً قبول ایدلشد . ازمیرده کی یونان اشغالتک

دوامی حفته کی قرارده هیجانیل مذاکراته سبب اولشد . بوتون مرخصلر مقدس وطن اجزاسی یونانیلر کی وحتو برملتک پای تحقیر و شناعق آئنده چیکه تدبیرمه جکرت عهده ایدرکفری و آرتق مملکتک ناموس و استقلالنی سلاحه و قطعاً قورنارمقدن بشقه بر چاره قالدیننی ایضاح ایشلردر .

نتیجه مذاکرانده متینلر عقیدی و سایر وسائله صوک مقرارت دوله نی پرولستوا ایتمکله برابر وطنک اسارت و ذلتی میدان کتیره جک قرارلرک هر هانکی بر قورقورانس و مجلس طرفندن صادر اولورسه اولسون قطعاً قبول ایدیلر سی و بوکار هر درلو فلاکت و اولوملری کوزه آله بره رق سلاحه مقاوم ایدلسی اتفاق آرا ایله قرارلرک اولشد .

تشکیلاتک برچوق مواد عمومی سی حفته ده مذاکره لر جریان ایدرک ایجاب ایدن قرارلر اتخاذ ایدلر کد نصکره یکی هیئت مرکزیه انتخاباته باشلامش ؟ عثمان ، وهی ، حمدی ، واصف ، خلوصی بکر هیئت مرکزیه اعضا فلرین انتخاب ایدلش و هیجانیل تمیلر و بلخ بر دعایله مذاکراته نهایت ویرلشد .

یکی هیئت مرکزیه به ملی مجادلات و غایه لر مزده پارلاق و وفقتلر تمی ایلر و هیئت عجزمه عمومی بی بومذاکرانده ابراز ایتدیکی آلتشین عزملر و صبیبی اتحادلر و قطعاً قرارلردن دولای تبریک ایلر .

Karasi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey'eti Umûmiye İctima'ı konusunda bilgi veren 23 Teşrin-i sani 335 tarihli İzmir'e Doğru Gazetesi kûpürü

تشكيلات ایچون اولجا انتخاب ایديلن انجمنك احضار ايتديكي اساسات حقنده مذاكراته باشلاندى.
ومقاصد اساسيه حقنده بروجه زير مواد تقرر ايتدى

۱ بروسه ، قره سنى ، بيله جك مركزلوا ، پانديرمه ، كونان ، ادرينده ، بره ايه ، حوران و
صومه ، قرق اناچ ، اقحصار ، صندرعى ، كوردوس ، اينه كول ، سكود ، قره جه بك ، كرماسق
مدانبه قضاو كبسود ، صارنيچ ، بلاير ، هو صغراق ، شاملر ، ابوريندى ، كيره سون ، قوناق بيكار ،
بيلفاديچ ، ايليجه ، اورخانلر ، مرمره ، بااكوي ، كول مرمره ، چوروم و آغونيه ، كولجك
ناحيلرى مرخصلرندن تركت ايدرك ۱۳ مارت تاريخنده اجتماع ايدن از بير شمال منطقه سى
قواى مليه سى عئللىر هئت قومي سى بروجه زير اساساتى بالاتفاق تقرر ايتدريشدر .

۱ - هيچ برحق وسيله استناد اتجين يونان اشغال ظالملك دوامه بوتون موجوديتهزله
وشيدله بمانيت ايديله جك ويونانلار مر حالده اناطولي دن طرد اولوبه حقدريشدر .

۲ - ايشه از بيره كيدن هئت مختلفه تحقيقاته نك يونان مظالم و فجايبى ويونان اشغاللك رقى حقنده
تنظيم ايتديكي راپور مجلس عالي به وجهان افكار مدنيتيه عريض اولندينى حالده يونان اشغال
وحشانه نك درامى اعلان ايديلن دساتير و اساسات انسانيه به يقار اولديندن مسلمانلر وطنلرينك
استخلاصى ايچون غاييله جريبت چركانه باللك اولوب حقى اجر از ايشدر .

۳ - مر درلو اشغال و مداخله نك و بالخاصه روملق وارميتك تشكيل غايه سى معطوف
حركات ردى خصوصنده متحداً مدافعه و تقارنت اساسى قبول ايدلشدر . وطنه زده ارنه دنبرى
برلكده ييشلاينمز بالمله عناصر غير مسلمه نك حقوقه تماما رعاستكارز

۴ - عالكمزده ييشان بالمله عناصر اسلاميه يكدوبكر به قارشى حرمت و محبت متقابله حسن
و فاكارى ايله مشحون وضيت عترقه واجتماعيه و لاسناظط محيطيه زمينه رعاستكار اوز فرداشتدرلر

۵ - هئت عمومى ۴ ايلول ۱۳۳۵ تاريخنده المقاد ايدن بويوك سيواس قونفرمستك وحدت مليه
واستقلالنك محافظه سى ارغرده قبول ايتديكي مقاصد و امال اساسيه به تماما اشترالك ايدر

يونى متعاقب هئت قومي سى انجمنك حاضر لادينى تشكيلات و قلدرو اولملىلر بجه مذاكره و تقرر
ايتدريشدر كه ايتدار مذاكراته دوام ايتكده در .

Balıkesir Redd-i İlhâk Hey'eti Başkanı ve
ilk Kuva-yı Milliye Kumandanı Mehmed Vehbi Bey

Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri Reisi eski
Karasi Mutasarrıfı Hacim Muhiddin Bey

نه / افندہ فری
افندہ ده جون ملت مجلسی اعضاء کو افندہ فری
مہوئی دھبی عبدالقوی زبیری پراہنکار

افندہ دیکھام

۱۰۰
معاوم عا جزی اولمشہ شوبلا کہ انشا اللہ بقضہ بالکسرہ کہ نشیبا حاجت قالما مشہ
بوندہ اگلا شیلہ جفی لہامہ بر ایی ما لظہر قندہ مکنزہ کتکہ۔ ایشتہ اوج ما لہ کبہ ایی جلاہ
و ظہر نایز اولادہ انظالیہ وہ بولنوریز حقیقتا وظنہ جانبا۔ انہ خدمت ایینارک بوبلاہ کہ
فلاکتہ مہر وہ قلنجہ بوقندہ حد ضاری تقدیر اولنوب تلطف اولن جگر نبی هیچ او میرا تہنر اییم
بودہ انجورہ اسہ عالیاری کبی انساہ قیمتی نیلور اصل نجیب حواچہ زادہ لروہ لگا لگاہ (رفندہ افندہ)
بکر مہو ثلر غز سایہ سندہ اولیور جوہہ تشکر اییم نرا کتکہ وانسا شتکزہ یونانہ از میرہ
ایا و یستار بصما۔ الملک تلفاتی بندہ کز آلہم اسہ عالیار کبہ وظہر برور لہن جہر و بر دم ولا ز کلاہ
تشیانہ باشلمہ افندہ کز دھمہ ایجاب اییدہ بروہ غانتادہ کز دقا لادیلر بوناری یازنقا
هیچ لزوم یوقہ وہ او کوناری حاضر یازہ کتہ مکر۔ یوسف باشا جہنزاری بالکسرہ تشریف ایچہ
لہامہ مانہ کسہ ان ایجاب اییدہ استرحامہ نظرہ کچہ اولاجہ مسجدہ شریفلر نبی۔ جا ایلم
دسوزالم لہامہ ایثہ برابہ جلت اشرفی شہ شریفہ دعوت ایلم بر کوندہ دکل بر قالی کوناری جفی
بر کوندہ نظر ہن جلی بلیت افندہ یادہم اورادہ یوسف عزت باشا جہنزاری لاز مکلاہ نصایحی بابہ
بندہ کز لہامہ سوز آلہ اسہ ایجاب اییدہ سوز لری سوبلہ بکدہ چہارہ کتہم دھم مالادہ نا لہر دور لو
قدما لہندہ جکفی یا جکی دعائیم کرام دھم لہر چہ اولادہ بر قیام بوز لروہ جگری افندہ ایلم
والہامہ ایثہ وار قوتی بازویا ذیرہ۔ ان جہر کیشلمنی سوبلہم ارہ صرہ مخالفتہ کونستاری وہ
سلاہ ایلاہ وہ کتہ بہم باشلمہ کچہ لری دوری یا بہ جہم شہ قاری او ننادہ سلاہ اتاناری جاو
کچہ لری ساعت النبیہ عمار جفاری ملکندہ بر ساعت جار جہ قاری او ننادہ سلاہ اتاناری جاو
ملک دوری یا بہ سوز لری بقالیہم فورقارادہ کرو طہ کارای جلدہ بندہ کز لہامہ کتہ سلاہ اتاناری جاو
بر بر بقالیہم قاری جاو منہ جافاری جہا بہ کوندہم انزورہ جہ مان اولری ایلم جہ مانندہ در جلی
انجورہ ان محومہ دکانم دھم بر اورادہ مفاہم قبادو بر لہامہ جہ کتہ ایلم و ایلم آنسہ جہنی بندہ کز
بندہ کز آندہم دسوز لری سوبلہم سولما سہ اولوم بومارہ ما لظہر

Millî Mücadele sırasında Balıkesir Belediye Reisliği görevini yürüten Keçeci-zâde Hafız Mehmed Emin Efendi'nin Karasi Mebuslarına yazdığı mektubun ilk sayfası

ABDÜLGAFUR İŞTAN

1879 Balıkesir doğumlu olup, Osman Nuri Bey'in oğludur. Öğretmenlik yaparken, 41 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiştir. Şer'îye ve Maarif encümenlerinde üyelik yapmıştır. Evli, 4 çocuklu olup, Arapça ve Farsça biliyordu. 1.7.1951'de ölmüştür.

HACİM MUHİTTİN ÇARIKLI

1881 Uşak doğumlu olup, Ahmet Muhittin Bey'in oğludur. Siyasal Bilgiler mezunudur. Sabık Bursa Valisi iken, 39 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiştir. Osmanlı Meclis-i Mebusanında bulunmuştur. 2. ve 3. dönemlerde Giresun. 4., 5., 6., 7. ve 8. dönemlerde de Balıkesir milletvekilliği yapmıştır. Dahiliye encümeninde bulunmuştur. Evli, 4 çocuklu olup, Fransızca biliyordu. 5.12.1965'de ölmüştür.

HASAN BASRİ ÇANTAY

1887 Balıkesir doğumlu olup, Halil Bey'in oğludur. Gazetecilikle meşgul iken, 33 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiştir. Maarif encümeni kâtipliğinde bulunmuştur. Evli olup, 3.12.1964'de ölmüştür.

İBRAHİM YÖRÜK

1877 Balıkesir doğumlu olup, Ali Bey'in oğludur. Ticaret ve ziraatle uğraşırken, 43 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiştir. 4. dönemde de Balıkesir milletvekilliği yapmıştır. Defteri Hakani, İktisat ve Nafia encümenlerinde üyelik yapmıştır. Evli, 4 çocuklu olup, 5.11.1960'da ölmüştür.

KAZIM ÖZALP

1880 Köprülü doğumlu olup, İsmail Bey'in oğludur. Harp Akademisi'ni bitirmiş, Şimal cephesi komutanlığı yapmıştır. Erkânı Harbiye miralayı iken, 40 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiştir. 2. dönem Karesi, 3., 4., 5., 6., 7. ve 8. dönemde Balıkesir, 9. dönemde de Van milletvekilliği yapmıştır. Savunma Bakanlığı ve TBMM Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Evli, 4 çocuklu olup, Fransızca biliyordu. 6.6.1968'de ölmüştür.

MEHMET VEHBİ BOLAK

1882 Balıkesir doğumlu olup, Hacı Yahya Nefi Bey'in oğludur. Osmanlı Meclis-i Mebusanında bulunmuş, Çatalca Mutasarrıfı iken, 38 yaşında, 1. dönem Karesi milletvekili seçilmiş, 2. dönemde de aynı görevi sürdürmüştür. Eğitim Bakanlığı görevinde bulunmuş, Maliye ve İçişleri Bakanlığı'na vekalet etmiştir. Londra'ya gidecek heyet üyeliğine atanmış ise de, yarı yoldan geri dönmüştür. 6.4.1948'de ölmüştür.

Balıkesir'de Millî Mücadele faaliyetlerini teşkilâtlandıran
I. Dönem Karasi Milletvekilleri

(T.C. Parlamenteler Ans.)

Yükseköğretim Kurumu